This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

THE ANABASIS OF XENOPHON

BOOK III.

WITH THE MODERN GREEK VERSION OF CONSTANTINE BARDALACHOS, AND A PREFATORY NOTE

BY R. C. JEBB, M.A., LL.D.,

Professor of Greek in the University of Glasgow.

600093270R

THE ANABASIS

OF

XENOPHON.

BOOK III.

WITH THE MODERN GREEK VERSION OF CONSTANTINE BARDALACHOS,

And a Prefatory Note

BY R. C. JEBB, M.A., LL.D.,
PROFESSOR OF GREEK IN THE UNIVERSITY OF GLASGOW.

PRINTED FOR THE USE OF THE GREEK CLASSES IN THE UNIVERSITY.

BIBLIOTHECA
NOV 1880
BODLEIANA

GLASGOW:
JAMES MACLEHOSE, ST VINCENT STREET,
Publisher to the University.
1879

270. k. 74.

Cambridge:
PRINTED BY C. J. CLAY, M.A.
AT THE UNIVERSITY PRESS.

Prefatory Note.

THE Modern Greek version printed here is that of Constantine Bardalachos [1755—1830], for many years an eminent teacher in the Greek schools of Bucharest, Chios, and Odessa. His translation of the Anabasis and the Cyropaedia, made at Odessa during the last years of his life, had a singular fate. At the end of the War of Independence Bardalachos left Odessa for Greece, purposing to spend the remainder of his days in the newly liberated part of his country. About the end of July, 1830, he embarked at Syra for Aegina. Through the carelessness of a pilot, the vessel was wrecked in fair weather off Cythnos (or Thermia, as it is commonly called now—one of the Cyclades between Seriphós and Ceos), and the old man was among those who were drowned. Some of his papers, the translation of Xenophon among the rest, were afterwards recovered from the wreck; and fifteen years later (1845) M. Ioannes Doumas, a Greek resident at Odessa, had

the translation published at his own cost, for gratuitous distribution to the Hellenic schools of Greece and Turkey. I owe a copy of the work (printed at Athens and now, I believe, rare) to the kindness of my friend Prof. Michael Constantinides, who also did me the favour of reading these sheets during their passage through the press. The Greek of Bardalachos is substantially the Greek of Koraes—an interesting letter from whom (June, 1814) to the future translator, urging him to undertake this very task, is given by M. Doumas.

The literary language has made fresh progress during the last forty years in the path of return to that normal classicalism of which, for ordinary prose, Xenophon may be regarded as the canon. M. Constantinides purposely left the translation of Bardalachos as it stood, except in the case of a few words or phrases which would now jar too decidedly on an educated Greek reader. But, although the literary form required to be amended in a few details of this nature, the language may be regarded as on the whole fairly representing the ordinary idiom of the present day.

These pages are intended primarily for the use of my Class in the University of Glasgow; but, in case they should come into other hands, I may state in a few words the object of this slight experiment.

It is often said that Greek ought to be taught as a living language. If this means that classical Greek could be taught in such a manner that, by the fact of learning it, the student should at the same time be enabled to write and to converse in Modern Greek, I can only say that, for my part, I should regard with great interest any teacher who accomplished so remarkable a feat. There is another sense, however, in which the statement is intelligible. The modern language is the old language with certain differences (1) of grammar, (2) of vocabulary. The differences of vocabulary can be well learned only by practice in reading, writing and speaking Modern Greek. But the differences of grammar, and a few striking differences of vocabulary, can be pointed out to a student of Old Greek as he goes along. By this method he will not, indeed, learn Modern Greek; but he will be put in the way of learning it, if he desires to do so. And, at the same time, his interest in classical Greek will be strengthened at every step,—not only or chiefly by occasional light on special points, but still more by the sense of a true continuity in the history of the language.

R. C. JEBB.

THE UNIVERSITY, GLASGOW,
November, 1879.

A few elementary points of difference between Old and Modern Greek.

I. *Infinitive.* (1) Old, *βούλομαι φαγεῖν*: New, *βούλομαι νὰ* [for *ἵνα*] *φάγω*. (2) Old, *λέγουσι τὸν Κῦρον ἀπελθεῖν*: New, *λέγουσιν ὅτι ὁ Κῦρος ἀπῆλθε*. (3) Old, *τὸ λέγειν πολλὰ οὐ καλόν ἐστιν*: New, *τὸ λέγειν* (*or τὸ νὰ λέγῃ τις*) *πολλὰ δὲν εἶναι καλόν*.

II. *Future.* (1) Old, *αὔριον γράψω ὅλην τὴν ἡμέραν*: New, *αὔριον θὰ* [= *θέλω ἵνα*] *γράφω* (*present* subj.) *or θέλω γράφει* (short for *γράφειν*) *ὅλην τὴν ἡμέραν*. (2) Old, *αὔριον γράψω μίαν ἐπιστολήν*: New, *αὔριον θὰ γράψω* (*aorist* subj.) or *θέλω γράψει* (for *γράψαι*, better written *γράψῃ*) *μίαν ἐπιστολήν*.

III. *Perfect, Pluperfect.* Old, *γέγραφα—ἐγεγράφειν*: New, *ἔχω γράψει—εἶχον* (or *εἶχα*) *γράψει*.

IV. *Imperative.* (1) Old, (*μὴ*) *γράφε*, (*μὴ*) *γραφέτω*: New, (*μὴ*) *γράφε*, *ἂς* [= *ἄφες*] (*μὴ*) *γράφῃ*: *i.e. go on* writing, do *not go on* writing. (2) Old, *γράψον, μὴ γράψῃς*, (*μὴ*) *γράψῃ*: New, *γράψον, μὴ γράψῃς, ἂς* (*μὴ*) *γράψῃ*. In Modern, as in Old, Greek *μὴ γράφῃς* is a solecism, though sometimes heard in speaking.

V. *Conditional Sentences.* (1) Old, εἰ ἐδυνήθην, ἔλυσα ἄν: New, ἐὰν (or ἂν) εἶχον δύναμιν, ἤθελον λύσει. (2) Old, εἰ ἐδυνάμην, ἔλυον ἄν: New, ἐὰν ἐδυνάμην, θὰ ἔλυον. (3) Old, εἰ δυναίμην, λύοιμι ἄν. New, having no optat. mood, expresses this by (2): less correctly by (1), but see *Anab.* III. 1 § 2 ad fin. Nor does it always distinguish precisely between (1) and (2).

VI. *Pronouns.* Old, ὁ πατὴρ ἡμῶν: New, ὁ πατήρ μας: so σας = ὑμῶν. Old, τίς ἡμᾶς (ὑμᾶς) προσκαλεῖ; New, τίς μᾶς (σᾶς) προσκαλεῖ; Old, οὗτος ὁ ἄνθρωπος, *this man*, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, *the man himself:* New, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος = either *this man* or *the man himself;* but, for the latter sense, there is a stronger stress on αὐτός. For αὐτός, however, ὁ ἴδιος is oft. used: e.g. Old, αὐτὸς ἐγώ: New, ἐγὼ ὁ ἴδιος. In New, *this, these,* usu. αὐτός, αὐτή, αὐτό, not οὗτος, etc.: ἐκεῖνος = *that,* as in Old: but ὅδε is not used. *It, him, her, them,* = τό, τόν, τήν, τά, τούς, τάς: usu. immediately before the verb. *Its, his, her, their,* του, της, των (enclitic).

VII. *Prepositions.* In New ἀπό takes accus. as well as gen. εἰς with accus. in New often = ἐν with dat. in Old, e.g. 'in Greece', εἰς τὴν Ἑλλάδα (or ἐν Ἑλλάδι).—διά with acc. oft. = Old dat. of person affected, e.g. Old, χρήσιμον ἡμῖν: New, χρήσιμον διὰ μᾶς. Old, καλὸς ὁ καιρὸς πρὸς (or ἐπὶ or εἰς) τὸ ἐργάζεσθαι ὑμᾶς: New, καλὸς ὁ καιρὸς διὰ νὰ ἐργάζεταί τις.

VIII. The dative case is not commonly used in the *spoken* language: *e.g.* Old, δός αὐτῷ: New, δός εἰς αὐτόν, or colloquially δός του.

THE ANABASIS OF XENOPHON.

BOOK III.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ.

Γ'.

ΚΕΦ. Α'.

1. Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου οἱ Ἕλληνες ἔπραξαν μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα ἐπεὶ Κῦρος ἐτελεύτησεν ἐγένετο ἀπιόντων τῶν Ἑλλήνων σὺν Τισσαφέρνει ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.

2. Ἐπεὶ δὲ οἵ τε στρατηγοὶ συνειλημμένοι ἦσαν καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ συνεπόμενοι ἀπολώλεσαν, ἐν πολλῇ δὴ ἀπορίᾳ ἦσαν οἱ Ἕλληνες, ἐνθυμούμενοι μὲν ὅτι ἐπὶ ταῖς βασιλέως θύραις ἦσαν, κύκλῳ δὲ αὐτοῖς πάντη πολλὰ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις πολέμιαι ἦσαν, ἀγορὰν δὲ οὐδεὶς ἔτι παρέξειν ἔμελλεν, ἀπεῖχον δὲ τῆς Ἑλλάδος οὐ μεῖον ἢ μύρια στάδια, ἡγεμὼν δ' οὐδεὶς τῆς ὁδοῦ ἦν, ποταμοὶ δὲ διεῖργον ἀδιάβατοι ἐν μέσῳ τῆς οἴκαδε ὁδοῦ, προὐδεδώκεσαν δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες βάρβαροι, μόνοι δὲ καταλελειμμένοι ἦσαν οὐδὲ ἱππέα οὐδένα σύμμαχον ἔχοντες· ὥστ' εὔδηλον ἦν ὅτι νικῶντες μὲν οὐδ' ἂν ἕνα κατακάνοιεν, ἡττηθέντων δὲ αὐτῶν οὐδεὶς ἂν λειφθείη.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ.

ΒΙΒΛ. Γ'.

ΚΕΦ. Α'.

1. Ὅσα λοιπὸν εἰς τὴν μὲ τὸν Κῦρον ἀνάβασιν ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες μέχρι τῆς μάχης καὶ ὅσα, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου, ἠκολούθησαν ἐν καιρῷ εἰρήνης, ὅτε ἐπέστρεφον οἱ Ἕλληνες μὲ τὸν Τισσαφέρνην, εἰς τὸ προηγούμενον βιβλίον τὰ ἐφανερώσαμεν.

2. Ἀφοῦ δὲ οἱ στρατηγοὶ ἐπιάσθησαν, καὶ, ὅσοι ἀπὸ τοὺς λοχαγοὺς καὶ στρατιώτας τοὺς εἶχον ἀκολουθήσει, ἐφονεύθησαν, εἰς μεγάλην ἀπορίαν ἦσαν οἱ Ἕλληνες, διαλογιζόμενοι μὲν, ὅτι πλησίον τῆς βασιλευούσης εὑρίσκοντο, πανταχοῦ δὲ ὁλόγυρά των ἦσαν πολλὰ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις ἐχθρικαὶ, τὰ ἀναγκαῖα δὲ οὐδεὶς εἰς τὸ ἑξῆς ἔμελλε νὰ τοὺς προμηθεύσῃ ν' ἀγοράζωσιν· ἀπεῖχον δὲ τῆς Ἑλλάδος περισσότερον ἀπὸ δέκα χιλιάδας στάδια, ὁδηγὸν δὲ κανένα τῆς ὁδοῦ δὲν εἶχον, τοὺς ἐμπόδιζον δὲ ποταμοὶ ἀδιάβατοι εἰς τὸ μέσον τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ὁδοιπορίας των, τοὺς εἶχον δὲ προδώσει καὶ οἱ ἀναβάντες μὲ τὸν Κῦρον βάρβαροι, μόνοι δὲ εἶχον μείνει οἱ Ἕλληνες καὶ χωρὶς ἱππέα κανένα σύμμαχον· ὥστε φανερὸν ἦτο, ὅτι, νικῶντες μὲν, οὐδὲ ἕνα ἐδύναντο νὰ φονεύσωσι, νικηθέντες δὲ, κανεὶς δὲν ἤθελε μείνει ἐξ αὐτῶν.

3. Ταῦτα ἐννοούμενοι καὶ ἀθύμως ἔχοντες, ὀλίγοι μὲν αὐτῶν εἰς τὴν ἑσπέραν σίτου ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πῦρ ἀνέκαυσαν, ἐπὶ δὲ τὰ ὅπλα πολλοὶ οὐκ ἦλθον ταύτην τὴν νύκτα, ἀνεπαύοντο δὲ ὅπου ἐτύγχανεν ἕκαστος, οὐ δυνάμενοι καθεύδειν ὑπὸ λύπης, καὶ πόθου πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, παίδων, οὓς οὔποτ' ἐνόμιζον ἔτι ὄψεσθαι. Οὕτω μὲν δὴ διακείμενοι πάντες ἀνεπαύοντο.

4. Ἦν δέ τις ἐν τῇ στρατιᾷ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὃς οὔτε στρατηγὸς οὔτε λοχαγὸς οὔτε στρατιώτης ὢν συνηκολούθει, ἀλλὰ Πρόξενος αὐτὸν μετεπέμψατο οἴκοθεν, ξένος ὢν ἀρχαῖος· ὑπισχνεῖτο δὲ αὐτόν, εἰ ἔλθοι, φίλον Κύρῳ ποιήσειν· ὃν αὐτὸς ἔφη κρείττω ἑαυτῷ νομίζειν τῆς πατρίδος.

5. Ὁ μέντοι Ξενοφῶν ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν ἀνακοινοῦται Σωκράτει τῷ Ἀθηναίῳ περὶ τῆς πορείας. Καὶ ὁ Σωκράτης ὑποπτεύσας μή τι πρὸς τῆς πόλεως ἐπαίτιον εἴη Κύρῳ φίλον γενέσθαι, ὅτι ἐδόκει ὁ Κῦρος προθύμως τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ τὰς Ἀθήνας συμπολεμῆσαι, συμβουλεύει τῷ Ξενοφῶντι ἐλθόντα εἰς Δελφοὺς ἀνακοινῶσαι τῷ θεῷ περὶ τῆς πορείας.

6. Ἐλθὼν δ' ὁ Ξενοφῶν ἐπήρετο τὸν Ἀπόλλω τίνι ἂν θεῶν θύων καὶ εὐχόμενος κάλλιστ' ἂν καὶ ἄριστα ἔλθοι τὴν ὁδὸν ἣν ἐπινοεῖ, καὶ καλῶς πράξας σωθείη. Καὶ ἀνεῖλεν αὐτῷ ὁ Ἀπόλλων θεοῖς οἷς ἔδει θύειν.

7. Ἐπεὶ δὲ πάλιν ἦλθε, λέγει τὴν μαντείαν τῷ Σωκράτει. Ὁ δ' ἀκούσας ᾐτιᾶτο αὐτὸν ὅτι οὐ τοῦτο πρῶτον ἠρώτα, πότερον λῷον εἴη αὐτῷ πορεύεσθαι ἢ μένειν, ἀλλ' αὐτὸς κρίνας ἰτέον εἶναι τοῦτ' ἐπυνθάνετο, ὅπως ἂν κάλλιστα πορευθείη. Ἐπεὶ μέντοι οὕτως ἤρου, ταῦτ', ἔφη, χρὴ ποιεῖν ὅσα ὁ θεὸς ἐκέλευσεν.

3. Ταῦτα διαλογιζόμενοι καὶ εἰς λύπην εὑρισκόμενοι, ὀλίγοι ἔφαγον τὴν ἑσπέραν, καὶ ὀλίγοι ἤναψαν φωτίαν, καὶ πολλοὶ δὲν ἦλθον νὰ φυλάξωσιν ἐκείνην τὴν νύκτα, ἀλλ' ἀνεπαύοντο καθεὶς ὅπου ἔτυχε, μὴ δυνάμενοι νὰ κοιμηθῶσιν ἀπὸ τὴν λύπην, καὶ τὸν πόθον πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, τέκνων, τὰ ὁποῖα ἐνόμιζον, ὅτι οὐδέποτε πλέον θὰ ἴδωσιν. Εἰς τοιαύτην λοιπὸν κατάστασιν εὑρισκόμενοι πάντες ἀνεπαύοντο.

4. Ἦτο δέ τις εἰς τὸν στρατὸν ΞΕΝΟΦΩΝ ΑΘΗΝΑΙΟΣ, ὅστις, οὔτε στρατηγὸς, οὔτε λοχαγὸς, οὔτε στρατιώτης ὤν, συνηκολούθει· ἀλλ' ὁ Πρόξενος τὸν προσεκάλεσεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, διότι ἦτο παλαιός του φίλος· τὸν ὑπέσχετο δὲ, ἐὰν ἔλθῃ, νὰ τὸν κάμῃ φίλον τοῦ Κύρου, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι νομίζει διὰ τὸν ἑαυτόν του ὠφελιμώτερον τῆς πατρίδος.

5. Ὁ Ξενοφῶν λοιπὸν ἀναγνώσας τὴν ἐπιστολὴν, ἐκοινοποίησε πρὸς τὸν Σωκράτην τὸν Ἀθηναῖον τὸν σκοπὸν τῆς ὁδοιπορίας του. Καὶ ὁ Σωκράτης ὑποπτεύσας, μήποτε προσκρούσῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους, διότι γίνεται τοῦ Κύρου φίλος, ἐπειδὴ φανερὰ ὁ Κῦρος ἐβοήθησε προθύμως τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς τὸν κατὰ τῶν Ἀθηναίων πόλεμον, συμβουλεύει τὸν Ξενοφῶντα, νὰ ὑπάγῃ εἰς τοὺς Δελφοὺς διὰ νὰ φανερώσῃ εἰς τὸν θεὸν τὸν περὶ τῆς ὁδοιπορίας του σκοπόν.

6. Ἐλθὼν δὲ ὁ Ξενοφῶν ἠρώτησε τὸν Ἀπόλλωνα, "Εἰς ποῖον θεὸν θυσιάζων καὶ προσευχόμενος κάλλιστα καὶ ἄριστα ἤθελε κάμει τὴν ὁδοιπορίαν, τὴν ὁποίαν μελετᾷ, καὶ καλῶς πράξας ἤθελε σωθῆ. Καὶ ὁ Ἀπόλλων τὸν εἶπεν, εἰς ποίους θεοὺς ἔπρεπε νὰ θυσιάσῃ.

7. Ἀφοῦ δὲ ἐπανῆλθεν, διηγήθη τὸν χρησμὸν πρὸς τὸν Σωκράτην. Ἐκεῖνος δὲ ἀκούσας τὸν ἐμέμφθη, διότι δὲν ἠρώτησε τοῦτο πρῶτον, Ποῖον εἶναι τὸ καλλίτερον, νὰ ὑπάγῃ, ἢ νὰ μείνῃ; ἀλλ' ἀποφασίσας ὁ ἴδιος, ὅτι πρέπει νὰ ὑπάγῃ, ἠρώτησε τοῦτο, Πῶς ἠδύνατο νὰ ὑπάγῃ κάλλιστα; "Ἐπειδὴ ὅμως οὕτως ἠρώτησες, εἶπε, ταῦτα πρέπει νὰ κάμῃς, ὅσα σε προσέταξεν ὁ θεός."

8. Ὁ μὲν δὴ Ξενοφῶν οὕτω θυσάμενος οἷς ἀνεῖλεν ὁ θεὸς ἐξέπλει, καὶ καταλαμβάνει ἐν Σάρδεσι Πρόξενον καὶ Κῦρον μέλλοντας ἤδη ὁρμᾶν τὴν ἄνω ὁδόν· καὶ συνεστάθη Κύρῳ.

9. Προθυμουμένου δὲ τοῦ Προξένου καὶ ὁ Κῦρος συμπροὐθυμεῖτο μεῖναι αὐτόν· εἶπε δὲ ὅτι, ἐπειδὰν τάχιστα ἡ στρατεία λήξῃ, εὐθὺς ἀποπέμψειν αὐτόν. Ἐλέγετο δὲ ὁ στόλος εἶναι εἰς Πεισίδας.

10. Ἐστρατεύετο μὲν δὴ οὕτως ἐξαπατηθείς, οὐχ ὑπὸ τοῦ Προξένου· οὐ γὰρ ᾔδει τὴν ἐπὶ βασιλέα ὁρμήν, οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων πλὴν Κλεάρχου· ἐπεὶ μέντοι εἰς Κιλικίαν ἦλθον, σαφὲς πᾶσιν ἤδη ἐδόκει εἶναι ὅτι ὁ στόλος εἴη ἐπὶ βασιλέα. Φοβούμενοι δὲ τὴν ὁδὸν καὶ ἄκοντες ὅμως οἱ πολλοὶ δι' αἰσχύνην καὶ ἀλλήλων καὶ Κύρου συνηκολούθησαν· ὧν εἷς καὶ Ξενοφῶν ἦν.

11. Ἐπεὶ δὲ ἀπορία ἦν, ἐλυπεῖτο μὲν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ οὐκ ἠδύνατο καθεύδειν· μικρὸν δ' ὕπνου λαχὼν εἶδεν ὄναρ. Ἔδοξεν αὐτῷ βροντῆς γενομένης σκηπτὸς πεσεῖν εἰς τὴν πατρῴαν οἰκίαν, καὶ ἐκ τούτου λάμπεσθαι πᾶσαν.

12. Περίφοβος δ' εὐθὺς ἀνηγέρθη, καὶ τὸ ὄναρ πῇ μὲν ἔκρινεν ἀγαθόν, ὅτι ἐν πόνοις ὢν καὶ κινδύνοις φῶς μέγα ἐκ Διὸς ἰδεῖν ἔδοξε· πῇ δὲ καὶ ἐφοβεῖτο, ὅτι ἀπὸ Διὸς μὲν βασιλέως τὸ ὄναρ ἐδόκει αὐτῷ εἶναι, κύκλῳ δὲ ἐδόκει λάμπεσθαι τὸ πῦρ, μὴ οὐ δύναιτο ἐκ τῆς χώρας ἐξελθεῖν τῆς βασιλέως, ἀλλ' εἴργοιτο πάντοθεν ὑπό τινων ἀποριῶν.

13. Ὁποῖόν τι μὲν δή ἐστι τὸ τοιοῦτον ὄναρ ἰδεῖν ἔξεστι σκοπεῖν ἐκ τῶν συμβάντων μετὰ τὸ ὄναρ. Γίνεται γὰρ τάδε· εὐθὺς ἐπειδὴ ἀνηγέρθη, πρῶτον μὲν ἔννοια

8. Οὕτω λοιπὸν θυσιάσας ὁ Ξενοφῶν, εἰς τοὺς ὁποίους θεοὺς τὸν εἶπεν ὁ Ἀπόλλων, ἀπέπλευσε καὶ προφθάνει εἰς τὰς Σάρδεις τὸν Πρόξενον καὶ τὸν Κῦρον, μέλλοντας ἤδη νὰ κινήσωσι διὰ τὸν ἐπάνω δρόμον· καὶ συνεστήθη πρὸς τὸν Κῦρον.

9. Ἐπειδὴ δὲ εἶχε προθυμίαν ὁ Πρόξενος, συνεπροθυμεῖτο καὶ ὁ Κῦρος, νὰ μείνῃ ὁ Ξενοφῶν· εἶπε δὲ ὁ Κῦρος, ὅτι, εὐθὺς ὅταν τελειώσῃ ἡ ἐκστρατεία, θέλει τὸν στείλει ὀπίσω. Ἐλέγετο δὲ, ὅτι ἡ ἐκστρατεία ἦτο κατὰ τῶν Πεισιδῶν.

10. Ὁ Ξενοφῶν λοιπὸν ἠνώθη μὲ τὸ στράτευμα, τοιουτοτρόπως ἀπατηθεὶς οὐχὶ ὑπὸ τοῦ Προξένου, διότι, οὐτ' ἐκεῖνος ἤξευρεν, ὅτι ἡ ἐκστρατεία ἦτο κατὰ τοῦ βασιλέως, οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων, πλὴν τοῦ Κλεάρχου· ὅτε ὅμως ἔφθασαν εἰς τὴν Κιλικίαν, ὅλοι τότε ἐνόησαν, ὅτι ἡ ἐκστρατεία ἦτο κατὰ τοῦ βασιλέως. Φοβούμενοι δὲ τὴν ὁδὸν καὶ μὴ θέλοντες, οἱ πλειότεροι ὅμως αἰσχυνόμενοι καὶ ἀλλήλους, καὶ τὸν Κῦρον συνηκολούθησαν· ἐκ τούτων εἷς ἦτο καὶ ὁ Ξενοφῶν.

11. Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν εἰς ἀπορίαν οἱ Ἕλληνες διὰ τὸν θάνατον τῶν στρατηγῶν, ἐλυπεῖτο μὲν καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ δὲν ἠδύνατο ν' ἀποκοιμηθῇ· μόλις δὲ τὸν ἥρπαξεν ὁ ὕπνος, καὶ βλέπει τοιοῦτον ὄνειρον. Τῷ ἐφάνη, ὅτι ἠκούσθη βροντὴ, κ' ἔπεσε κεραυνὸς εἰς τὴν πατρικήν του οἰκίαν, καὶ ὅτι ἐκ τούτου ὅλη ἔλαμπεν.

12. Ὅλος δὲ ἔντρομος εὐθὺς ἐξύπνησε, καὶ ἔκρινε τὸ ὄνειρον ἀφ' ἑνὸς μὲν καλὸν, διότι, εἰς ταλαιπωρίας καὶ κινδύνους εὑρισκόμενος, πολὺ φῶς εἶδεν ἀπὸ τὸν Δία· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐφοβεῖτο, διότι ἀπὸ τὸν Δία τὸν βασιλέα τῷ ἐφαίνετο τὸ ὄνειρον, καὶ τὸ πῦρ ἔλαμπεν ὁλόγυρά του, μήπως δὲν εἰμπορέσῃ ἀπὸ τὸν τόπον τοῦ βασιλέως νὰ ἐξέλθῃ, ἀλλ' ἐμποδισθῇ πανταχόθεν ἀπό τινας δυσκολίας.

13. Τὶ ἐσήμαινε λοιπὸν τὸ τοιοῦτον ονειρον, εἰμποροῦμεν νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῶν συμβάντων μετὰ τὸ ὄνειρον. Διότι ἀμέσως ἠκολούθησαν ταῦτα· εὐθὺς ἀφοῦ ἐσηκώθη, πρῶτον μὲν τῷ ἦλθε

αὐτῷ ἐμπίπτει· Τί κατάκειμαι; ἡ δὲ νὺξ προβαίνει· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ εἰκὸς τοὺς πολεμίους ἥξειν. Εἰ δὲ γενησόμεθα ἐπὶ βασιλεῖ, τί ἐμποδὼν μὴ οὐχὶ πάντα μὲν τὰ χαλεπώτατα ἐπιδόντας, πάντα δὲ τὰ δεινότατα παθόντας, ὑβριζομένους ἀποθανεῖν;

14. Ὅπως δ' ἀμυνούμεθα οὐδεὶς παρασκευάζεται οὐδὲ ἐπιμελεῖται, ἀλλὰ κατακείμεθα, ὥσπερ ἐξὸν ἡσυχίαν ἄγειν. Ἐγὼ οὖν τὸν ἐκ ποίας πόλεως στρατηγὸν προσδοκῶ ταῦτα πράξειν; ποίαν δ' ἡλικίαν ἐμαυτῷ ἐλθεῖν ἀναμένω; οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔτι πρεσβύτερος ἔσομαι, ἐὰν τήμερον προδῶ ἐμαυτὸν τοῖς πολεμίοις.

15. Ἐκ τούτου ἀνίσταται καὶ συγκαλεῖ τοὺς Προξένου πρῶτον λοχαγούς. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξεν· Ἐγώ, ὦ ἄνδρες λοχαγοί, οὔτε καθεύδειν δύναμαι, ὥσπερ, οἶμαι, οὐδ' ὑμεῖς, οὔτε κατακεῖσθαι ἔτι, ὁρῶν ἐν οἵοις ἐσμέν.

16. Οἱ μὲν γὰρ δὴ πολέμιοι δῆλον ὅτι οὐ πρότερον πρὸς ἡμᾶς τὸν πόλεμον ἐξέφηναν πρὶν ἐνόμισαν καλῶς τὰ ἑαυτῶν παρεσκευάσθαι· ἡμῶν δ' οὐδεὶς οὐδὲν ἀντεπιμελεῖται ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνιούμεθα.

17. Καὶ μὴν εἰ ὑφησόμεθα καὶ ἐπὶ βασιλεῖ γενησόμεθα, τί οἰόμεθα πείσεσθαι; ὃς καὶ τοῦ ὁμομητρίου καὶ τοῦ ὁμοπατρίου ἀδελφοῦ καὶ τεθνηκότος ἤδη ἀποτεμὼν τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα ἀνεσταύρωσεν· ἡμᾶς δέ, οἷς κηδεμὼν μὲν οὐδεὶς πάρεστιν, ἐστρατεύσαμεν δὲ ἐπ' αὐτὸν ὡς δοῦλον ἀντὶ βασιλέως ποιήσοντες καὶ ἀποκτενοῦντες, εἰ δυναίμεθα, τί ἂν οἰόμεθα παθεῖν;

18. Ἆρ' οὐκ ἂν ἐπὶ πᾶν ἔλθοι, ὡς ἡμᾶς τὰ ἔσχατα αἰκισάμενος πᾶσιν ἀνθρώποις φόβον παράσχοι τοῦ μὴ

τοιοῦτος λογισμός. "Τί κάθημαι; ἡ δὲ νὺξ προβαίνει, ἅμα δ' ἐξημερώσῃ, πρέπει νὰ ἔλθωσιν οἱ ἐχθροί. Καὶ ἂν πέσωμεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ βασιλέως, τί ἐμπόδιον εἶναι, παθόντες ὅλα τὰ κακά, καὶ δοκιμάσαντες ὅλας τὰς σκληρότητας, ν' ἀποθάνωμεν ἀτίμως;

14. Κανεὶς δὲν ἑτοιμάζεται διὰ νὰ προφυλαχθῶμεν, οὔτε φροντίζει, ἀλλ' εἴμεθα ἐξαπλωμένοι, ὡς νὰ ἦτο καιρὸς νὰ ἡσυχάζωμεν· Ἐγὼ λοιπὸν ποίας πόλεως στρατηγὸν προσμένω νὰ κάμῃ ταῦτα; καὶ ποίαν ἄλλην ἡλικίαν ἀναμένω διὰ τὸν ἑαυτόν μου; εἰς τὸ ἑξῆς γέρων δὲν θέλω γείνει, ἀνίσως σήμερον προδώσω τὸν ἑαυτόν μου εἰς τοὺς πολεμίους."

15. Μετὰ ταῦτα σηκόνεται, καὶ συγκαλεῖ πρῶτον τοὺς λοχαγοὺς τοῦ Προξένου. Ἀφοῦ δὲ συνῆλθον, τοὺς λέγει· "Ἐγώ, ὦ ἄνδρες λοχαγοί, οὔτε νὰ κοιμηθῶ δύναμαι, καθὼς ἴσως οὐδὲ σεῖς, οὔτε νὰ κείτωμαι πλέον, βλέπων εἰς ποίαν κατάστασιν εὑρισκόμεθα.

16. Ἐπειδὴ φανερὸν εἶναι, ὅτι οἱ μὲν πολέμιοι δὲν ἐκήρυξαν ἐναντίον ἡμῶν τὸν πόλεμον, πρὶν βεβαιωθῶσιν, ὅτι εἶναι ἀρκετὰ προετοιμασμένοι· ἀπὸ ἡμᾶς δὲ κανεὶς παντελῶς δὲν φροντίζει διὰ τὸ ἐναντίον, ἤγουν, διὰ ν' ἀντισταθῶμεν ὅσον εἶναι δυνατὸν ἀνδρείως.

17. Ἀλλ' ὅμως ἐὰν ἀφεθῶμεν καὶ πέσωμεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ βασιλέως, τί θέλομεν πάθει, νομίζετε, ἀπ' αὐτὸν, ὁ ὁποῖος καὶ τοῦ ὁμομητρίου καὶ τοῦ ὁμοπατρίου ἀδελφοῦ καὶ ἀποθαμμένου πλέον κόψας τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα ἐκρέμασεν; ἡμεῖς δὲ, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχομεν κανένα κηδεμόνα, καὶ ἐστρατεύσαμεν ἐναντίον του, διὰ νὰ τὸν κάμωμεν δοῦλον ἀντὶ βασιλέως, καὶ νὰ τὸν φονεύσωμεν, ἐὰν ἠδυνάμεθα, τί νομίζετε, ὅτι θέλομεν πάθει;

18. Ἄρα γε δὲν θέλει μεταχειρισθῆ πᾶν εἶδος σκληρᾶς καὶ ἀτίμου τιμωρίας, ὥστε νὰ προξενήσῃ φόβον εἰς ὅλους, ὥστε

στρατεῦσαί ποτε ἐπ' αὐτόν; Ἀλλ' ὅπως τοι μὴ ἐπ' ἐκείνῳ γενησόμεθα πάντα ποιητέον.

19. Ἐγὼ μὲν οὖν, ἔστε μὲν αἱ σπονδαὶ ἦσαν, οὔποτε ἐπαυόμην ἡμᾶς μὲν οἰκτείρων, βασιλέα δὲ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μακαρίζων, διαθεώμενος αὐτῶν ὅσην μὲν χώραν καὶ οἵαν ἔχοιεν, ὡς δὲ ἄφθονα τὰ ἐπιτήδεια, ὅσους δὲ θεράποντας, ὅσα δὲ κτήνη, χρυσὸν δέ, ἐσθῆτα δέ.

20. Τὰ δ' αὖ τῶν στρατιωτῶν ὁπότε ἐνθυμοίμην, ὅτι τῶν μὲν ἀγαθῶν πάντων οὐδενὸς ἡμῖν μετείη, εἰ μὴ πριαίμεθα, ὅτου δ' ὠνησόμεθα ᾔδειν ὅτι ὀλίγους ἔχοντας, ἄλλως δέ πως πορίζεσθαι τὰ ἐπιτήδεια ἢ ὠνουμένους ὅρκους ἤδη κατέχοντας ἡμᾶς· ταῦτ' οὖν λογιζόμενος ἐνίοτε τὰς σπονδὰς μᾶλλον ἐφοβούμην ἢ νῦν τὸν πόλεμον.

21. Ἐπεὶ μέντοι ἐκεῖνοι ἔλυσαν τὰς σπονδάς, λελύσθαι μοι δοκεῖ καὶ ἡ ἐκείνων ὕβρις καὶ ἡ ἡμετέρα ὑποψία. Ἐν μέσῳ γὰρ ἤδη κεῖται ταῦτα τὰ ἀγαθά, ἆθλα, ὁπότεροι ἂν ἡμῶν ἄνδρες ἀμείνονες ὦσιν· ἀγωνοθέται δ' οἱ θεοί εἰσιν, οἳ σὺν ἡμῖν, ὡς τὸ εἰκός, ἔσονται.

22. Οὗτοι μὲν γὰρ αὐτοὺς ἐπιωρκήκασιν· ἡμεῖς δέ, πολλὰ ὁρῶντες ἀγαθά, στερρῶς αὐτῶν ἀπειχόμεθα διὰ τοὺς τῶν θεῶν ὅρκους· ὥστε ἐξεῖναί μοι δοκεῖ ἰέναι ἐπὶ τὸν ἀγῶνα πολὺ σὺν φρονήματι μείζονι ἢ τούτοις.

23. Ἔτι δ' ἔχομεν σώματα ἱκανώτερα τούτων καὶ ψύχη καὶ θάλπη καὶ πόνους φέρειν· ἔχομεν δὲ καὶ ψυχὰς σὺν τοῖς θεοῖς ἀμείνονας· οἱ δὲ ἄνδρες καὶ τρωτοὶ καὶ θνητοὶ μᾶλλον ἡμῶν, ἢν οἱ θεοί, ὥσπερ τὸ πρόσθεν, νίκην ἡμῖν διδῶσιν.

νὰ μὴ ἐκστρατεύσωσι καὶ ἄλλην φορὰν ἐναντίον του. Πάντα τρόπον λοιπὸν πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν, διὰ νὰ μὴ πέσωμεν εἰς τὰς χεῖρας του.

19. Ἐγὼ μὲν, ἐν ὅσῳ ἦτο εἰρήνη, δὲν ἔπαυον νὰ κλαίω τὴν μοῖραν μας, καὶ νὰ μακαρίζω τὸν βασιλέα καὶ τοὺς ἀνθρώπους του· διότι ἔβλεπα, πόσον καὶ ὁποῖον τόπον ἔχουν, πόσον δὲ ἄφθονα τὰ πρὸς ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀναγκαῖα, πόσους ὑπηρέτας, πόσα κτήνη, χρυσίον, καὶ φορέματα.

20. Καὶ πάλιν τὰ τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν, ὁπόταν διελογιζόμην, ὅτι οὐδὲν καλὸν εἴχομεν, ἐὰν δὲν ἠγοράζομεν, ἀλλ' ὁποῖον δήποτε πρᾶγμα ἠθέλομεν ἀγοράσει, ἤξευρα, ὅτι πρῶτον ὀλίγοι ἐξ ἡμῶν εἶχον τὰ μέσα, καὶ δεύτερον ἐμποδιζόμεθα ἀπὸ τοὺς ὅρκους διὰ νὰ πορισθῶμεν τὰ ἀναγκαῖα μὲ ἄλλον τρόπον, εἰμὴ διὰ χρημάτων. Ταῦτα λοιπὸν διαλογιζόμενος ἐνίοτε πλειότερον τότε ἐφοβούμην τὴν εἰρήνην, παρὰ τώρα τὸν πόλεμον.

21. Ἐπειδὴ ὅμως ἐκεῖνοι παρέβησαν τοὺς ὅρκους, μοὶ φαίνεται, ὅτι διελύθη καὶ τούτων ἡ ἀναισχυντία, καὶ ἡ ἰδική μας ὑποψία. Διότι τώρα πλέον, ὅσα καλὰ ἐπηρίθμησα κεῖνται εἰς τὸ μέσον, ὡς ἄθλα, δι' ὅσους ἐξ ἡμῶν ἤθελον ἀναδειχθῆ ἀνδρειότεροι· τὰ βραβεῖα δὲ ταῦτα θέλουσι μοιράζει οἱ θεοὶ, οἱ ὁποῖοι, πρεπόντως, θέλουσι εἶσθαι ἀπὸ τὸ μέρος μας.

22. Ἐπειδὴ οἱ μὲν βάρβαροι ἐπιώρκησαν· ἡμεῖς δὲ, καὶ βλέποντες πολλὰ ἀγαθὰ, σταθερῶς ἀπεμακρυνόμεθα ἀπ' αὐτὰ, σεβόμενοι τοὺς τῶν θεῶν ὅρκους· ὥστε μοὶ φαίνεται, ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν δίκαιον νὰ ἔμβωμεν εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον μὲ πολὺ μεγαλητέραν τόλμην, παρὰ οἱ βάρβαροι.

23. Πρὸς τούτοις καὶ σώματα ἱκανώτερα τούτων ἔχομεν εἰς τὸ νὰ ὑποφέρωμεν καὶ ψύχη καὶ καύσωνας καὶ κόπους· ἔχομεν δὲ καὶ ψυχὰς γενναιοτέρας μὲ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ· οἱ βάρβαροι ὅμως καὶ πληγόνονται, καὶ ἀποθνήσκουν εὐκολώτερα ἀπὸ ἡμᾶς, ἐὰν μᾶς βοηθῶσιν οἱ θεοὶ διὰ νὰ νικῶμεν, ὡς καὶ πρότερον.

24. Ἀλλ' ἴσως γὰρ καὶ ἄλλοι ταῦτα ἐνθυμοῦνται, πρὸς τῶν θεῶν μὴ ἀναμένωμεν ἄλλους ἐφ' ἡμᾶς ἐλθεῖν, παρακαλοῦντας ἐπὶ τὰ κάλλιστα ἔργα, ἀλλ' ἡμεῖς ἄρξωμεν τοῦ ἐξορμῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους ἐπὶ τὴν ἀρετήν. Φάνητε τῶν λοχαγῶν ἄριστοι καὶ τῶν στρατηγῶν ἀξιοστρατηγότεροι.

25. Κἀγὼ δέ, εἰ μὲν ὑμεῖς ἐθέλετε ἐξορμᾶν ἐπὶ ταῦτα, ἕπεσθαι ὑμῖν βούλομαι· εἰ δ' ὑμεῖς τάττετέ με ἡγεῖσθαι, οὐδὲν προφασίζομαι τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζειν ἡγοῦμαι ἐρύκειν ἀπ' ἐμαυτοῦ τὰ κακά.

26. Ὁ μὲν ταῦτ' ἔλεξεν, οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀκούσαντες [ταῦτα] ἡγεῖσθαι ἐκέλευον ἅπαντες· πλὴν Ἀπολλωνίδης τις ἦν, βοιωτιάζων τῇ φωνῇ· οὗτος δ' εἶπεν ὅτι φλυαροίη ὅστις λέγει ἄλλως πως σωτηρίας ἂν τυχεῖν ἢ βασιλέα πείσας, εἰ δύναιτο· καὶ ἅμα ἤρχετο λέγειν τὰς ἀπορίας.

27. Ὁ μέντοι Ξενοφῶν μεταξὺ ὑπολαβὼν ἔλεξεν ὧδε· Ὦ θαυμασιώτατε ἄνθρωπε, σὺ δέ γε οὐδὲ ἱρῶν γινώσκεις, οὐδὲ ἀκούων μέμνησαι. Ἐν ταὐτῷ γε μέντοι ἦσθα τούτοις, ὅτε βασιλεύς, ἐπεὶ Κῦρος ἀπέθανε, μέγα φρονήσας ἐπὶ τούτῳ, πέμπων ἐκέλευε παραδιδόναι τὰ ὅπλα.

28. Ἐπεὶ δὲ ἡμεῖς οὐ παραδόντες, ἀλλ' ἐξωπλισμένοι ἐλθόντες παρεσκηνήσαμεν αὐτῷ, τί οὐκ ἐποίησε πρέσβεις πέμπων καὶ σπονδὰς αἰτῶν καὶ παρέχων τὰ ἐπιτήδεια, ἕστε σπονδῶν ἔτυχεν;

29. Ἐπεὶ δ' αὖ οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, ὥσπερ δὴ σὺ κελεύεις, εἰς λόγους αὐτοῖς ἄνευ ὅπλων ἦλθον, ·τεύσαντες ταῖς σπονδαῖς, οὐ νῦν ἐκεῖνοι παιόμενοι,

24. Ἀλλ' ἐνδέχεται νὰ ἔχωσι καὶ ἄλλοι ἀπὸ σᾶς τὰ αὐτὰ φρονήματα· δι' ὄνομα τῶν θεῶν, ἂς μὴ προσμένωμεν ἄλλους νὰ ἔλθωσιν εἰς ἡμᾶς, καὶ νὰ μᾶς προτρέψωσιν εἰς ἔνδοξα ἔργα, ἀλλ' ἡμεῖς ἂς κάμωμεν ἀρχὴν νὰ παρακινῶμεν καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ἀρετήν. Φανῆτε, ὅτι εἶσθε ἄριστοι λοχαγοὶ, καὶ τῶν στρατηγῶν ἀξιοστρατηγότεροι.

25. Κ' ἐγὼ δὲ, ἐὰν σεῖς θελήσετε νὰ παρακινήσετε καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τοῦτο, θέλω σᾶς ἀκολουθήσει. Καὶ ἂν μὲ χειροτονήσετε στρατηγὸν, δὲν προφασίζομαι παντελῶς τὴν ἡλικίαν μου, ἀλλὰ καὶ νομίζω, ὅτι εἶμαι εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας μου, διὰ ν' ἀπομακρύνω ἀπὸ τὸν ἑαυτόν μου τὰ κακά."

26. Ὁ μὲν Ξενοφῶν ταῦτα εἶπε, οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀκούσαντες τοὺς λόγους του, τὸν ἐψήφισαν ὅλοι στρατηγόν των. Πλὴν ἦτο Ἀπολλωνίδης τις, ὁμιλῶν ὡς Βοιωτός· οὗτος δὲ εἶπεν, ὅτι φλυαρεῖ, ὅστις λέγει, ὅτι μὲ ἄλλον τρόπον ἤθελε τύχει σωτηρίαν, παρὰ μὲ τὴν ἄδειαν τοῦ βασιλέως, ἂν εἰμπορέσῃ νὰ τὴν λάβῃ· καὶ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἤρχισε νὰ λέγῃ τὰς δυσκολίας.

27. Ἀλλ' ὁ Ξενοφῶν διέκοψε τὴν ὁμιλίαν του, καὶ εἶπε ταῦτα· "Ὦ παραδοξότατε ἄνθρωπε, σὺ οὔτε καταλαμβάνεις ὅ, τι βλέπεις, οὔτ' ἐνθυμεῖσαι ὅ, τι ἀκούεις. Ἤσο βέβαια εἰς τὴν αὐτὴν περίστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρέθησαν καὶ οὗτοι, ὅτε ὁ βασιλεὺς, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου, ὑπερηφανευθεὶς διὰ τοῦτο, ἔστειλε καὶ μᾶς προσέταξε νὰ παραδώσωμεν τὰ ὅπλα.

28. Ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς δὲν τὰ παρεδώκαμεν, ἀλλ' ὡπλισμένοι ἤλθομεν, κ' ἐστήσαμεν πλησίον αὐτοῦ τὸ στρατόπεδον, ¦τὶ δὲν ἔκαμε, πέμπων πρέσβεις καὶ ζητῶν τὴν εἰρήνην, καὶ δίδων ζωοτροφίας, ἕως ἐπέτυχε νὰ κάμῃ εἰρήνην;

29. Καὶ ὅτε πάλιν οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ, καθὼς δὰ καὶ σὺ συμβουλεύεις, ἦλθον εἰς συνομιλίαν μὲ αὐτοὺς χωρὶς ὅπλα, δόντες πίστιν εἰς τὰς συνθήκας, ¦τώρα δὲν δέρονται,

κεντούμενοι, ὑβριζόμενοι, οὐδὲ ἀποθανεῖν οἱ τλήμονες δύνανται; καὶ μάλ', οἶμαι, ἐρῶντες τούτου. Ἃ σὺ πάντα εἰδὼς τοὺς μὲν ἀμύνασθαι κελεύοντας φλυαρεῖν φῄς, πείθειν δὲ πάλιν κελεύεις ἰόντας;

30. Ἐμοί, ὦ ἄνδρες, δοκεῖ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον μήτε προσίεσθαι εἰς ταὐτὸ ἡμῖν αὐτοῖς, ἀφελομένους τε τὴν λοχαγίαν σκεύη ἀναθέντας ὡς τοιούτῳ χρῆσθαι. Οὗτος γὰρ καὶ τὴν πατρίδα καταισχύνει καὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ὅτι Ἕλλην ὢν τοιοῦτός ἐστιν.

31. Ἐντεῦθεν ὑπολαβὼν Ἀγασίας Στυμφάλιος εἶπεν· Ἀλλὰ τούτῳ γε οὔτε τῆς Βοιωτίας προσήκει οὐδὲν οὔτε τῆς Ἑλλάδος παντάπασιν· ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον, ὥσπερ Λυδόν, ἀμφότερα τὰ ὦτα τετρυπημένον. Καὶ εἶχεν οὕτως.

32. Τοῦτον μὲν οὖν ἀπήλασαν· οἱ δὲ ἄλλοι παρὰ τὰς τάξεις ἰόντες, ὅπου μὲν στρατηγὸς σῶος εἴη, τὸν στρατηγὸν παρεκάλουν· ὁπόθεν δὲ οἴχοιτο, τὸν ὑποστρατηγόν· ὅπου δ' αὖ λοχαγὸς σῶος εἴη, τὸν λοχαγόν.

33. Ἐπεὶ δὲ πάντες συνῆλθον, εἰς τὸ πρόσθεν τῶν ὅπλων ἐκαθέζοντο· καὶ ἐγένοντο οἱ συνελθόντες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀμφὶ τοὺς ἑκατόν. Ὅτε δὲ ταῦτα ἦν σχεδὸν μέσαι ἦσαν νύκτες.

34. Ἐνταῦθα Ἱερώνυμος Ἠλεῖος, πρεσβύτατος ὢν τῶν Προξένου λοχαγῶν, ἤρχετο λέγειν ὧδε· Ἡμῖν, ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, ὁρῶσι τὰ παρόντα ἔδοξε καὶ αὐτοῖς συνελθεῖν καὶ ὑμᾶς παρακαλέσαι, ὅπως βουλευσαίμεθα εἴ τι δυναίμεθα ἀγαθόν. Λέξον δ', ἔφη, καὶ σύ, ὦ Ξενοφῶν, ἅπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς.

δὲν κεντοῦνται, δὲν ἀτιμάζονται, καὶ οὔτε ν' ἀποθάνωσι δύνανται οἱ ταλαίπωροι, ἂν καὶ, ὡς νομίζω, πολλὰ ἐπιθυμοῦν τοῦτο. Αὐτὰ ὅλα, μ' ὅλον ὅτι καὶ σὺ τὰ ἠξεύρεις, λέγεις, ὅτι φλυαροῦν ὅσοι συμβουλεύουν ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὸν ἐχθρὸν, ἂν ἔλθῃ ἐναντίον μας, καὶ πάλιν συμβουλεύεις νὰ ὑπάγωμεν νὰ ζητήσωμεν ἄδειαν ἀπὸ τὸν βασιλέα;

30. Ἡ γνώμη μου εἶναι, ὦ ἄνδρες, τὸν ἄνθρωπον τοῦτον νὰ μὴ τὸν δεχώμεθα εἰς τὴν συνέλευσίν μας, ἀλλ' ἀφαιρέσαντες ἀπ' αὐτὸν τὴν λοχαγίαν, καὶ φορτόνοντές τον σκεύη, νὰ τὸν μεταχειριζώμεθα ὡς σκευοφόρον. Διότι οὗτος καὶ τὴν πατρίδα καταισχύνει καὶ ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ὅτι, Ἕλλην ὤν, εἶναι τοιοῦτος."

31. Τότε διακόψας τὸν λόγον Ἀγασίας ὁ Στυμφάλιος, εἶπεν· "Ἀλλ' οὗτος, οὔτε μὲ τὴν Βοιωτίαν ποσῶς ἔχει νὰ κάμῃ, οὔτε παντάπασι μὲ τὴν Ἑλλάδα· διότι ἐγὼ τὸν εἶδα, ὡς Λυδὸν, τρυπημένον καὶ τὰ δύο του αὐτία." Καὶ ἦτο ἀληθές.

32. Ὅθεν τοῦτον μὲν ἐδίωξαν· οἱ δὲ ἄλλοι ὑπῆγον εἰς τὰς τάξεις, καὶ ὅπου μὲν ἦτο στρατηγὸς σῶος τὸν στρατηγὸν προσεκάλουν, ὅπου δὲ εἶχε λείψει, τὸν ὑποστρατηγὸν, ὅπου δὲ πάλιν λοχαγὸς εἶχε μείνει σῶος, τὸν λοχαγόν.

33. Ὅτε δὲ ὅλοι συνῆλθον, ἐκάθησαν ἀπέναντι τοῦ τόπου τῆς νυκτερινῆς φυλακῆς, κ' ἔγειναν οἱ συναχθέντες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ὡς ἑκατόν. Ὅτε δὲ ἐγίνοντο ταῦτα, ἦτο σχεδὸν μεσάνυκτα.

34. Τότε Ἱερώνυμος ὁ Ἠλεῖος, ὁ γεροντότερος τῶν λοχαγῶν τοῦ Προξένου, ἤρχισε νὰ λέγῃ οὕτως· "Ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ, βλέποντες τὴν παροῦσαν μας κατάστασιν ἐκρίναμεν εὔλογον νὰ συνέλθωμεν καὶ νὰ προσκαλέσωμεν καὶ σᾶς, διὰ νὰ συμβουλευθῶμεν, ἐὰν δυνάμεθα ἀγαθόν τι Ὁμίλησον, εἶπε, καὶ σὺ, ὦ Ξενοφῶν, ὅσα καὶ πρὸς ἡμᾶς εἶπας."

35. Ἐκ τούτου λέγει τάδε Ξενοφῶν· Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δὴ πάντες ἐπιστάμεθα ὅτι βασιλεὺς καὶ Τισσαφέρνης, οὓς μὲν ἐδυνήθησαν, συνειλήφασιν ἡμῶν· τοῖς δ' ἄλλοις δῆλον ὅτι ἐπιβουλεύουσιν, ὡς, ἢν δύνωνται, ἀπολέσωσιν. Ἡμῖν δέ γ' οἶμαι πάντα ποιητέα ὡς μήποτε ἐπὶ τοῖς βαρβάροις γενώμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον, ἢν δυνώμεθα, ἐκεῖνοι ἐφ' ἡμῖν.

36. Εὖ τοίνυν ἐπίστασθε ὅτι ὑμεῖς, τοσοῦτοι ὄντες, ὅσοι νῦν συνεληλύθατε, μέγιστον ἔχετε καιρόν. Οἱ γὰρ στρατιῶται πάντες οὗτοι πρὸς ὑμᾶς ἀποβλέπουσι· κἂν μὲν ὑμᾶς ὁρῶσιν ἀθυμοῦντας, πάντες κακοὶ ἔσονται· ἢν δὲ ὑμεῖς αὐτοί τε παρασκευαζόμενοι φανεροὶ ἦτε ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλῆτε, εὖ ἴστε ὅτι ἕψονται ὑμῖν καὶ πειράσονται μιμεῖσθαι.

37. Ἴσως δέ τοι καὶ δίκαιόν ἐστιν ὑμᾶς διαφέρειν τι τούτων. Ὑμεῖς γάρ ἐστε στρατηγοί, ὑμεῖς ταξίαρχοι καὶ λοχαγοί· καὶ ὅτε εἰρήνη ἦν, ὑμεῖς καὶ χρήμασι καὶ τιμαῖς τούτων ἐπλεονεκτεῖτε· καὶ νῦν τοίνυν ἐπεὶ πόλεμός ἐστιν, ἀξιοῦν δεῖ ὑμᾶς αὐτοὺς ἀμείνους τε τοῦ πλήθους εἶναι καὶ προβουλεύειν τούτων καὶ προπονεῖν, ἤν που δέῃ.

38. Καὶ νῦν πρῶτον μὲν οἴομαι ἂν ὑμᾶς μέγα ὠφελῆσαι τὸ στράτευμα, εἰ ἐπιμεληθείητε ὅπως ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ὡς τάχιστα στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀντικατασταθῶσιν. Ἄνευ γὰρ ἀρχόντων οὐδὲν ἂν οὔτε καλὸν οὔτε ἀγαθὸν γένοιτο, ὡς μὲν συνελόντι εἰπεῖν, οὐδαμοῦ· ἐν δὲ δὴ τοῖς πολεμικοῖς παντάπασιν. Ἡ μὲν γὰρ εὐταξία σώζειν δοκεῖ, ἡ δὲ ἀταξία πολλοὺς ἤδη ἀπολώλεκεν.

35. Τότε ὁ Ξενοφῶν ὡμίλησεν οὕτως· "Βέβαια ὅλοι ἠξεύρομεν ταῦτα, ὅτι ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ Τισσαφέρνης, ὅσους ἐξ ἡμῶν ἐδυνήθησαν, συνέλαβον, καὶ φανερὸν εἶναι, ὅτι καὶ τοὺς ἄλλους ἡμᾶς ἐπιβουλεύουσιν, ὥστε, ἂν δύνωνται, νὰ μᾶς ἐξολοθρεύσωσιν. Ἡμεῖς ὅμως, νομίζω, πρέπει νὰ κάμωμεν πάντα τρόπον, νὰ μὴ πέσωμεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν βαρβάρων, ἀλλὰ μάλιστα, ἂν ᾖναι δυνατὸν, ἐκεῖνοι νὰ πέσωσιν εἰς τὰς ἰδικάς μας χεῖρας.

36. Καλὰ λοιπὸν ἠξεύρετε, ὅτι σεῖς, τοσοῦτοι ὄντες, ὅσοι ἐδῶ συνήλθετε, ἔχετε τὴν μεγίστην ἐνέργειαν καὶ ἐπιῤῥοὴν ἐπάνω εἰς τὰς ψυχὰς τῶν στρατιωτῶν. Διότι ὅλοι οὗτοι πρὸς ἐσᾶς ἀποβλέπουσι· καὶ ἐὰν μὲν σᾶς βλέπωσι χωρὶς καρδίαν, ὅλοι χάνουν τὴν προθυμίαν· ἐὰν ὅμως δείξετε, ὅτι ἑτοιμάζεσθε καὶ σεῖς οἱ ἴδιοι ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, καὶ τοὺς ἄλλους παρακινεῖτε, νὰ ἦσθε βέβαιοι, ὅτι θέλουν σᾶς ἀκολουθήσει, καὶ πασχίσει νὰ σᾶς μιμηθῶσιν.

37. Ἴσως εἶναι καὶ δίκαιον κατά τι νὰ διαφέρετε ἀπὸ αὐτούς. Διότι σεῖς εἶσθε στρατηγοὶ, σεῖς εἶσθε ταξίαρχοι καὶ λοχαγοὶ, καὶ ὅτε ἦτο εἰρήνη, σεῖς ἐλαμβάνετε καὶ πλειότερα ἀπὸ τούτους, καὶ χρήματα καὶ τιμάς· καὶ τώρα λοιπὸν, ἐπειδὴ εἶναι πόλεμος, πρέπει νὰ πασχίσετε νὰ φανῆτε ἀξιώτεροι ἀπὸ τοὺς πολλοὺς, εἰς τὸ νὰ ἦσθε πρῶτοι καὶ εἰς τὰς συμβουλὰς καὶ εἰς τοὺς κόπους, ἐὰν ὑπάρξῃ χρεία τις.

38. Καὶ τώρα νομίζω, ὅτι εἰς τοῦτο πρῶτον εἰμπορεῖ πολλὰ νὰ σᾶς χρησιμεύσῃ τὸ στράτευμα, ἤγουν, ἐὰν φροντίσετε, ὥστε ἀντὶ τῶν φονευθέντων ν' ἀντικατασταθῶσιν ὅσον τάχιστα στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί. Διότι χωρὶς ἀρχηγοὺς οὐδὲν, οὔτε καλὸν, οὔτε ὠφέλιμον εἰμπορεῖ νὰ γείνῃ, καὶ διὰ νὰ ὁμιλήσω μὲ ὀλίγους λόγους, εἰς κανὲν μέρος· εἰς δὲ τὸν πόλεμον ὁλότελα. Διότι εἶναι φανερὸν, ὅτι ἡ μὲν εὐταξία σώζει τὸ στράτευμα, ἡ δὲ ἀταξία πολλοὺς πολλάκις ἐξωλόθρευσεν.

39. Ἐπειδὰν δὲ καταστήσησθε τοὺς ἄρχοντας ὅσους δεῖ, ἢν καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας συλλέγητε καὶ παραθαρσύνητε, οἶμαι ἂν ὑμᾶς πάνυ ἐν καιρῷ ποιῆσαι.

40. Νῦν [μὲν] γὰρ ἴσως καὶ ὑμεῖς αἰσθάνεσθε ὡς ἀθύμως μὲν ἦλθον ἐπὶ τὰ ὅπλα, ἀθύμως δὲ πρὸς τὰς φυλακάς· ὥστε, οὕτω γ' ἐχόντων, οὐκ οἶδα ὅ τι ἄν τις χρήσαιτο αὐτοῖς, εἴτε νυκτὸς δέοι τι εἴτε καὶ ἡμέρας·

41. Ἢν δέ τις αὐτῶν τρέψῃ τὰς γνώμας, ὡς μὴ τοῦτο μόνον ἐννοῶνται, τί πείσονται, ἀλλὰ καὶ τί ποιήσουσι, πολὺ εὐθυμότεροι ἔσονται.

42. Ἐπίστασθε γὰρ δήπου ὅτι οὔτε πλῆθός ἐστιν οὔτε ἰσχὺς ἡ ἐν τῷ πολέμῳ τὰς νίκας ποιοῦσα· ἀλλ' ὁπότεροι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ταῖς ψυχαῖς ἐρρωμενέστεροι ἴωσιν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, τούτους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ ἐναντίοι οὐ δέχονται.

43. Ἐντεθύμημαι δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦτο, ὅτι, ὁπόσοι μὲν μαστεύουσι ζῆν ἐκ παντὸς τρόπου ἐν τοῖς πολεμικοῖς, οὗτοι μὲν κακῶς τε καὶ αἰσχρῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποθνήσκουσιν· ὁπόσοι δὲ τὸν μὲν θάνατον ἐγνώκασι πᾶσι κοινὸν εἶναι καὶ ἀναγκαῖον ἀνθρώποις, περὶ δὲ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν ἀγωνίζονται, τούτους ὁρῶ μᾶλλόν πως εἰς τὸ γῆρας ἀφικνουμένους, καὶ, ἕως ἂν ζῶσιν, εὐδαιμονέστερον διάγοντας.

44. Ἃ καὶ ἡμᾶς δεῖ νῦν καταμαθόντας, ἐν τοιούτῳ γὰρ καιρῷ ἐσμέν, αὐτούς τε ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλεῖν. Ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο.

45. Μετὰ δὲ τοῦτον εἶπε Χειρίσοφος· Ἀλλὰ πρόσθεν μέν, ὦ Ξενοφῶν, τοσοῦτον μόνον σε ἐγίνωσκον ὅσον

39. Ὅταν δὲ καταστήσετε τοὺς ἀρχηγοὺς, ὅσοι χρειάζονται, ἂν καὶ τοὺς ἄλλους ἔπειτα στρατιώτας συνάξετε καὶ τοὺς ἐγκαρδιώσετε, νομίζω, ὅτι εἰς πολλὰ ἁρμόδιον καιρὸν θέλετε τὸ κάμει.

40. Διότι τώρα ἴσως καὶ σεῖς αἰσθάνεσθε, ὅτι χωρὶς καρδίαν ἦλθον διὰ νὰ λάβωσι τὰ ὅπλα των, καὶ χωρὶς καρδίαν διὰ νὰ φυλάξωσι φυλακὰς, ὥστε, εἰς τοιαύτην κατάστασιν ὅταν εὑρίσκωνται, δὲν ἠξεύρω, εἰς τὶ δύναταί τις νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ, ἂν χρειασθῇ τι ἢ τὴν νύκτα ἢ τὴν ἡμέραν.

41. Ἐὰν ὅμως τις στρέψῃ πρὸς ἄλλο μέρος τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ὥστε νὰ μὴ συλλογίζωνται τοῦτο μόνον, ἤγουν, τὶ κακὸν θέλουν πάθει, ἀλλὰ καὶ τὶ δύνανται νὰ κάμωσι, πολὺ περισσότερον θέλουν ἐγκαρδιωθῆ.

42. Διότι ἠξεύρετε βέβαια, ὅτι οὔτε τὸ πλῆθος, οὔτε ἡ δύναμις προξενεῖ τὴν νίκην εἰς τὸν πόλεμον, ἀλλ' ὅσοι ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν, μὲ πλειοτέραν γενναιοψυχίαν ὑπάγουν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, εἰς τούτους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν ἀντιστέκονται οἱ ἐχθροί.

43. Παρετήρησα προστούτοις καὶ τοῦτο, ὦ ἄνδρες, ὅτι, ὅσοι μὲν προσπαθοῦν νὰ φυλάξωσι κατὰ πάντα τρόπον τὴν ζωήν των εἰς τὸν πόλεμον, οὗτοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κακὰ καὶ ἄτιμα ἀποθνήσκουσιν· ὅσοι δὲ γνωρίζουν, ὅτι ὁ θάνατος εἶναι κοινὸς εἰς ὅλους, καὶ ἄφευκτος εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἀγωνίζονται ν' ἀποθάνωσιν ἐνδόξως, οὗτοι μάλιστα φθάνουσιν εἰς τὸ γῆρας, καὶ διάγουσιν εὐτυχέστερα τὴν ἐπίλοιπον ζωήν των.

44. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἠξεύρετε αὐτὰ, διότι εἰς τοιοῦτον καιρὸν εὑρισκόμεθα πρέπει νὰ φανῆτε καὶ σεῖς ἀνδρεῖοι, καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τοῦτο νὰ παρακινῆτε." Ὁ μὲν Ξενοφῶν εἰπὼν ταῦτα ἐσιώπησε.

45. Μετὰ δὲ τοῦτον εἶπεν ὁ Χειρίσοφος· "Ἀλλὰ πρότερον μὲν, ὦ Ξενοφῶν, τόσον μόνον σ' ἐγνώριζον, ὅσον ἤκουον, ὅτι εἶσαι

ἥκουον Ἀθηναῖον εἶναι· νῦν δὲ καὶ ἐπαινῶ σε ἐφ' οἷς λέγεις τε καὶ πράττεις, καὶ βουλοίμην ἂν ὅτι πλείστους εἶναι τοιούτους· κοινὸν γὰρ ἂν εἴη τὸ ἀγαθόν.

46. Καὶ νῦν, ἔφη, μὴ μέλλωμεν, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἀπελθόντες ἤδη αἱρεῖσθε οἱ δεόμενοι ἄρχοντας, καὶ ἑλόμενοι ἥκετε εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου καὶ τοὺς αἱρεθέντας ἄγετε· ἔπειτ' ἐκεῖ συγκαλοῦμεν τοὺς ἄλλους στρατιώτας· παρέστω δ' ἡμῖν, ἔφη, καὶ Τολμίδης ὁ κήρυξ.

47. Καὶ ἅμα ταῦτ' εἰπὼν ἀνέστη, ὡς μὴ μέλλοιτο ἀλλὰ περαίνοιτο τὰ δέοντα. Ἐκ τούτου ᾑρέθησαν ἄρχοντες ἀντὶ μὲν Κλεάρχου Τιμασίων Δαρδανεύς, ἀντὶ δὲ Σωκράτους Ξανθικλῆς Ἀχαιός, ἀντὶ δὲ Ἀγίου Ἀρκάδος Κλεάνωρ Ὀρχομένιος, ἀντὶ δὲ Μένωνος Φιλήσιος Ἀχαιός, ἀντὶ δὲ Προξένου Ξενοφῶν Ἀθηναῖος.

ΚΕΦ. Β'.

1. Ἐπεὶ δὲ ᾕρηντο, ἡμέρα τε σχεδὸν ὑπέφαινε καὶ εἰς τὸ μέσον ἧκον οἱ ἄρχοντες· καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς προφυλακὰς καταστήσαντας συγκαλεῖν τοὺς στρατιώτας. Ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶται συνῆλθον, ἀνέστη πρῶτον μὲν Χειρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος καὶ ἔλεξεν ὧδε·

2. Ὦ ἄνδρες στρατιῶται, χαλεπὰ μὲν τὰ παρόντα, ἱπότε ἀνδρῶν στρατηγῶν τοιούτων στερόμεθα καὶ λοχαγῶν καὶ στρατιωτῶν· πρὸς δ' ἔτι καὶ οἱ ἀμφὶ Ἀριαῖον, οἱ πρόσθεν σύμμαχοι ὄντες, προδεδώκασιν ἡμᾶς.

Ἀθηναῖος· τώρα δὲ καὶ σὲ ἐπαινῶ δι' ὅσα λέγεις καὶ πράττεις, καὶ ἐπεθύμουν νὰ ᾖναι πλεῖστοι τοιοῦτοι· διότι κοινὸν ἤθελεν εἶσθαι τὸ καλόν.

46. Τώρα λοιπὸν, εἶπε, μὴ βραδύνετε, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ὑπάγετε καὶ ἐκλέξετε ἀρχηγοὺς, ὅσοι δὲν ἔχετε· καὶ ἀφοῦ ἐκλέξετε, ἔλθετε εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου, καὶ φέρετε τοὺς ἐκλεχθέντας· ἔπειτα ἐκεῖ συγκαλοῦμεν καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας· ἃς ἔλθῃ ἐδῶ, εἶπε, καὶ Τολμίδης ὁ κήρυξ."

47. Καὶ ἅμα εἰπὼν ταῦτα ἐσηκώθη, διὰ νὰ μὴ γίνεται ἀργοπορία, ἀλλὰ νὰ τελειόνωσι τὰ ἀναγκαῖα. Ὅθεν ἐξελέχθησαν ἀρχηγοὶ, ἀντὶ μὲν τοῦ Κλεάρχου Τιμασίων ὁ Δαρδανεὺς, ἀντὶ δὲ τοῦ Σωκράτους Ξανθικλῆς ὁ Ἀχαιὸς, ἀντὶ δὲ Ἀγίου τοῦ Ἀρκάδος Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος, ἀντὶ δὲ Μένωνος Φιλήσιος ὁ Ἀχαιὸς, ἀντὶ δὲ τοῦ Προξένου Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος.

ΚΕΦ. Β'.

1. Ἀφοῦ δ' ἔκαμον τὴν ἐκλογὴν, ἤρχισε σχεδὸν καὶ νὰ ἐξημερόνῃ, κ' ἦλθον εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου οἱ ἀρχηγοὶ, κ' ἔκριναν ἀναγκαῖον νὰ βάλωσι προφυλακὰς, καὶ νὰ συγκαλέσωσι τοὺς στρατιώτας. Ἀφοῦ δὲ συνῆλθον καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶται, ἐσηκώθη πρῶτος Χειρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος, καὶ ὡμίλησεν οὕτως·

2. "Ὦ ἄνδρες στρατιῶται, εἶναι κατ' ἀλήθειαν δεινὴ ἡ παροῦσα κατάστασις, διότι στρατηγοὺς ἐχάσαμεν τοιούτους ἄνδρας καὶ λοχαγοὺς καὶ στρατιώτας· προστούτοις καὶ ὁ Ἀριαῖος καὶ οἱ ἄνθρωποί του, οἱ πρότερον ὄντες σύμμαχοι, μᾶς ἐπρόδοσαν.

3. Ὅμως δὲ δεῖ ἐκ τῶν παρόντων ἄνδρας ἀγαθούς τε ἐλθεῖν καὶ μὴ ὑφίεσθαι, ἀλλὰ πειρᾶσθαι ὅπως, ἢν μὲν δυνώμεθα, καλῶς νικῶντες σωζώμεθα· εἰ δὲ μή, ἀλλὰ καλῶς γε ἀποθνήσκωμεν, ὑποχείριοι δὲ μήποτε γενώμεθα ζῶντες τοῖς πολεμίοις· οἴομαι γὰρ ἂν ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ ποιήσειαν.

4. Ἐπὶ τούτῳ Κλεάνωρ Ὀρχομένιος ἀνέστη, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ἀλλ' ὁρᾶτε μέν, ὦ ἄνδρες, τὴν βασιλέως ἐπιορκίαν καὶ ἀσέβειαν· ὁρᾶτε δὲ τὴν Τισσαφέρνους ἀπιστίαν, ὅστις λέγων ὡς γείτων τε εἴη τῆς Ἑλλάδος καὶ περὶ πλείστου ἂν ποιήσαιτο σῶσαι ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τούτοις αὐτὸς ὀμόσας ἡμῖν, αὐτὸς δεξιὰς δούς, αὐτὸς ἐξαπατήσας συνέλαβε τοὺς στρατηγούς, καὶ οὐδὲ Δία Ξένιον ᾐδέσθη, ἀλλὰ Κλεάρχῳ (γε) καὶ ὁμοτράπεζος γενόμενος, αὐτοῖς τούτοις ἐξαπατήσας τοὺς ἄνδρας ἀπολώλεκεν.

5. Ἀριαῖος δὲ, ὃν ἡμεῖς ἠθέλομεν βασιλέα καθιστάναι, καὶ ἐδώκαμεν καὶ ἐλάβομεν πιστὰ μὴ προδώσειν ἀλλήλους, καὶ οὗτος, οὔτε τοὺς θεοὺς δείσας οὔτε Κῦρον τεθνηκότα αἰδεσθείς, τιμώμενος μάλιστα ὑπὸ Κύρου ζῶντος, νῦν πρὸς τοὺς ἐκείνου ἐχθίστους ἀποστὰς ἡμᾶς τοὺς Κύρου φίλους κακῶς ποιεῖν πειρᾶται.

6. Ἀλλὰ τούτους μὲν οἱ θεοὶ ἀποτίσαιντο· ἡμᾶς δὲ δεῖ, ταῦτα ὁρῶντας, μήποτε ἐξαπατηθῆναι ἔτι ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ μαχομένους ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα τοῦτο ὅ τι ἂν δοκῇ τοῖς θεοῖς πάσχειν.

7. Ἐκ τούτου Ξενοφῶν ἀνίσταται ἐσταλμένος ἐπὶ πόλεμον ὡς ἐδύνατο κάλλιστα, νομίζων, εἴτε νίκην

3. Διὰ τὰς παρούσας, ὅμως περιστάσεις, πρέπει νὰ γείνωμεν ἀνδρεῖοι, καὶ νὰ μὴ ὑποχωρήσωμεν, ἀλλὰ νὰ πασχίσωμεν, ὥστε, ἂν μὲν δυνάμεθα, νὰ σωθῶμεν μὲ ἔνδοξον νίκην· εἰδὲ μή, τοὐλάχιστον ν' ἀποθάνωμεν μ' ἔνδοξον θάνατον, καὶ ποτὲ νὰ μὴ πέσωμεν ζῶντες εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν. Διότι, τοιαῦτα κακὰ, νομίζω ὅτι ἡμεῖς θέλομεν πάθει, ὁποῖα εὔχομαι νὰ στρέψωσιν εἰς τὰς τῶν ἐχθρῶν τὰς κεφαλὰς οἱ θεοί."

4. Μετὰ τοῦτον ἐσηκώθη Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος, καὶ ὡμίλησεν οὕτω· "Βέβαια βλέπετε μὲν, ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦ βασιλέως τὴν ἐπιορκίαν καὶ ἀσέβειαν· βλέπετε δὲ καὶ τοῦ Τισσαφέρνους τὴν ἀπιστίαν, ὅστις λέγων, ὅτι εἶναι γείτων τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅτι πολλὰ ἐπιθυμεῖ νὰ μᾶς σώσῃ, καὶ διὰ ταῦτα αὐτὸς ὀμόσας εἰς ἡμᾶς, αὐτὸς δώσας τὴν δεξιάν του, ἔπειτα αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀπατήσας συνέλαβε τοὺς στρατηγοὺς, καὶ οὐδὲ τὸν Δία τὸν Ξένιον εὐλαβήθη, ἀλλ' ἀφοῦ προσεκάλεσεν εἰς τὴν τράπεζάν του τὸν Κλέαρχον, μὲ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους τρόπους, μὲ τοὺς ὁποίους ἐβεβαίωσε τὴν ἐμπιστοσύνην, ἀπατήσας τοὺς ἄνδρας ἐφόνευσεν.

5. Ὁ δὲ Ἀριαῖος, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς ἠθέλομεν νὰ καταστήσωμεν βασιλέα, καὶ τόσας ἐμπιστοσύνης ἀποδείξεις ἐκάμομεν μεταξύ μας νὰ μὴ προδώσωμεν ἀλλήλους, καὶ οὗτος, οὔτε τοὺς θεοὺς φοβηθεὶς, οὔτε τὸν ἀποθανόντα Κῦρον σεβασθεὶς, ἐνῷ ἀπ' αὐτὸν, ὅτε ἔζῃ, ἔλαβε τόσας τιμὰς, τώρα ἀποσυρθεὶς ἡνώθη μὲ τοὺς μεγαλητέρους τοῦ Κύρου ἐχθροὺς, καὶ ἡμᾶς τοὺς φίλους τοῦ Κύρου πασχίζει νὰ κακοποιήσῃ.

6. Ἀλλ' εἴθε οἱ θεοὶ νὰ κάμωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐκδίκησιν! Ἡμεῖς ὅμως, αὐτὰ βλέποντες, πρέπει νὰ μὴ ἀπατηθῶμεν ποτὲ εἰς τὸ ἑξῆς ἀπὸ τούτους, ἀλλὰ μαχόμενοι μὲ ὅλην μας τὴν ἀνδρίαν, ἂς πάθωμεν, ὅ, τι θελήσωσιν οἱ θεοί."

7. Μετὰ τοῦτον σηκόνεται ὁ Ξενοφῶν, ὡπλισμένος διὰ πόλεμον ὅσον ἐδύνατο κάλλιστα, νομίζων, ὅτι, ἂν δώσωσι νίκην

καὶ τοὺς μεγάλους ταχὺ μικροὺς ποιεῖν καὶ τοὺς μικροὺς κἂν ἐν δεινοῖς ὦσι σώζειν εὐπετῶς, ὅταν βούλωνται.

11. Ἔπειτα δέ—ἀναμνήσω γὰρ ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους, ἵνα εἰδῆτε ὡς ἀγαθοῖς τε ὑμῖν προσήκει εἶναι, σώζονταί τε σὺν τοῖς θεοῖς καὶ ἐκ πάνυ δεινῶν οἱ ἀγαθοί· ἐλθόντων μὲν γὰρ Περσῶν καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς παμπληθεῖ στόλῳ ὡς ἀφανιούντων αὖθις τὰς Ἀθήνας, ὑποστῆναι αὐτοῖς Ἀθηναῖοι τολμήσαντες ἐνίκησαν αὐτούς.

12. Καὶ εὐξάμενοι τῇ Ἀρτέμιδι, ὁπόσους ἂν κατακάνοιεν τῶν πολεμίων, τοσαύτας χιμαίρας καταθύσειν τῇ θεῷ, ἐπεὶ οὐκ εἶχον ἱκανὰς εὑρεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς κατ' ἐνιαυτὸν πεντακοσίας θύειν· καὶ ἔτι καὶ νῦν ἀποθύουσιν.

13. Ἔπειτα ὅτε Ξέρξης ὕστερον ἀγείρας τὴν ἀναρίθμητον στρατιὰν ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τότε ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι τοὺς τούτων προγόνους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. Ὧν ἔστι μὲν τεκμήρια ὁρᾶν τὰ τρόπαια, μέγιστον δὲ μαρτύριον ἡ ἐλευθερία τῶν πόλεων ἐν αἷς ὑμεῖς ἐγένεσθε καὶ ἐτράφητε· οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον δεσπότην ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνεῖτε. Τοιούτων μέν ἐστε προγόνων.

14. Οὐ μὲν δὴ τοῦτό γε ἐρῶ, ὡς ὑμεῖς καταισχύνετε αὐτούς· ἀλλ' οὔπω πολλαὶ ἡμέραι ἀφ' οὗ ἀντιταξάμενοι τούτοις τοῖς ἐκείνων ἐκγόνοις πολλαπλασίους ὑμῶν αὐτῶν ἐνικᾶτε σὺν τοῖς θεοῖς.

15. Καὶ τότε μὲν δὴ περὶ τῆς Κύρου βασιλείας ἄνδρες ἦτε ἀγαθοί· νῦν δ', ὁπότε περὶ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὁ ἀγών ἐστι, πολὺ δήπου ὑμᾶς προσήκει καὶ ἀμείνονας καὶ προθυμοτέρους εἶναι.

σταίνωσι καὶ τοὺς μεγάλους ταχέως μικροὺς, καὶ τοὺς μικροὺς, ἐὰν καὶ εἰς κινδύνους εὑρίσκωνται, εὐκόλως νὰ σώζωσιν, ὅταν θέλωσιν.

11. Ἔπειτα δὲ, θέλω σᾶς ἐνθυμήσει καὶ τῶν προγόνων μας τοὺς κινδύνους, διὰ νὰ ἐννοήσετε, ὅτι πρέπει καὶ σεῖς νὰ φανῆτε ἀνδρεῖοι, καὶ ὅτι οἱ ἀνδρεῖοι καὶ ἀπὸ τοὺς μεγαλωτάτους κινδύνους σώζονται, μὲ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν· διότι, ὅτε ἦλθον οἱ Πέρσαι καὶ οἱ σύμμαχοί των μὲ παμπληθὲς στράτευμα, διὰ ν' ἀφανίσωσι τὰς Ἀθήνας, τολμήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι νὰ τοὺς ἀντισταθῶσι, τοὺς ἐνίκησαν.

12. Καὶ τάξαντες εἰς τὴν Ἄρτεμιν, ὅσους ἤθελον φονεύσει ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς, τόσας αἶγας νὰ θυσιάσωσιν εἰς τὴν θεὰν, ἐπειδὴ δὲν ἐδύναντο νὰ εὕρωσιν ἀρκετὰς, ἔκριναν εὔλογον, πεντακοσίας νὰ θυσιάζωσι κατ' ἔτος· τοῦτο ἀκόμη καὶ ἕως τώρα κάμνουσι.

13. Ἔπειτα, ὅτε ὁ Ξέρξης ὕστερον συναθροίσας τὸ ἀναρίθμητον στράτευμα ἦλθε κατὰ τῆς Ἑλλάδος, τότε ἐνίκησαν οἱ πρόγονοί μας τοὺς προγόνους τούτων καὶ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν. Τούτων τῶν ἀνδραγαθημάτων σημεῖα μὲν εἶναι τὰ τρόπαια, τὰ ὁποῖα καθεὶς βλέπει, μεγαλητέρα δὲ μαρτυρία ἡ ἐλευθερία τῶν πόλεων, εἰς τὰς ὁποίας σεῖς ἐγεννήθητε καὶ ἀνετράφητε· διότι κανένα ἄνθρωπον δὲν ἔχετε δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς μόνον προσκυνεῖτε. Τοιούτων προγόνων εἶσθε ἀπόγονοι.

14. Καὶ δὲν εἰμπορῶ νὰ εἴπω, ὅτι σεῖς τοὺς καταισχύνετε· διότι ἀκόμη πολλαὶ ἡμέραι δὲν εἶναι, ἀφοῦ ἀντεστάθητε εἰς τούτους τοὺς Πέρσας τοὺς ἀπογόνους ἐκείνων, καὶ μ' ὅλον ὅτι αὐτοὶ ἦσαν πολλαπλάσιοι ἀπὸ ἐσᾶς, τοὺς ἐνικήσατε μὲ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν.

15. Καὶ τότε μὲν ἀνεδείχθητε ἄνδρες γενναῖοι περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κύρου· τώρα δὲ, ὁπότε ὁ ἀγὼν εἶναι περὶ τῆς ἰδικῆς σας σωτηρίας, πολὺ βέβαια πρέπει νὰ ἦσθε καὶ ἀνδρειότεροι καὶ προθυμότεροι.

39. Ἐπειδὰν δὲ καταστήσησθε τοὺς ἄρχοντας ὅσους δεῖ, ἢν καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας συλλέγητε καὶ παραθαρσύνητε, οἶμαι ἂν ὑμᾶς πάνυ ἐν καιρῷ ποιῆσαι.

40. Νῦν [μὲν] γὰρ ἴσως καὶ ὑμεῖς αἰσθάνεσθε ὡς ἀθύμως μὲν ἦλθον ἐπὶ τὰ ὅπλα, ἀθύμως δὲ πρὸς τὰς φυλακάς· ὥστε, οὕτω γ' ἐχόντων, οὐκ οἶδα ὅ τι ἄν τις χρήσαιτο αὐτοῖς, εἴτε νυκτὸς δέοι τι εἴτε καὶ ἡμέρας·

41. Ἢν δέ τις αὐτῶν τρέψῃ τὰς γνώμας, ὡς μὴ τοῦτο μόνον ἐννοῶνται, τί πείσονται, ἀλλὰ καὶ τί ποιήσουσι, πολὺ εὐθυμότεροι ἔσονται.

42. Ἐπίστασθε γὰρ δήπου ὅτι οὔτε πλῆθός ἐστιν οὔτε ἰσχὺς ἡ ἐν τῷ πολέμῳ τὰς νίκας ποιοῦσα· ἀλλ' ὁπότεροι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ταῖς ψυχαῖς ἐῤῥωμενέστεροι ἴωσιν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, τούτους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ ἐναντίοι οὐ δέχονται.

43. Ἐντεθύμημαι δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦτο, ὅτι, ὁπόσοι μὲν μαστεύουσι ζῆν ἐκ παντὸς τρόπου ἐν τοῖς πολεμικοῖς, οὗτοι μὲν κακῶς τε καὶ αἰσχρῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποθνήσκουσιν· ὁπόσοι δὲ τὸν μὲν θάνατον ἐγνώκασι πᾶσι κοινὸν εἶναι καὶ ἀναγκαῖον ἀνθρώποις, περὶ δὲ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν ἀγωνίζονται, τούτους ὁρῶ μᾶλλόν πως εἰς τὸ γῆρας ἀφικνουμένους, καὶ, ἕως ἂν ζῶσιν, εὐδαιμονέστερον διάγοντας.

44. Ἃ καὶ ἡμᾶς δεῖ νῦν καταμαθόντας, ἐν τοιούτῳ γὰρ καιρῷ ἐσμέν, αὐτούς τε ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλεῖν. Ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν ἐπαύσατο.

45. Μετὰ δὲ τοῦτον εἶπε Χειρίσοφος· Ἀλλὰ πρόσθεν μέν, ὦ Ξενοφῶν, τοσοῦτον μόνον σε ἐγίνωσκον ὅσον

39. Ὅταν δὲ καταστήσετε τοὺς ἀρχηγοὺς, ὅσοι χρειάζονται, ἂν καὶ τοὺς ἄλλους ἔπειτα στρατιώτας συνάξετε καὶ τοὺς ἐγκαρδιώσετε, νομίζω, ὅτι εἰς πολλὰ ἁρμόδιον καιρὸν θέλετε τὸ κάμει.

40. Διότι τώρα ἴσως καὶ σεῖς αἰσθάνεσθε, ὅτι χωρὶς καρδίαν ἦλθον διὰ νὰ λάβωσι τὰ ὅπλα των, καὶ χωρὶς καρδίαν διὰ νὰ φυλάξωσι φυλακὰς, ὥστε, εἰς τοιαύτην κατάστασιν ὅταν εὑρίσκωνται, δὲν ἠξεύρω, εἰς τὶ δύναταί τις νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ, ἂν χρειασθῇ τι ἢ τὴν νύκτα ἢ τὴν ἡμέραν.

41. Ἐὰν ὅμως τις στρέψῃ πρὸς ἄλλο μέρος τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ὥστε νὰ μὴ συλλογίζωνται τοῦτο μόνον, ἤγουν, τὶ κακὸν θέλουν πάθει, ἀλλὰ καὶ τὶ δύνανται νὰ κάμωσι, πολὺ περισσότερον θέλουν ἐγκαρδιωθῆ.

42. Διότι ἠξεύρετε βέβαια, ὅτι οὔτε τὸ πλῆθος, οὔτε ἡ δύναμις προξενεῖ τὴν νίκην εἰς τὸν πόλεμον, ἀλλ' ὅσοι ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν, μὲ πλειοτέραν γενναιοψυχίαν ὑπάγουν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, εἰς τούτους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν ἀντιστέκονται οἱ ἐχθροί.

43. Παρετήρησα προστούτοις καὶ τοῦτο, ὦ ἄνδρες, ὅτι, ὅσοι μὲν προσπαθοῦν νὰ φυλάξωσι κατὰ πάντα τρόπον τὴν ζωήν των εἰς τὸν πόλεμον, οὗτοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κακὰ καὶ ἄτιμα ἀποθνήσκουσιν· ὅσοι δὲ γνωρίζουν, ὅτι ὁ θάνατος εἶναι κοινὸς εἰς ὅλους, καὶ ἄφευκτος εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἀγωνίζονται ν' ἀποθάνωσιν ἐνδόξως, οὗτοι μάλιστα φθάνουσιν εἰς τὸ γῆρας, καὶ διάγουσιν εὐτυχέστερα τὴν ἐπίλοιπον ζωήν των.

44. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἠξεύρετε αὐτὰ, διότι εἰς τοιοῦτον καιρὸν εὑρισκόμεθα πρέπει νὰ φανῆτε καὶ σεῖς ἀνδρεῖοι, καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τοῦτο νὰ παρακινῆτε." Ὁ μὲν Ξενοφῶν εἰπὼν ταῦτα ἐσιώπησε.

45. Μετὰ δὲ τοῦτον εἶπεν ὁ Χειρίσοφος· "Ἀλλὰ πρότερον μὲν, ὦ Ξενοφῶν, τόσον μόνον σ' ἐγνώριζον, ὅσον ἤκουον, ὅτι εἶσαι

ἥκουον Ἀθηναῖον εἶναι· νῦν δὲ καὶ ἐπαινῶ σε ἐφ' οἷς λέγεις τε καὶ πράττεις, καὶ βουλοίμην ἂν ὅτι πλείστους εἶναι τοιούτους· κοινὸν γὰρ ἂν εἴη τὸ ἀγαθόν.

46. Καὶ νῦν, ἔφη, μὴ μέλλωμεν, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἀπελθόντες ἤδη αἱρεῖσθε οἱ δεόμενοι ἄρχοντας, καὶ ἑλόμενοι ἥκετε εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου καὶ τοὺς αἱρεθέντας ἄγετε· ἔπειτ' ἐκεῖ συγκαλοῦμεν τοὺς ἄλλους στρατιώτας· παρέστω δ' ἡμῖν, ἔφη, καὶ Τολμίδης ὁ κήρυξ.

47. Καὶ ἅμα ταῦτ' εἰπὼν ἀνέστη, ὡς μὴ μέλλοιτο ἀλλὰ περαίνοιτο τὰ δέοντα. Ἐκ τούτου ᾑρέθησαν ἄρχοντες ἀντὶ μὲν Κλεάρχου Τιμασίων Δαρδανεύς, ἀντὶ δὲ Σωκράτους Ξανθικλῆς Ἀχαιός, ἀντὶ δὲ Ἀγίου Ἀρκάδος Κλεάνωρ Ὀρχομένιος, ἀντὶ δὲ Μένωνος Φιλήσιος Ἀχαιός, ἀντὶ δὲ Προξένου Ξενοφῶν Ἀθηναῖος.

ΚΕΦ. Β'.

1. Ἐπεὶ δὲ ᾕρηντο, ἡμέρα τε σχεδὸν ὑπέφαινε καὶ εἰς τὸ μέσον ἧκον οἱ ἄρχοντες· καὶ ἔδοξεν αὐτοῖς προφυλακὰς καταστήσαντας συγκαλεῖν τοὺς στρατιώτας. Ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶται συνῆλθον, ἀνέστη πρῶτον μὲν Χειρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος καὶ ἔλεξεν ὧδε·

2. Ὦ ἄνδρες στρατιῶται, χαλεπὰ μὲν τὰ παρόντα, ὁπότε ἀνδρῶν στρατηγῶν τοιούτων στερόμεθα καὶ λοχαγῶν καὶ στρατιωτῶν· πρὸς δ' ἔτι καὶ οἱ ἀμφὶ Ἀριαῖον, οἱ πρόσθεν σύμμαχοι ὄντες, προδεδώκασιν ἡμᾶς.

Ἀθηναῖος· τώρα δὲ καὶ σὲ ἐπαινῶ δι' ὅσα λέγεις καὶ πράττεις, καὶ ἐπεθύμουν νὰ ᾖναι πλεῖστοι τοιοῦτοι· διότι κοινὸν ἤθελεν εἶσθαι τὸ καλόν.

46. Τώρα λοιπὸν, εἶπε, μὴ βραδύνετε, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ὑπάγετε καὶ ἐκλέξετε ἀρχηγοὺς, ὅσοι δὲν ἔχετε· καὶ ἀφοῦ ἐκλέξετε, ἔλθετε εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου, καὶ φέρετε τοὺς ἐκλεχθέντας· ἔπειτα ἐκεῖ συγκαλοῦμεν καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας· ἂς ἔλθῃ ἐδῶ, εἶπε, καὶ Τολμίδης ὁ κήρυξ."

47. Καὶ ἅμα εἰπὼν ταῦτα ἐσηκώθη, διὰ νὰ μὴ γίνεται ἀργοπορία, ἀλλὰ νὰ τελειόνωσι τὰ ἀναγκαῖα. Ὅθεν ἐξελέχθησαν ἀρχηγοὶ, ἀντὶ μὲν τοῦ Κλεάρχου Τιμασίων ὁ Δαρδανεὺς, ἀντὶ δὲ τοῦ Σωκράτους Ξανθικλῆς ὁ Ἀχαιὸς, ἀντὶ δὲ Ἀγίου τοῦ Ἀρκάδος Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος, ἀντὶ δὲ Μένωνος Φιλήσιος ὁ Ἀχαιὸς, ἀντὶ δὲ τοῦ Προξένου Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος.

ΚΕΦ. Β'.

1. Ἀφοῦ δ' ἔκαμον τὴν ἐκλογὴν, ἤρχισε σχεδὸν καὶ νὰ ἐξημερόνῃ, κ' ἦλθον εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου οἱ ἀρχηγοὶ, κ' ἔκριναν ἀναγκαῖον νὰ βάλωσι προφυλακὰς, καὶ νὰ συγκαλέσωσι τοὺς στρατιώτας. Ἀφοῦ δὲ συνῆλθον καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶται, ἐσηκώθη πρῶτος Χειρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος, καὶ ὡμίλησεν οὕτως·

2. "Ὦ ἄνδρες στρατιῶται, εἶναι κατ' ἀλήθειαν δεινὴ ἡ παροῦσα κατάστασις, διότι στρατηγοὺς ἐχάσαμεν τοιούτους ἄνδρας καὶ λοχαγοὺς καὶ στρατιώτας· προστούτοις καὶ ὁ Ἀριαῖος καὶ οἱ ἄνθρωποί του, οἱ πρότερον ὄντες σύμμαχοι, μᾶς ἐπρόδοσαν.

3. Ὅμως δὲ δεῖ ἐκ τῶν παρόντων ἄνδρας ἀγαθούς τε ἐλθεῖν καὶ μὴ ὑφίεσθαι, ἀλλὰ πειρᾶσθαι ὅπως, ἢν μὲν δυνώμεθα, καλῶς νικῶντες σωζώμεθα· εἰ δὲ μή, ἀλλὰ καλῶς γε ἀποθνήσκωμεν, ὑποχείριοι δὲ μήποτε γενώμεθα ζῶντες τοῖς πολεμίοις· οἴομαι γὰρ ἂν ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ ποιήσειαν.

4. Ἐπὶ τούτῳ Κλεάνωρ Ὀρχομένιος ἀνέστη, καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ἀλλ' ὁρᾶτε μέν, ὦ ἄνδρες, τὴν βασιλέως ἐπιορκίαν καὶ ἀσέβειαν· ὁρᾶτε δὲ τὴν Τισσαφέρνους ἀπιστίαν, ὅστις λέγων ὡς γείτων τε εἴη τῆς Ἑλλάδος καὶ περὶ πλείστου ἂν ποιήσαιτο σῶσαι ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τούτοις αὐτὸς ὀμόσας ἡμῖν, αὐτὸς δεξιὰς δούς, αὐτὸς ἐξαπατήσας συνέλαβε τοὺς στρατηγούς, καὶ οὐδὲ Δία Ξένιον ᾐδέσθη, ἀλλὰ Κλεάρχῳ (γε) καὶ ὁμοτράπεζος γενόμενος, αὐτοῖς τούτοις ἐξαπατήσας τοὺς ἄνδρας ἀπολώλεκεν.

5. Ἀριαῖος δὲ, ὃν ἡμεῖς ἠθέλομεν βασιλέα καθιστάναι, καὶ ἐδώκαμεν καὶ ἐλάβομεν πιστὰ μὴ προδώσειν ἀλλήλους, καὶ οὗτος, οὔτε τοὺς θεοὺς δείσας οὔτε Κῦρον τεθνηκότα αἰδεσθείς, τιμώμενος μάλιστα ὑπὸ Κύρου ζῶντος, νῦν πρὸς τοὺς ἐκείνου ἐχθίστους ἀποστὰς ἡμᾶς τοὺς Κύρου φίλους κακῶς ποιεῖν πειρᾶται.

6. Ἀλλὰ τούτους μὲν οἱ θεοὶ ἀποτίσαιντο· ἡμᾶς δὲ δεῖ, ταῦτα ὁρῶντας, μήποτε ἐξαπατηθῆναι ἔτι ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ μαχομένους ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα τοῦτο ὅ τι ἂν δοκῇ τοῖς θεοῖς πάσχειν.

7. Ἐκ τούτου Ξενοφῶν ἀνίσταται ἐσταλμένος ἐπὶ πόλεμον ὡς ἐδύνατο κάλλιστα, νομίζων, εἴτε νίκην

μένος νὰ δώσῃ πολλοὺς ὁδηγοὺς πρὸς τοὺς Μυσοὺς καὶ πολλοὺς ὁμήρους, ὑποσχόμενος, ὅτι χωρὶς δολιότητα θέλει τοὺς ἐκπέμψει ἀπὸ τὸ βασίλειόν του, καὶ δι' αὐτοὺς πλατύνει τὴν ὁδὸν, ὥστε νὰ διαβῶσι καὶ μὲ τεσσάρων ἵππων ἁμάξας, ἐὰν θελήσωσιν ἀλλοῦ νὰ ὑπάγουν. Καὶ εἰς ἡμᾶς εἶμαι βέβαιος, ὅτι μὲ ἄκραν εὐχαρίστησιν ἤθελε κάμει αὐτὰ, ἐὰν μᾶς ἔβλεπεν ἑτοιμαζομένους νὰ μείνωμεν.

25. Φοβοῦμαι ὅμως, μήπως, ἂν ἅπαξ μάθωμεν νὰ ζῶμεν ἀργοὶ, καὶ νὰ ἔχωμεν ἄφθονα τὰ πρὸς τὴν ζωὴν ἀναγκαῖα, καὶ νὰ συναναστρεφώμεθα μὲ ὡραίας καὶ μεγάλας γυναῖκας καὶ παρθένους τῶν Μήδων καὶ Περσῶν, λησμονήσωμεν τὸν δρόμον τῆς πατρίδος μας, ὡς οἱ ἑταῖροι τοῦ Ὀδυσσέως, ἀφοῦ ἔφαγον τὸν λωτόν.

26. Μοὶ φαίνεται λοιπὸν, ὅτι πρέπον καὶ δίκαιον εἶναι, πρῶτον νὰ πασχίσωμεν νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους μας, καὶ νὰ δείξωμεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι ἑκουσίως εἶναι πτωχοὶ, ἐνῷ δύνανται νὰ μεταφέρωσιν ἐδῶ τοὺς ὄντας τώρα εἰς τὴν πατρίδα των ἀκλήρους, καὶ νὰ τοὺς βλέπωσι μετέπειτα πλουσίους· διότι, ὦ ἄνδρες, ὅλα ταῦτα τὰ καλὰ εἶναι ἀναμφιβόλως κτήματα ἐκείνων, οἵτινες εἰμποροῦν νὰ τὰ ἐξουσιάσωσι.

27. Τοῦτο δὲ πρέπει νὰ εἴπωμεν, πῶς δυνάμεθα νὰ πορευθῶμεν ἀσφαλέστατα, καὶ, ἂν ᾖναι χρεία νὰ συγκροτήσωμεν μάχην, μὲ ὅλην μας τὴν ἀνδρίαν νὰ πολεμήσωμεν. Πρῶτον λοιπὸν, εἶπε, μοὶ φαίνεται εὔλογον νὰ καύσωμεν τὰς ὁποίας ἁμάξας ἔχομεν, διὰ νὰ μὴ μᾶς ὁδηγῶσι τὰ ζεύγη, ὅπου δὲν θέλομεν, ἀλλὰ νὰ πορευώμεθα, ὅπου συμφέρει εἰς τὸ στράτευμα· δεύτερον, νὰ καύσωμεν ὁμοίως καὶ τὰς σκηνάς· διότι αὗται μᾶς προξενοῦν βάρος, καὶ ποσῶς δὲν μᾶς χρησιμεύουσιν, οὔτ' εἰς τὴν μάχην, οὔτ' εἰς τὸ νὰ εὑρίσκωμεν τροφάς.

28. Προστούτοις νὰ ῥίψωμεν καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα σκεύη τὰ περιττὰ, πλὴν ὅσα ἔχομεν ἀναγκαῖα διὰ τὸν πόλεμον, ἢ διὰ φαγητὰ ἢ ποτὰ, διὰ νὰ ᾖναι ὅσον δυνατὸν περισσότεροι ἀπὸ ἡμᾶς

διδοῖεν οἱ θεοί, τὸν κάλλιστον κόσμον τῷ νικᾶν πρέπειν, εἴτε τελευτᾶν δέοι, ὀρθῶς ἔχειν τῶν καλλίστων ἑαυτὸν ἀξιώσαντα ἐν τούτοις τῆς τελευτῆς τυγχάνειν· τοῦ λόγου δὲ ἤρχετο ὧδε·

8. Τὴν μὲν τῶν βαρβάρων ἐπιορκίαν τε καὶ ἀπιστίαν λέγει μὲν Κλεάνωρ, ἐπίστασθε δὲ καὶ ὑμεῖς, οἶμαι. Εἰ μὲν οὖν βουλευόμεθα πάλιν αὐτοῖς διὰ φιλίας ἰέναι, ἀνάγκη ἡμᾶς πολλὴν ἀθυμίαν ἔχειν, ὁρῶντας καὶ τοὺς στρατηγούς, οἳ διὰ πίστεως αὐτοῖς ἑαυτοὺς ἐνεχείρισαν, οἷα πεπόνθασιν· εἰ μέντοι διανοούμεθα σὺν τοῖς ὅπλοις ὧν τε πεποιήκασι δίκην ἐπιθεῖναι αὐτοῖς καὶ τὸ λοιπὸν διὰ παντὸς πολέμου αὐτοῖς ἰέναι, σὺν τοῖς θεοῖς πολλαὶ ἡμῖν καὶ καλαὶ ἐλπίδες εἰσὶ σωτηρίας.

9. Τοῦτο δὲ λέγοντος αὐτοῦ πτάρνυταί τις· ἀκούσαντες δὲ οἱ στρατιῶται πάντες μιᾷ ὁρμῇ προσεκύνησαν τὸν θεόν· καὶ ὁ Ξενοφῶν εἶπε· Δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες, ἐπεὶ περὶ σωτηρίας ἡμῶν λεγόντων οἰωνὸς τοῦ Διὸς τοῦ Σωτῆρος ἐφάνη, εὔξασθαι τῷ θεῷ τούτῳ θύσειν σωτήρια ὅπου ἂν πρῶτον εἰς φιλίαν χώραν ἀφικώμεθα· συνεπεύξασθαι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς θύσειν κατὰ δύναμιν. Καὶ ὅτῳ δοκεῖ ταῦτ', ἔφη, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. Καὶ ἀνέτειναν ἅπαντες. Ἐκ τούτου εὔξαντο καὶ ἐπαιώνισαν. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς εἶχεν, ἤρχετο πάλιν ὧδε·

10. Ἐτύγχανον λέγων ὅτι πολλαὶ καὶ καλαὶ ἐλπίδες ἡμῖν εἶεν σωτηρίας. Πρῶτον μὲν γὰρ ἡμεῖς μὲν ἐμπεδοῦμεν τοὺς τῶν θεῶν ὅρκους, οἱ δὲ πολέμιοι ἐπιωρκήκασί τε καὶ τὰς σπονδὰς καὶ τοὺς ὅρκους λελύκασιν. Οὕτω δ' ἐχόντων εἰκὸς τοῖς μὲν πολεμίοις ἐναντίους εἶναι τοὺς θεούς, ἡμῖν δὲ συμμάχους, οἵπερ ἱκανοί εἰσι

οἱ θεοὶ, ὁ κάλλιστος στολισμὸς ἁρμόζει εἰς τὴν νίκην· ἂν ὅμως τὸ καλέσῃ ἡ χρεία ν' ἀποθάνῃ τις, ὅτι καλὸν εἶναι νὰ τελευτήσῃ μὲ αὐτὰ τὰ κάλλιστα στολίδια, ἐπειδὴ ἔγεινεν ἄξιος νὰ τὰ φορῇ· ἤρχισε δὲ νὰ ὁμιλῇ οὕτω·

8. "Τὴν μὲν τῶν βαρβάρων ἐπιορκίαν καὶ ἀπιστίαν ὁ Κλεάνωρ σᾶς παρέστησε, τὴν ἠξεύρετε δὲ, νομίζω, καὶ σεῖς· ἐὰν λοιπὸν φρονῶμεν νὰ περάσωμεν πάλιν φιλικῶς πρὸς αὐτοὺς, ἀνάγκη νὰ δοκιμάσωμεν πολὺν φόβον, ἐνθυμούμενοι τὶ ἔπαθον οἱ στρατηγοὶ, οἱ ὁποῖοι ἐμπιστευόμενοι εἰς αὐτοὺς, παρέδοσαν ἑαυτοὺς εἰς χεῖρας των· ἐὰν ὅμως ἀποφασίσωμεν νὰ ἐκδικηθῶμεν αὐτοὺς μὲ τὰ ὅπλα, δι' ὅσα μᾶς ἔκαμον, καὶ τοῦ λοιποῦ διὰ παντὸς ἐχθρικῶς νὰ φερώμεθα πρὸς αὐτοὺς, ἔχομεν, μὲ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν, πολλὰς καὶ καλὰς ἐλπίδας σωτηρίας."

9. Ἐνῷ δὲ ὁ Ξενοφῶν ἔλεγε τοῦτο, ἐπτερνίσθη τις· καὶ ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται, ὅλοι μὲ μίαν προθυμίαν προσεκύνησαν τὸν θεόν· καὶ ὁ Ξενοφῶν εἶπε· "Μοὶ φαίνεται, ὦ ἄνδρες, ὅτι ἐπειδὴ εἰς ἡμᾶς, περὶ σωτηρίας συνδιαλεγομένους, ἐφάνη οἰωνὸς ἀπὸ τὸν Δία τὸν σωτῆρα, πρέπει νὰ τάξωμεν, ὅτι θέλομεν προσφέρει θυσίαν πρὸς αὐτὸν τὸν θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ὅπου πρώτην φορὰν φθάσωμεν εἰς φιλικὸν τόπον· νὰ τάξωμεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους θεοὺς θυσίαν κατὰ τὴν δύναμιν ἑκάστου. Καὶ ὅστις ἐγκρίνει ταῦτα, εἶπεν, ἂς ὑψώσῃ τὴν χεῖρα." Καὶ ὅλοι τὴν ὕψωσαν. Μετὰ ταῦτα ἔταξαν, καὶ ἐπαιάνισαν. Ἀφοῦ δ' ἐξεπλήρωσαν καλῶς τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς χρέη των, ἤρχισε πάλιν οὕτως ὁ Ξενοφῶν.

10. "Ἔλεγον, ὅτι πολλὰς καὶ καλὰς σωτηρίας ἐλπίδας ἔχομεν. Διότι, πρῶτον μὲν ἡμεῖς φυλάττομεν τοὺς ὅρκους τῶν θεῶν· οἱ δὲ πολέμιοι ἐφάνησαν ἐπίορκοι, καὶ ἠθέτησαν καὶ τὰς συμφωνίας καὶ τοὺς ὅρκους. Καὶ ἐπειδὴ τοιοῦτοι εἴμεθα ἡμεῖς, καὶ τοιοῦτοι αὐτοὶ, ἔπεται νὰ ᾖναι οἱ θεοὶ εἰς μὲν τοὺς πολεμίους ἐναντίοι εἰς ἡμᾶς δὲ σύμμαχοι, οἱ ὁποῖοι ἱκανοὶ εἶναι νὰ κατα-

καὶ τοὺς μεγάλους ταχὺ μικροὺς ποιεῖν καὶ τοὺς μικροὺς κἂν ἐν δεινοῖς ὦσι σώζειν εὐπετῶς, ὅταν βούλωνται.

11. Ἔπειτα δέ—ἀναμνήσω γὰρ ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους, ἵνα εἰδῆτε ὡς ἀγαθοῖς τε ὑμῖν προσήκει εἶναι, σώζονταί τε σὺν τοῖς θεοῖς καὶ ἐκ πάνυ δεινῶν οἱ ἀγαθοί· ἐλθόντων μὲν γὰρ Περσῶν καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς παμπληθεῖ στόλῳ ὡς ἀφανιούντων αὖθις τὰς Ἀθήνας, ὑποστῆναι αὐτοῖς Ἀθηναῖοι τολμήσαντες ἐνίκησαν αὐτούς.

12. Καὶ εὐξάμενοι τῇ Ἀρτέμιδι, ὁπόσους ἂν κατακάνοιεν τῶν πολεμίων, τοσαύτας χιμαίρας καταθύσειν τῇ θεῷ, ἐπεὶ οὐκ εἶχον ἱκανὰς εὑρεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς κατ' ἐνιαυτὸν πεντακόσίας θύειν· καὶ ἔτι καὶ νῦν ἀποθύουσιν.

13. Ἔπειτα ὅτε Ξέρξης ὕστερον ἀγείρας τὴν ἀναρίθμητον στρατιὰν ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τότε ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι τοὺς τούτων προγόνους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. Ὧν ἔστι μὲν τεκμήρια ὁρᾶν τὰ τρόπαια, μέγιστον δὲ μαρτύριον ἡ ἐλευθερία τῶν πόλεων ἐν αἷς ὑμεῖς ἐγένεσθε καὶ ἐτράφητε· οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον δεσπότην ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνεῖτε. Τοιούτων μέν ἐστε προγόνων.

14. Οὐ μὲν δὴ τοῦτό γε ἐρῶ, ὡς ὑμεῖς καταισχύνετε αὐτούς· ἀλλ' οὔπω πολλαὶ ἡμέραι ἀφ' οὗ ἀντιταξάμενοι τούτοις τοῖς ἐκείνων ἐκγόνοις πολλαπλασίους ὑμῶν αὐτῶν ἐνικᾶτε σὺν τοῖς θεοῖς.

15. Καὶ τότε μὲν δὴ περὶ τῆς Κύρου βασιλείας ἄνδρες ἦτε ἀγαθοί· νῦν δ', ὁπότε περὶ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὁ ἀγών ἐστι, πολὺ δήπου ὑμᾶς προσήκει καὶ ἀμείνονας καὶ προθυμοτέρους εἶναι.

σταίνωσι καὶ τοὺς μεγάλους ταχέως μικροὺς, καὶ τοὺς μικροὺς, ἐὰν καὶ εἰς κινδύνους εὑρίσκωνται, εὐκόλως νὰ σώζωσιν, ὅταν θέλωσιν.

11. Ἔπειτα δὲ, θέλω σᾶς ἐνθυμήσει καὶ τῶν προγόνων μας τοὺς κινδύνους, διὰ νὰ ἐννοήσετε, ὅτι πρέπει καὶ σεῖς νὰ φανῆτε ἀνδρεῖοι, καὶ ὅτι οἱ ἀνδρεῖοι καὶ ἀπὸ τοὺς μεγαλωτάτους κινδύνους σώζονται, μὲ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν· διότι, ὅτε ἦλθον οἱ Πέρσαι καὶ οἱ σύμμαχοί των μὲ παμπληθὲς στράτευμα, διὰ ν' ἀφανίσωσι τὰς Ἀθήνας, τολμήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι νὰ τοὺς ἀντισταθῶσι, τοὺς ἐνίκησαν.

12. Καὶ τάξαντες εἰς τὴν Ἄρτεμιν, ὅσους ἤθελον φονεύσει ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς, τόσας αἶγας νὰ θυσιάσωσιν εἰς τὴν θεὰν, ἐπειδὴ δὲν ἐδύναντο νὰ εὕρωσιν ἀρκετὰς, ἔκριναν εὔλογον, πεντακοσίας νὰ θυσιάζωσι κατ' ἔτος· τοῦτο ἀκόμη καὶ ἕως τώρα κάμνουσι.

13. Ἔπειτα, ὅτε ὁ Ξέρξης ὕστερον συναθροίσας τὸ ἀναρίθμητον στράτευμα ἦλθε κατὰ τῆς Ἑλλάδος, τότε ἐνίκησαν οἱ πρόγονοί μας τοὺς προγόνους τούτων καὶ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν. Τούτων τῶν ἀνδραγαθημάτων σημεῖα μὲν εἶναι τὰ τρόπαια, τὰ ὁποῖα καθεὶς βλέπει, μεγαλητέρα δὲ μαρτυρία ἡ ἐλευθερία τῶν πόλεων, εἰς τὰς ὁποίας σεῖς ἐγεννήθητε καὶ ἀνετράφητε· διότι κανένα ἄνθρωπον δὲν ἔχετε δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς μόνον προσκυνεῖτε. Τοιούτων προγόνων εἶσθε ἀπόγονοι.

14. Καὶ δὲν εἰμπορῶ νὰ εἴπω, ὅτι σεῖς τοὺς καταισχύνετε· διότι ἀκόμη πολλαὶ ἡμέραι δὲν εἶναι, ἀφοῦ ἀντεστάθητε εἰς τούτους τοὺς Πέρσας τοὺς ἀπογόνους ἐκείνων, καὶ μ' ὅλον ὅτι αὐτοὶ ἦσαν πολλαπλάσιοι ἀπὸ ἐσᾶς, τοὺς ἐνικήσατε μὲ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν.

15. Καὶ τότε μὲν ἀνεδείχθητε ἄνδρες γενναῖοι περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κύρου· τώρα δὲ, ὁπότε ὁ ἀγὼν εἶναι περὶ τῆς ἰδικῆς σας σωτηρίας, πολὺ βέβαια πρέπει νὰ ἦσθε καὶ ἀνδρειότεροι καὶ προθυμότεροι.

16. Ἀλλὰ μὴν καὶ θαρσαλεωτέρους νῦν πρέπει εἶναι πρὸς τοὺς πολεμίους. Τότε μὲν γὰρ ἄπειροι ὄντες αὐτῶν, τό τε πλῆθος ἄμετρον ὁρῶντες, ὅμως ἐτολμήσατε σὺν τῷ πατρῴῳ φρονήματι ἰέναι εἰς αὐτούς· νῦν δὲ ὁπότε καὶ πεῖραν ἤδη ἔχετε αὐτῶν, ὅτι θέλουσι καὶ πολλαπλάσιοι ὄντες μὴ δέχεσθαι ὑμᾶς, τί ἔτι ὑμῖν προσήκει τούτους φοβεῖσθαι;

17. Μηδὲ μέντοι τοῦτο μεῖον δόξητε ἔχειν, εἰ οἱ Κυρεῖοι πρόσθεν σὺν ἡμῖν ταττόμενοι νῦν ἀφεστήκασιν· ἔτι γὰρ οὗτοι κακίονές εἰσι τῶν ὑφ' ἡμῶν ἡττημένων· ἔφευγον γοῦν πρὸς ἐκείνους καταλιπόντες ἡμᾶς. Τοὺς δὲ ἐθέλοντας φυγῆς ἄρχειν πολὺ κρεῖττον σὺν τοῖς πολεμίοις ταττομένους ἢ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τάξει ὁρᾶν.

18. Εἰ δέ τις αὖ ὑμῶν ἀθυμεῖ ὅτι ἡμῖν μὲν οὐκ εἰσὶν ἱππεῖς, τοῖς δὲ πολεμίοις πολλοὶ πάρεισιν, ἐνθυμήθητε ὅτι οἱ μύριοι ἱππεῖς οὐδὲν ἄλλο ἢ μύριοί εἰσιν ἄνθρωποι· ὑπὸ μὲν γὰρ ἵππου ἐν μάχῃ οὐδεὶς πώποτε οὔτε δηχθεὶς οὔτε λακτισθεὶς ἀπέθανεν· οἱ δὲ ἄνδρες εἰσὶν οἱ ποιοῦντες ὅ τι ἂν ἐν ταῖς μάχαις γίγνηται.

19. Οὐκοῦν τῶν γε ἱππέων πολὺ ἡμεῖς ἐπ' ἀσφαλεστέρου ὀχήματός ἐσμεν· οἱ μὲν γὰρ ἐφ' ἵππων κρέμανται, φοβούμενοι οὐχ ἡμᾶς μόνον ἀλλὰ καὶ τὸ καταπεσεῖν· ἡμεῖς δ' ἐπὶ τῆς γῆς βεβηκότες πολὺ μὲν ἰσχυρότερον παίσομεν, ἤν τις προσίῃ, πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον ὅτου ἂν βουλώμεθα τευξόμεθα. Ἑνὶ δὲ μόνῳ προέχουσιν οἱ ἱππεῖς ἡμᾶς· φεύγειν αὐτοῖς ἀσφαλέστερόν ἐστιν ἢ ἡμῖν.

20. Εἰ δὲ δὴ τὰς μὲν μάχας θαῤῥεῖτε, ὅτι δὲ οὐκέτι ὑμῖν Τισσαφέρνης ἡγήσεται οὐδὲ βασιλεὺς ἀγορὰν

16. Προστούτοις καὶ τολμηρότεροι πρέπει νὰ ἦσθε τώρα κατὰ τῶν πολεμίων. Διότι, τότε μὲν, ἐπειδὴ δὲν τοὺς εἴχετε δοκιμάσει, καὶ μ' ὅλον ὅτι ἄμετρον πλῆθος ἐβλέπετε, ἐτολμήσατε μὲ τὸ πατρικόν σας φρόνημα νὰ ὑπάγετε κατ' αὐτῶν· τώρα δὲ, ὁπόταν πλέον τοὺς ἔχετε δοκιμασμένους, καὶ ἠξεύρετε, ὅτι καὶ πολλαπλάσιοι ὄντες δὲν θέλουν ἀντιπαραταχθῆ μ' ἐσᾶς, ἰτίς ἡ χρεία πλέον νὰ τοὺς φοβῆσθε;

17. Μηδὲ τοῦτο νομίσατε ὀλιγώτερον καλὸν, ἐὰν, οἱ τοῦ Κύρου στρατιῶται, οἱ πρότερον μ' ἐσᾶς συμπαραταττόμενοι, τώρα ἐχωρίσθησαν· διότι αὐτοὶ ἀκόμη χειρότεροι εἶναι ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἐνικήσατε· διὰ τοῦτο ἄφησαν ἐσᾶς, κ' ἔφυγον πρὸς ἐκείνους. Τοὺς δὲ θέλοντας νὰ φεύγωσιν πρῶτοι εἰς τὴν μάχην, πολὺ καλλίτερον νὰ βλέπετε εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐχθρῶν, παρὰ εἰς τὴν ἰδικήν σας.

18. Ἂν ὅμως τις ἀπὸ ἐσᾶς μικροψυχῇ, ὅτι ἡμεῖς μὲν δὲν ἔχομεν ἱππεῖς, οἱ δὲ ἐχθροὶ πολλοὺς, ἐνθυμήθητε, ὅτι αἱ δέκα χιλιάδες ἱππεῖς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, εἰμὴ δέκα χιλιάδες ἄνθρωποι· διότι ἀπὸ ἵππον κανείς ποτε εἰς τὴν μάχην οὔτ' ἐδαγκάσθη, οὔτ' ἐλακτίσθη τόσον, ὥστε καὶ ν' ἀποθάνῃ· ἀλλ' οἱ ἄνδρες εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι κάμνουν, ὅσα γίνονται εἰς τὰς μάχας.

19. Ἡμεῖς λοιπὸν εἴμεθα ἐπὶ πολὺ ἀσφαλεστέρου ὀχήματος, παρά οἱ ἱππεῖς· διότι ἐκεῖνοι μὲν κρέμανται ἐπάνω εἰς τοὺς ἵππους φοβούμενοι, ὄχι μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ πέσωσιν· ἡμεῖς δὲ πατοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ἂν τις πλησιάσῃ, πολὺ δυνατώτερα θέλομεν τὸν κτυπήσει καὶ εὑρίσκει πολὺ ἀκόμη εὐκολώτερα ὅ, τι ἐπιθυμοῦμεν. Εἰς ἓν δὲ μόνον μᾶς ὑπερβαίνουσιν οἱ ἱππεῖς, ὅτι μὲ πλειοτέραν ἀσφάλειαν δύνανται νὰ φεύγωσι, παρὰ ἡμεῖς.

20. Ἀλλ' ἐὰν ἐνθαρρύνεσθε εἰς τὰς μάχας, σᾶς κακοφαίνεται δὲ τοῦτο, ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς δὲν θέλει μᾶς δεικνύει τὸν δρόμον ὁ Τισσαφέρνης, οὐδ' ὁ βασιλεὺς μᾶς δίδει ν' ἀγοράζωμεν τροφὰς,

παρέξει, τοῦτο ἄχθεσθε, σκέψασθε πότερον κρεῖττον Τισσαφέρνην ἡγεμόνα ἔχειν, ὃς ἐπιβουλεύων ἡμῖν φανερός ἐστιν, ἢ οὓς ἂν ἡμεῖς ἄνδρας λαβόντες ἡγεῖσθαι κελεύωμεν· οἳ εἴσονται ὅτι, ἤν τι περὶ ἡμᾶς ἁμαρτάνωσι, περὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καὶ τὰ σώματα ἁμαρτάνουσι.

21. Τὰ δὲ ἐπιτήδεια πότερον ὠνεῖσθαι κρεῖττον ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἧς οὗτοι παρεῖχον, μικρὰ μέτρα πολλοῦ ἀργυρίου, μηδὲ τοῦτο ἔτι ἔχοντας, ἢ αὐτοὺς λαμβάνειν, ἤνπερ κρατῶμεν, μέτρῳ χρωμένους ὁπόσῳ ἂν ἕκαστος βούληται.

22. Εἰ δὲ ταῦτα μὲν γιγνώσκετε ὅτι [οὕτω] κρείττονα, τοὺς δὲ ποταμοὺς ἄπορον νομίζετε εἶναι καὶ μεγάλως ἡγεῖσθε ἐξαπατηθῆναι διαβάντες, σκέψασθε εἰ ἄρα τοῦτο καὶ μωρότατον πεποιήκασιν οἱ βάρβαροι. Πάντες μὲν γὰρ οἱ ποταμοί, εἰ καὶ πρόσω τῶν πηγῶν ἄποροι ὦσι, προϊοῦσι πρὸς τὰς πηγὰς διαβατοὶ γίγνονται οὐδὲ τὸ γόνυ βρέχοντες.

23. Εἰ δὲ μήθ' οἱ ποταμοὶ διοίσουσιν ἡγεμών τε μηδεὶς ἡμῖν φανεῖται, οὐδ' ὡς ἡμῖν γε ἀθυμητέον. Ἐπιστάμεθα γὰρ Μυσούς, οὓς οὐκ ἂν ἡμῶν φαίημεν βελτίους εἶναι, οἳ βασιλέως ἄκοντος ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ πολλάς τε καὶ εὐδαίμονας καὶ μεγάλας πόλεις οἰκοῦσιν· ἐπιστάμεθα δὲ Πεισίδας ὡσαύτως. Λυκάονας δὲ καὶ αὐτοὶ εἴδομεν ὅτι ἐν τοῖς πεδίοις τὰ ἐρυμνὰ καταλαβόντες τὴν τούτων χώραν καρποῦνται.

24. Καὶ ἡμᾶς δ' ἂν ἔφην ἔγωγε χρῆναι μήπω φανεροὺς εἶναι οἴκαδε ὡρμημένους, ἀλλὰ κατασκευάζεσθαι ὡς αὐτοῦ που οἰκήσοντας. Οἶδα γὰρ ὅτι καὶ

οἰκείους του, ἂς προσπαθήσῃ νὰ φανῇ ἀνὴρ ἀνδρεῖος· διότι ἀλλέως εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἐπιθυμίαν του· καὶ ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ ζήσῃ, ἂς προσπαθήσῃ νὰ φανῇ νικητής· διότι οἱ μὲν νικηταὶ φονεύουν, οἱ δὲ νικηθέντες φονεύονται. Καὶ ἐὰν δὲ τις ἐπιθυμῇ χρήματα, ἂς προσπαθήσῃ νὰ γείνῃ νικητής· διότι οἱ νικηταὶ καὶ τὰ ἰδικά των σώζουσι, καὶ τῶν νικηθέντων τὰ πράγματα κυριεύουσιν."

ΚΕΦ. Γ'.

1. Ἀφοῦ εἶπεν αὐτὰ ὁ Ξενοφῶν, οἱ στρατιῶται ἐσηκώθησαν, καὶ ὑπῆγον κ' ἔκαυσαν τὰς ἁμάξας καὶ τὰς σκηνάς· τῶν δὲ περιττῶν, ὅσα μὲν καθεὶς ἐχρειάζετο, ἐμοίρασαν μεταξύ των, τὰ δὲ ἄλλα ἔρριψαν εἰς τὸ πῦρ. Μετὰ ταῦτα, ἐκάθισαν νὰ γευματίσωσιν. Ἐν ᾧ δὲ ἐγευμάτιζον, ἔρχεται ὁ Μιθριδάτης, μὲ ἱππεῖς ὡς τριάκοντα, καὶ προσκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς εἰς θέσιν ἀφ' ἧς ν' ἀκούωσιν ὅλοι, εἶπεν οὕτως.

2. "Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, καὶ πρὸς τὸν Κῦρον ἤμην πιστός, ὡς καὶ σεῖς τὸ ἠξεύρετε, καὶ πρὸς ἐσᾶς τώρα καλοθελητής· ἰδοῦ δὲ εὑρίσκομαι ζῶν μὲ πολὺν φόβον. Ἐὰν λοιπὸν σᾶς ἴδω, ὅτι μελετᾶτε σωτήριόν τι, θέλω ἐλθεῖ πρὸς ἐσᾶς μὲ ὅλους μου τοὺς ἀνθρώπους. Τί λοιπὸν ἔχετε κατὰ νοῦν εἴπατέ μοι ὡς πρὸς φίλον σας καὶ καλοθελητήν σας, καὶ θέλοντα νὰ κάμω κοινῶς μ' ἐσᾶς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην."

3. Συμβουλευθέντες λοιπὸν οἱ στρατηγοί, ἔκριναν εὔλογον ν' ἀποκριθῶσιν οὕτως· καὶ ἔλεγεν ὁ Χειρίσοφος· "Ἡμεῖς ἔχομεν σκοπόν, ἐὰν μᾶς ἀφήσωσι νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὴν πατρίδα μας. νὰ περάσωμεν ἀπὸ τοῦτον τὸν τόπον, χωρὶς νὰ βλάψωμεν, ὅσον τὸ δυνατόν, ποσῶς κανένα. Ἐὰν ὅμως μᾶς ἐμποδίζῃ

Μυσοῖς βασιλεὺς πολλοὺς μὲν ἡγεμόνας ἂν δοίη, πολλοὺς δ' ἂν ὁμήρους τοῦ ἀδόλως ἐκπέμψειν· καὶ ὁδοποιήσειέ γ' ἂν αὐτοῖς, καὶ εἰ σὺν τεθριπποις βούλοιντο ἀπιέναι. Καὶ ἡμῖν γ' ἂν οἶδ' ὅτι τρισάσμενος ταῦτ' ἐποίει, εἰ ἑώρα ἡμᾶς μένειν παρασκευαζομένους.

25. Ἀλλὰ γὰρ δέδοικα μή, ἂν ἅπαξ μάθωμεν ἀργοὶ ζῆν καὶ ἐν ἀφθόνοις βιοτεύειν, καὶ Μήδων δὲ καὶ Περσῶν καλαῖς καὶ μεγάλαις γυναιξὶ καὶ παρθένοις ὁμιλεῖν, μή, ὥσπερ οἱ λωτοφάγοι, ἐπιλαθώμεθα τῆς οἴκαδε ὁδοῦ.

26. Δοκεῖ οὖν μοι εἰκὸς καὶ δίκαιον εἶναι πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους πειρᾶσθαι ἀφικνεῖσθαι, καὶ ἐπιδεῖξαι τοῖς Ἕλλησιν ὅτι ἑκόντες πένονται ἐξὸν αὐτοῖς τοὺς νῦν οἴκοι ἀκλήρους πολιτεύοντας ἐνθάδε κομισαμένους πλουσίους ὁρᾶν. Ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες, πάντα ταῦτα τἀγαθὰ δῆλον ὅτι τῶν κρατούντων ἐστί.

27. Τοῦτο δὲ δεῖ λέγειν, πῶς ἂν πορευοίμεθά τε ὡς ἀσφαλέστατα καί, εἰ μάχεσθαι δέοι, ὡς κράτιστα μαχοίμεθα. Πρῶτον μὲν τοίνυν, ἔφη, δοκεῖ μοι κατακαῦσαι τὰς ἁμάξας ἃς ἔχομεν, ἵνα μὴ τὰ ζεύγη ἡμῶν στρατηγῇ, ἀλλὰ πορευώμεθα ὅπη ἂν τῇ στρατιᾷ συμφέρῃ· ἔπειτα καὶ τὰς σκηνὰς συγκατακαῦσαι. Αὗται γὰρ αὖ ὄχλον μὲν παρέχουσιν ἄγειν, συνωφελοῦσι δ' οὐδὲν οὔτε εἰς τὸ μάχεσθαι οὔτ' εἰς τὸ τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν.

28. Ἔτι δὲ καὶ τῶν ἄλλων σκευῶν τὰ περισσὰ ἀπαλλάξωμεν, πλὴν ὅσα πολέμου ἕνεκεν ἢ σίτων ἢ ποτῶν ἔχομεν, ἵνα ὡς πλεῖστοι μὲν ἡμῶν ἐν τοῖς ὅπλοις

τις τὸν δρόμον, νὰ τὸν κτυπήσωμεν μὲ ὅσην δύναμιν εἰμπορέσωμεν."

4. Μετὰ ταῦτα προεπάθει ὁ Μιθριδάτης νὰ τοὺς δώσῃ νὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι δύσκολον ἦτο, χωρὶς τὴν θέλησιν τοῦ βασιλέως, νὰ σωθῶσιν. Ἐκ τούτου λοιπὸν ἐφάνη, ὅτι ἦτο κρυφίως σταλμένος· διότι εἷς ἐκ τῶν οἰκείων τοῦ Τισσαφέρνους τὸν παρηκολούθει διὰ νὰ πιστοποιηθῇ.

5. Καὶ ἔκτοτε ἔκριναν καλλίτερον οἱ στρατηγοὶ νὰ κάμωσι νόμον, ὥστε ἀκαταπαύστως νὰ πολεμῶσιν, εἰς ὅσον καιρὸν εὑρίσκονται εἰς πολέμιον τόπον· διότι προσερχόμενοι οἱ πολέμιοι, ἔσυραν πρὸς τὸ μέρος των τοὺς στρατιώτας, κ' ἕνα μάλιστα λοχαγὸν ἐξεπλάνησαν, Νίκαρχον τὸν Ἀρκάδα· κ' ἔφυγε τὴν νύκτα μὲ ἀνθρώπους ὡς εἴκοσι.

6. Μετὰ ταῦτα γευματίσαντες, καὶ διαβάντες τὸν Σάβατον ποταμὸν ἐπορεύοντο μὲ πολεμικὴν τάξιν, ἔχοντες ἐν τῷ μέσῳ τὰ κτήνη καὶ τὰ πράγματά των. Ὅτε δὲ προεχώρησαν ὄχι πολὺ διάστημα, φαίνεται πάλιν ἔμπροσθέν των ὁ Μιθριδάτης, ἱππεῖς ἔχων ὡς διακοσίους, καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας ὡς τετρακοσίους, πολλὰ ἐλαφροὺς καὶ εὐζώνους· καὶ ἐπλησίαζεν εἰς τοὺς Ἕλληνας τάχα ὡς φίλος.

7. Ὅτε δὲ ἐπλησίασεν, ἐξαίφνης ἄλλοι μὲν ἀπ' αὐτοὺς ἐτόξευον καὶ ἱππεῖς καὶ πεζοὶ, ἄλλοι δὲ ἐσφενδόνιζον καὶ ἐπλήγονον. Οἱ δὲ ὀπισθοφύλακες τῶν Ἑλλήνων ἔπασχον μὲν κακῶς, δὲν ἐδύναντο δὲ νὰ κάμωσι καὶ αὐτοὶ κανὲν κακὸν εἰς τοὺς ἐχθρούς· διότι τῶν Κρητῶν τὰ τόξα ἔφθανον εἰς ὀλιγώτερον διάστημα, παρὰ τὰ τῶν Περσῶν, καὶ προστούτοις, ὄντες ἐλαφρὰ ὡπλισμένοι περιωρίζοντο ἐντὸς τοῦ παρατεταγμένου στρατεύματος· καὶ οἱ ἀκοντισταὶ ἠκόντιζον εἰς ὀλιγώτερον διάστημα, ὥστε δὲν ἔφθανον τοὺς σφενδονήτας.

8. Διὰ τοῦτο ἐστοχάσθη ὁ Ξενοφῶν, ὅτι πρέπει νὰ διώξωσι τοὺς ἐχθρούς· καὶ ἐδίωκον καὶ ὁπλῖται καὶ πελτασταὶ,

ὦσιν, ὡς ἐλάχιστοι δὲ σκευοφορῶσι. Κρατουμένων μὲν γὰρ ἐπίστασθε ὅτι πάντα ἀλλότρια· ἢν δὲ κρατῶμεν, καὶ τοὺς πολεμίους δεῖ σκευοφόρους ἡμετέρους νομίζειν.

29. Λοιπόν μοι εἰπεῖν ὅπερ καὶ μέγιστον νομίζω εἶναι. Ὁρᾶτε γὰρ καὶ τοὺς πολεμίους ὅτι οὐ πρόσθεν ἐξενεγκεῖν ἐτόλμησαν πρὸς ἡμᾶς πόλεμον πρὶν τοὺς στρατηγοὺς ἡμῶν συνέλαβον, νομίζοντες ὄντων μὲν τῶν ἀρχόντων καὶ ἡμῶν πειθομένων ἱκανοὺς εἶναι ἡμᾶς περιγενέσθαι τῷ πολέμῳ· λαβόντες δὲ τοὺς ἄρχοντας ἀναρχίᾳ ἂν καὶ ἀταξίᾳ ἐνόμιζον ἡμᾶς ἀπολέσθαι.

30. Δεῖ οὖν πολὺ μὲν τοὺς ἄρχοντας ἐπιμελεστέρους γενέσθαι τοὺς νῦν τῶν πρόσθεν, πολὺ δὲ τοὺς ἀρχομένους εὐτακτοτέρους καὶ πειθομένους μᾶλλον τοῖς ἄρχουσι νῦν ἢ πρόσθεν.

31. Ἢν δέ τις ἀπειθῇ, ἢν ψηφίσησθε τὸν ἀεὶ ὑμῶν ἐντυγχάνοντα σὺν τῷ ἄρχοντι κολάζειν, οὕτως οἱ πολέμιοι πλεῖστον ἐψευσμένοι ἔσονται· τῇδε γὰρ τῇ ἡμέρᾳ μυρίους ὄψονται ἀνθ' ἑνὸς Κλεάρχους, τοὺς οὐδ' ἑνὶ ἐπιτρέψοντας κακῷ εἶναι.

32. Ἀλλὰ γὰρ καὶ περαίνειν ἤδη ὥρα· ἴσως γὰρ οἱ πολέμιοι αὐτίκα παρέσονται. Ὅτῳ μὲν οὖν ταῦτα δοκεῖ καλῶς ἔχειν, ἐπικυρωσάτω ὡς τάχιστα, ἵνα ἔργῳ περαίνηται· εἰ δέ τι ἄλλο βέλτιον ἢ ταύτῃ, τολμάτω καὶ ὁ ἰδιώτης διδάσκειν· πάντες γὰρ κοινῆς σωτηρίας δεόμεθα.

33. Μετὰ ταῦτα Χειρίσοφος εἶπεν· Ἀλλ' εἰ μέν τινος ἄλλου δεῖ πρὸς τούτοις οἷς εἶπε Ξενοφῶν, καὶ αὐτίκα ἐξέσται ποιεῖν· ἃ δὲ νῦν εἴρηκε δοκεῖ μοι ὡς τάχιστα ψηφίσασθαι ἄριστον εἶναι· καὶ ὅτῳ δοκεῖ ταῦτα, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. Ἀνέτειναν ἅπαντες.

εἰς τὰ ὅπλα, ὀλιγώτατοι δὲ νὰ φέρωσι τὰ σκεύη, διότι ἠξεύρετε, ὅτι, ἂν νικώμεθα, ὅλα εἶναι ξένα· ἂν ὅμως νικῶμεν, πρέπει νὰ νομίζωμεν, ὅτι καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοὺς θέλομεν ἔχει σκευοφόρους.

29. Μένει νὰ εἴπω τι, τὸ ὁποῖον νομίζω, ὅτι εἶναι καὶ μέγιστον. Διότι βλέπετε καὶ τοὺς ἐχθροὺς, ὅτι δὲν ἐτόλμησαν νὰ κινήσωσιν ἐναντίον ἡμῶν πόλεμον, πρὶν συλλάβωσι τοὺς στρατηγοὺς, ἠξεύροντες, ὅτι, ἐὰν ἔχωμεν ἀρχηγοὺς, καὶ τοὺς ὑπακούωμεν, εἰμποροῦμεν νὰ τοὺς νικήσωμεν· συλλαβόντες δὲ τοὺς ἀρχηγοὺς, ἐνόμιζον, ὅτι εἴμεθα χαμένοι ὡς ἐκ τῆς ἀναρχίας καὶ ἀταξίας.

30. Πρέπει λοιπὸν νὰ γείνωσι πολὺ ἐπιμελέστεροι οἱ νῦν ἀρχηγοὶ, παρὰ οἱ πρότερον· πολὺ δὲ εὐτακτότεροι καὶ εὐπειθεῖς πρὸς τοὺς στρατηγοὺς οἱ στρατιῶται τώρα, παρὰ πρότερον.

31. Ἂν δέ τις ἀπειθῇ, ὅταν ψηφίσετε ὥστε καθεὶς ἀπὸ σᾶς νὰ ἔχῃ τὴν ἄδειαν νὰ τιμωρῇ τὸν ἀπειθῆ στρατιώτην, ὁμοίως ὡς καὶ ὁ στρατηγός του, τότε οἱ πολέμιοι θέλουν μείνει πολὺ ἀπατημένοι· διότι εἰς ταύτην τὴν ἡμέραν θέλουσιν ἰδεῖ ἀντὶ ἑνὸς μυρίους Κλεάρχους, οἱ ὁποῖοι δὲν θέλουν ἀφήσει κανένα νὰ φανῇ ἄνανδρος.

32. Ἀλλ' ὅμως ὥρα πλέον εἶναι νὰ τελειώσω τὴν ὁμιλίαν μου· διότι ἴσως παρευθὺς θέλουν φθάσει οἱ ἐχθροί. Ὅστις λοιπὸν νομίσει ταῦτα καλὰ, ἂς τὰ ἐπικυρώσῃ ὅσον τάχιστα, διὰ νὰ τελειωθῶσι μὲ ἔργον· ἐὰν ὅμως γνωρίζῃ τις ἄλλο τι καλλίτερον τούτων, ἂς τολμήσῃ, καὶ ἁπλοῦς στρατιώτης ἂν ᾖναι, νὰ τὸ εἴπῃ· διότι πάντες ἔχομεν χρείαν κοινῆς σωτηρίας."

33. Μετὰ ταῦτα ὁ Χειρίσοφος εἶπεν· "Ἀλλ' ἂν μᾶς χρειασθῇ καὶ ἄλλο τι ἀκόμη ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶπεν ὁ Ξενοφῶν, εἰμποροῦμεν καὶ ἄλλοτε νὰ τὸ κάμωμεν· ὅσα δὲ τώρα προέτεινεν, ἄριστον μοὶ φαίνεται, ὅτι εἶναι, εὐθὺς νὰ τ' ἀποφασίσωμεν· καὶ ὅστις τὰ παραδέχεται, ἂς ὑψώσῃ τὴν χεῖρα." Ὅλοι τὴν ὕψωσαν.

34. Ἀναστὰς δὲ πάλιν εἶπε Ξενοφῶν· Ὦ ἄνδρες, ἀκούσατε ὧν προσδοκᾶν δοκεῖ μοι. Δῆλον ὅτι πορεύεσθαι ἡμᾶς δεῖ ὅπου ἕξομεν τὰ ἐπιτήδεια. Ἀκούω δὲ κώμας εἶναι καλὰς οὐ πλεῖον εἴκοσι σταδίων ἀπεχούσας.

35. Οὐκ ἂν οὖν θαυμάζοιμι εἰ οἱ πολέμιοι, ὥσπερ οἱ δειλοὶ κύνες τοὺς μὲν παριόντας διώκουσί τε καὶ δάκνουσιν, ἢν δύνωνται, τοὺς δὲ διώκοντας φεύγουσιν, εἰ καὶ αὐτοὶ ἡμῖν ἀπιοῦσιν ἐπακολουθοῖεν.

36. Ἴσως οὖν ἀσφαλέστερον ἡμῖν πορεύεσθαι πλαίσιον ποιησαμένους τῶν ὅπλων, ἵνα τὰ σκευοφόρα καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἐν ἀσφαλεστέρῳ †εἴη†. Εἰ οὖν νῦν ἀποδειχθείη τίνα χρὴ ἡγεῖσθαι τοῦ πλαισίου καὶ τὰ πρόσθεν κοσμεῖν, καὶ τίνας ἐπὶ τῶν πλευρῶν ἑκατέρων εἶναι, τίνας δ' ὀπισθοφυλακεῖν, οὐκ ἄν, ὁπότε οἱ πολέμιοι ἔλθοιεν, βουλεύεσθαι ἡμᾶς δέοι, ἀλλὰ χρῴμεθ' ἂν εὐθὺς τοῖς τεταγμένοις.

37. Εἰ μὲν οὖν ἄλλος τις βέλτιον ὁρᾷ, ἄλλως ἐχέτω, εἰ δὲ μή, Χειρίσοφος μὲν ἡγείσθω, ἐπειδὴ καὶ Λακεδαιμόνιός ἐστι· τῶν δὲ πλευρῶν ἑκατέρων δύο τῶν πρεσβυτάτων στρατηγοὶ ἐπιμελείσθων· ὀπισθοφυλακῶμεν δὲ ἡμεῖς οἱ νεώτεροι, ἐγώ τε καὶ Τιμασίων, τὸ νῦν εἶναι.

38. Τὸ δὲ λοιπὸν πειρώμενοι ταύτης τῆς τάξεως βουλευσόμεθα ὅ τι ἂν ἀεὶ κράτιστον δοκοίη εἶναι. Εἰ δέ τις ἄλλο ὁρᾷ βέλτιον, λεξάτω. Ἐπεὶ δ' οὐδεὶς ἀντέλεγεν, εἶπεν· Ὅτῳ δοκεῖ ταῦτα, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. Ἔδοξε ταῦτα.

39. Νῦν τοίνυν, ἔφη, ἀπιόντας ποιεῖν δεῖ τὰ δεδογμένα· καὶ ὅστις τε ὑμῶν τοὺς οἰκείους ἐπιθυμεῖ ἰδεῖν,

34. Σηκωθεὶς δὲ πάλιν ὁ Ξενοφῶν, εἶπεν· "Ὦ ἄνδρες, ἀκούσατε, ὅσα ἀκόμη μοὶ φαίνονται ἀναγκαῖα. Φανερὸν, ὅτι πρέπει νὰ πορευώμεθα, ὅπου θέλομεν εὑρίσκει τροφάς. Ἀκούω δὲ, ὅτι εἶναι καλὰ χωρία, ἀπέχοντα οὐχὶ περισσότερον ἀπὸ εἴκοσι στάδια.

35. Δέν μοι φαίνεται λοιπὸν παράδοξον, ἂν οἱ ἐχθροὶ ἐπακολουθήσωσιν ἡμᾶς φεύγοντας, καθὼς οἱ δειλοὶ σκύλοι κυνηγοῦσι καὶ δαγκάνουσιν, ἂν δύνωνται, τοὺς διαβάτας, καὶ, ὅταν τις τοὺς κυνηγᾷ φεύγουν.

36. Ἴσως λοιπὸν ἀσφαλέστερον εἶναι δι' ἡμᾶς νὰ πορευώμεθα ἀφοῦ σχηματίσωμεν τετράπλευρον τῶν ὅπλων, διὰ νὰ ᾖναι εἰς ἀσφαλέστερον μέρος τὰ σκευοφόρα καὶ τὰ πολλά μας πράγματα. Ἐὰν λοιπὸν τώρα διωρισθῇ, ποῖος πρέπει νὰ προηγῆται τοῦ τετραπλεύρου, καὶ νὰ διοικῇ τὰ ἔμπροσθεν μέρη, ποῖοι πρέπει νὰ ᾖναι εἰς τὰς δύο πλευρὰς, καὶ ποῖοι νὰ ὀπισθοφυλακῶσι, δὲν θέλει εἶσθαι χρεία, ὅταν ἔλθωσιν οἱ ἐχθροὶ, τότε νὰ συμβουλευώμεθα, ἀλλὰ θέλομεν ἔχει ἑτοίμους τοὺς διωρισμένους.

37. Ἐὰν λοιπὸν ἄλλος τις στοχάζεταί τι καλλίτερον, ἂς γείνῃ ἀλλέως· εἰ δὲ μὴ, ὁ μὲν Χειρίσοφος ἂς γείνῃ ὁδηγός· ἐπειδὴ εἶναι καὶ Λακεδαιμόνιος, δύο δὲ ἀπὸ τοὺς πλέον παλαιοὺς στρατηγοὺς, ἂς ἐπιστατῶσιν εἰς τὰς δύο πλευράς· ἡμεῖς δὲ οἱ νεώτεροι, κατὰ τὸ παρὸν, ἂς ὀπισθοφυλακῶμεν, ἐγὼ καὶ ὁ Τιμασίων.

38. Καὶ εἰς τὸ ἑξῆς δοκιμάζοντες τοῦτον τὸν τρόπον τῆς τάξεως θέλομεν σκέπτεσθαι, ὅ, τι μᾶς φανῇ εἰς πᾶσαν περίστασιν ὠφελιμώτατον. Ἂν δέ τις κρίνῃ ἄλλο τὶ καλλίτερον, ἂς τὸ εἴπῃ." Ἐπειδὴ ὅμως κανεὶς δὲν ἀντέλεγεν, εἶπεν· "Ὅστις ἐγκρίνει ταῦτα, ἂς ὑψώσῃ τὴν χεῖρα." Ὅλοι τὰ παραδέχθησαν.

39. "Τώρα λοιπὸν, εἶπε, πρέπει νὰ ὑπάγετε καὶ νὰ κάμετε ὅσα ἀπεφασίσαμεν· καὶ ὅστις ἐξ ὑμῶν ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ τοὺς

ΚΕΦ. Δ'.

1. Μείναντες δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν, τῇ ἄλλῃ ἐπορεύοντο πρωΐτερον ἀναστάντες· χαράδραν γὰρ αὐτοὺς ἔδει διαβῆναι, ἐφ' ᾗ ἐφοβοῦντο μὴ ἐπίθοιντο αὐτοῖς διαβαίνουσιν οἱ πολέμιοι.

2. Διαβεβηκόσι δὲ αὐτοῖς πάλιν ἐπιφαίνεται ὁ Μιθριδάτης ἔχων ἱππέας χιλίους τοξότας δὲ καὶ σφενδονήτας εἰς τετρακισχιλίους· τοσούτους γὰρ ᾔτησε Τισσαφέρνην καὶ ἔλαβεν, ὑποσχόμενος, ἂν τούτους λάβῃ, παραδώσειν αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας, καταφρονήσας, ὅτι ἐν τῇ πρόσθεν προσβολῇ ὀλίγους ἔχων ἔπαθε μὲν οὐδέν, πολλὰ δὲ κακὰ ἐνόμιζε ποιῆσαι.

3. Ἐπεὶ δὲ οἱ Ἕλληνες διαβεβηκότες ἀπεῖχον τῆς χαράδρας ὅσον ὀκτὼ σταδίους, διέβαινε καὶ ὁ Μιθριδάτης ἔχων τὴν δύναμιν. Παρήγγελτο δὲ τῶν τε πελταστῶν οὓς ἔδει διώκειν καὶ τῶν ὁπλιτῶν, καὶ τοῖς ἱππεῦσιν εἴρητο θαῤῥοῦσι διώκειν, ὡς ἐφεψομένης ἱκανῆς δυνάμεως.

4. Ἐπεὶ δὲ ὁ Μιθριδάτης κατειλήφει καὶ ἤδη σφενδόναι καὶ τοξεύματα ἐξικνοῦντο, ἐσήμηνε τοῖς Ἕλλησι τῇ σάλπιγγι, καὶ εὐθὺς ἔθεον ὁμόσε οἷς εἴρητο, καὶ οἱ ἱππεῖς ἤλαυνον· οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἔφευγον ἐπὶ τὴν χαράδραν.

5. Ἐν ταύτῃ τῇ διώξει τοῖς βαρβάροις τῶν τε πεζῶν ἀπέθανον πολλοὶ καὶ τῶν ἱππέων ἐν τῇ χαράδρᾳ ζωοὶ ἐλήφθησαν εἰς ὀκτωκαίδεκα· τοὺς δὲ ἀποθανόντας αὐτοκέλευστοι οἱ Ἕλληνες ᾔκισαντο, ὡς ὅτι φοβερώτατον τοῖς πολεμίοις εἴη ὁρᾶν.

ΚΕΦ. Δ'.

1. Μείναντες ἐκεῖ ταύτην τὴν ἡμέραν, τὴν ἀκόλουθον ἐσηκώθησαν πρωΐτερον καὶ ἐπορεύοντο· διότι ἔπρεπε νὰ διαβῶσι κοιλάδα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφοβοῦντο μήπως ἐπιπέσωσιν οἱ πολέμιοι εἰς αὐτοὺς διαβαίνοντας.

2. Ἀφοῦ δὲ διέβησαν, ἐφάνη πάλιν ὁ Μιθριδάτης ἔμπροσθέν των ἔχων χιλίους ἱππεῖς, τοξότας δὲ καὶ σφενδονήτας ὡς τέσσαρας χιλιάδας, διότι τόσους ἐζήτησε καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Τισσαφέρνην, ὑποσχόμενος, ἂν τούτους λάβῃ, νὰ παραδώσῃ τοὺς Ἕλληνας πρὸς αὐτόν, ἔχων πεποίθησιν, ὅτι εἰς τὴν προτέραν του προσβολὴν, καίτοι εἶχεν ὀλίγους, τίποτε δὲν ἔπαθεν, ἀλλὰ μάλιστα πολλὰ κακὰ ἐνόμισεν, ὅτι ἔκαμεν.

3. Ὅτε δὲ οἱ Ἕλληνες, μετὰ τὴν διάβασίν των, ἀπεμακρύνθησαν τῆς κοιλάδος ὡς ὀκτὼ στάδια, διέβαινε καὶ ὁ Μιθριδάτης μὲ τὸ στράτευμα· κ' προσέταξε τοὺς πελταστὰς καὶ ὁπλίτας νὰ τρέξωσι κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ὅσοι ἦσαν διωρισμένοι νὰ διώκωσι, καὶ παρήγγειλε τοὺς ἱππεῖς του νὰ διώκωσι μὲ θάρρος· διότι ὄπισθεν αὐτῶν ἔρχεται στράτευμα ἀρκετόν.

4. Ὅτε δὲ ἔφθασεν ὁ Μιθριδάτης, κ' ἔφθανον πλέον οἱ σφενδονισμοὶ καὶ τὰ τοξεύματα, ἐδόθη εἰς τοὺς Ἕλληνας σημεῖον μὲ τὴν σάλπιγγα, κ' εὐθὺς ἔτρεξαν δρομαίως ὅσοι ἦσαν διωρισμένοι, καὶ οἱ ἱππεῖς ὥρμησαν· οἱ δὲ βάρβαροι δὲν ἠναντιώθησαν, ἀλλ' ἔφευγον πρὸς τὴν κοιλάδα.

5. Εἰς ταύτην τὴν καταδίωξιν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πεζοὺς τῶν βαρβάρων ἐφονεύθησαν, καὶ ἀπὸ τοὺς ἱππεῖς ἐπιάσθησαν εἰς τὴν κοιλάδα ζωντανοὶ ὡς δέκα ὀκτὼ, τοὺς δὲ φονευμένους οἱ Ἕλληνες ἠκροτηρίασαν αὐθορμήτως, διὰ νὰ ἴδωσιν οἱ πολέμιοι τοιοῦτον θέαμα καὶ νὰ φοβηθῶσιν.

6. Καὶ οἱ μὲν πολέμιοι οὕτω πράξαντες ἀπῆλθον· οἱ δὲ Ἕλληνες ἀσφαλῶς πορεύομενοι τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν.

7. Ἐνταῦθα πόλις ἦν ἐρήμη, μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ ἦν Λάρισσα· ᾤκουν δ' αὐτὴν τὸ παλαιὸν Μῆδοι· τοῦ δὲ τείχους ἦν αὐτῆς τὸ εὖρος πέντε καὶ εἴκοσι πόδες, ὕψος δ' ἑκατόν· τοῦ δὲ κύκλου ἡ περίοδος δύο παρασάγγαι· ᾠκοδόμητο δὲ πλίνθοις κεραμίαις· κρηπὶς δ' ὑπῆν λιθίνη, τὸ ὕψος εἴκοσι ποδῶν.

8. Ταύτην βασιλεὺς ὁ Περσῶν, ὅτε παρὰ Μήδων τὴν ἀρχὴν ἐλάμβανον Πέρσαι, πολιορκῶν οὐδενὶ τρόπῳ ἐδύνατο ἑλεῖν· ἥλιος δὲ νεφέλην προκαλύψας ἠφάνισε μέχρις ἐξέλιπον οἱ ἄνθρωποι, καὶ οὕτως ἑάλω.

9. Παρὰ ταύτην τὴν πόλιν ἦν πυραμὶς λιθίνη, τὸ μὲν εὖρος ἑνὸς πλέθρου, τὸ δὲ ὕψος δύο πλέθρων. Ἐπὶ ταύτης πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἦσαν, ἐκ τῶν πλησίον κωμῶν ἀποπεφευγότες.

10. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἕνα παρασάγγας ἓξ πρὸς τεῖχος ἔρημον, μέγα, πρὸς τῇ πόλει κείμενον· ὄνομα δὲ ἦν τῇ πόλει Μέσπιλα· Μῆδοι δ' αὐτήν ποτε ᾤκουν. Ἦν δὲ ἡ μὲν κρηπὶς λίθου ξεστοῦ κογχυλιάτου, τὸ εὖρος πεντήκοντα ποδῶν καὶ τὸ ὕψος πεντήκοντα.

11. Ἐπὶ δὲ ταύτῃ ἐπῳκοδόμητο πλίνθινον τεῖχος, τὸ μὲν εὖρος πεντήκοντα ποδῶν, τὸ δὲ ὕψος ἑκατόν· τοῦ δὲ κύκλου ἡ περίοδος ἓξ παρασάγγαι. Ἐνταῦθα λέγεται Μηδία γυνὴ βασιλέως καταφυγεῖν, ὅτε ἀπώλεσαν τὴν ἀρχὴν ὑπὸ Περσῶν Μῆδοι.

12. Ταύτην δὲ τὴν πόλιν πολιορκῶν ὁ Περσῶν βασιλεὺς οὐκ ἐδύνατο οὔτε χρόνῳ ἑλεῖν οὔτε βίᾳ· Ζεὺς

6. Καὶ οἱ μὲν πολέμιοι παθόντες αὐτὰ ἀνεχώρησαν· οἱ δὲ Ἕλληνες ἀσφαλῶς πορευόμενοι τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας, ἔφθασαν εἰς τὸν Τίγρητα ποταμόν.

7. Ἐκεῖ ἦτο πόλις ἐρημωμένη, μεγάλη, τὸ ὄνομά της Λάρισσα. Εἰς ταύτην ἐκατοικοῦσαν τὸν παλαιὸν καιρὸν οἱ Μῆδοι, τὸ δὲ πλάτος τοῦ τείχους αὐτῆς ἦτο εἴκοσι πέντε ποδῶν, καὶ τὸ ὕψος ἑκατόν, τοῦ δὲ κύκλου ἡ περιφέρεια δύο παρασάγγαι· ἦτο δὲ κτισμένη μὲ πλινθάρια κεραμιδένια, καὶ μὲ θεμέλιον πέτρινον, τὸ ὕψος εἴκοσι ποδῶν.

8. Ταύτην τὴν πόλιν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ὅτε ἔλαβον οἱ Πέρσαι τὸ βασίλειον ἀπὸ τοὺς Μήδους κατ' οὐδένα τρόπον ἐδύνατο νὰ κυριεύσῃ μὲ πολιορκίαν· ἀλλὰ σύννεφον ἐσκέπασε τὸν ἥλιον, καὶ τὸν ἔκαμε τόσον ἀφανῆ, ὥστε κατετρόμαξαν οἱ ἄνθρωποι, καὶ οὕτως ἐκυριεύθη.

9. Πλησίον ταύτης τῆς πόλεως ἦτον πυραμὶς ἀπὸ πέτραν, τὸ μὲν πλάτος ἑνὸς πλέθρου, τὸ δὲ ὕψος δύο πλέθρων. Ἐπὶ ταύτης πολλοὶ βάρβαροι ἦσαν, οἱ ὁποῖοι εἶχον φύγει ἀπὸ τὰ πλησίον χωρία.

10. Ἀπ' ἐκεῖ ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἕνα παρασάγγας ἓξ, κ' ἔφθασαν εἰς τεῖχος ἔρημον, μέγα, πλησίον εἰς τὴν πόλιν, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ἦτο Μέσπιλα· αὐτὴν δ' ἐκατοικοῦσάν ποτε οἱ Μῆδοι. Ἡ μὲν βάσις ἦτον ἀπὸ πελεκημένον λίθον κογχυλιάτην, τὸ πλάτος πεντήκοντα ποδῶν, καὶ τὸ ὕψος πεντήκοντα.

11. Ἐπὶ δὲ ταύτης ἦτο κτισμένον τεῖχος πλίνθινον, τὸ πλάτος πεντήκοντα ποδῶν, καὶ τὸ ὕψος ἑκατόν, ἡ δὲ περιφέρεια τοῦ κύκλου ἓξ παρασάγγαι. Ἐδῶ λέγουν, ὅτι Μηδία ἡ γυνὴ τοῦ βασιλέως κατέφυγεν, ὅτε ἔχασαν τὸ βασίλειον οἱ Μῆδοι καὶ τὸ ἐκυρίευσαν οἱ Πέρσαι.

12. Ταύτην δὲ τὴν πόλιν πολιορκῶν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν δὲν ἐδύνατο οὔτε μὲ βίαν νὰ ὑποτάξῃ οὔτε μὲ πόλεμον·

δ' ἐμβροντήτους ποιεῖ τοὺς ἐνοικοῦντας, καὶ οὕτως ἐάλω.

13. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἕνα παρασάγγας τέσσαρας. Εἰς τοῦτον δὲ τὸν σταθμὸν Τισσαφέρνης ἐπεφάνη οὕς τε αὐτὸς ἱππέας ἦλθεν ἔχων καὶ τὴν Ὀρόντα δύναμιν, τοῦ τὴν βασιλέως θυγατέρα ἔχοντος, καὶ οὓς Κῦρος ἔχων ἀνέβη βαρβάρους, καὶ οὓς ὁ βασιλέως ἀδελφὸς ἔχων βασιλεῖ ἐβοήθει, καὶ πρὸς τούτοις ὅσους βασιλεὺς ἔδωκεν αὐτῷ· ὥστε τὸ στράτευμα πάμπολυ ἐφάνη.

14. Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένετο, τὰς μὲν τῶν τάξεων εἶχεν ὄπισθεν καταστήσας· τὰς δὲ εἰς τὰ πλάγια παραγαγὼν ἐμβαλεῖν μὲν οὐκ ἐτόλμησεν οὐδ' ἐβούλετο διακινδυνεύειν· σφενδονᾶν δὲ παρήγγειλε καὶ τοξεύειν.

15. Ἐπεὶ δὲ διαταχθέντες οἱ Ῥόδιοι ἐσφενδόνησαν καὶ οἱ [Σκύθαι] τοξόται ἐτόξευσαν καὶ οὐδεὶς ἡμάρτανεν ἀνδρός, οὐδὲ γάρ, εἰ πάνυ προθυμοῖτο, ῥᾴδιον ἦν, καὶ ὁ Τισσαφέρνης μάλα ταχέως ἔξω βελῶν ἀπεχώρει καὶ αἱ ἄλλαι τάξεις ἀπεχώρησαν.

16. Καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας οἱ μὲν ἐπορεύοντο, οἱ δ' εἵποντο· καὶ οὐκέτι ἐσίνοντο οἱ βάρβαροι τῇ τότε ἀκροβολίσει· μακρότερον γὰρ οἱ Ῥόδιοι τῶν Περσῶν ἐσφενδόνων καὶ τῶν πλείστων τοξοτῶν.

17. Μεγάλα δὲ καὶ τὰ τόξα τὰ Περσικά ἐστιν· ὥστε χρήσιμα ἦν ὁπόσα ἁλίσκοιτο τῶν τοξευμάτων τοῖς Κρησί· καὶ διετέλουν χρώμενοι τοῖς τῶν πολεμίων τοξεύμασι, καὶ ἐμελέτων τοξεύειν ἄνω ἱέντες μακράν. Εὑρίσκετο δὲ καὶ νεῦρα πολλὰ ἐν ταῖς κώμαις καὶ μόλυβδος· ὥστε χρῆσθαι εἰς τὰς σφενδόνας.

18. Καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ἐπεὶ κατεστρατοπεδεύοντο οἱ Ἕλληνες κώμαις ἐπιτυχόντες, ἀπῆλθον οἱ

ἀλλ' ὁ Ζεὺς μὲ τὰς πολλὰς βροντὰς ἔκαμε τοὺς κατοίκους νὰ χάσωσι τὸν νοῦν των, καὶ οὕτως ἐκυριεύθη.

13. Καὶ ἀπ' ἐκεῖ προεχώρησαν σταθμὸν ἕνα παρασάγγας τέσσαρας. Εἰς τοῦτον δὲ τὸν σταθμὸν ἐφάνη αἰφνιδίως ὁ Τισσαφέρνης μὲ τοὺς ὁποίους ἱππεῖς εἶχε φέρει, καὶ μὲ τὸ στράτευμα τοῦ Ὀρόντα, γαμβροῦ τοῦ βασιλέως, καὶ μὲ τοὺς ὁποίους βαρβάρους εἶχε φέρει ὁ Κῦρος, καὶ τοὺς ὁποίους εἶχε τοῦ βασιλέως ὁ ἀδελφὸς πρὸς βοήθειαν τοῦ βασιλέως, καὶ προστούτοις ὅσους ὁ βασιλεὺς ἔδωκε πρὸς αὐτόν, ὥστε τὸ στράτευμα ἐφάνη πάμπολυ.

14. Ἀφοῦ δὲ ἐπλησίασεν, ἄλλας μὲν τάξεις ἔβαλεν ὀπίσω, τὰς δὲ εἰς τὰ πλάγια ἔφερεν ἐμπρὸς, καὶ μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἐτόλμησε νὰ ὁρμήσῃ, οὐδ' ἤθελε νὰ ἔμβῃ εἰς κίνδυνον, ἀλλὰ παρήγγειλε, νὰ σφενδονίζωσι καὶ νὰ τοξεύωσιν.

15. Ἀφοῦ ὅμως ἐβάλθησαν εἰς τάξιν οἱ Ῥόδιοι, καὶ ἤρχισαν νὰ σφενδονίζωσι, καὶ οἱ Σκύθαι τοξόται νὰ τοξεύωσι καὶ νὰ ἐπιτυχάννωσιν εἰς τὸ ῥίψιμον, διότι καὶ προθυμίαν πολλὴν ἂν δὲν εἶχον, δὲν ἦτο εὔκολον, καὶ ὁ Τισσαφέρνης ἔφευγε πολὺ ταχέως μακρὰν ἀπὸ τὰς προσβολὰς, καὶ αἱ ἄλλαι τάξεις ἀπεμακρύνθησαν.

16. Καὶ τὴν ἐπίλοιπον ἡμέραν, ἐκεῖνοι μὲν ἐπορεύοντο, οὗτοι δὲ ἠκολούθουν, καὶ οἱ βάρβαροι πλέον δὲν ἔβλαπτον εἰς τοῦτον τὸν ἀκροβολισμόν· διότι καὶ οἱ Ῥόδιοι ἐσφενδόνιζον μακρότερον ἀπὸ τοὺς Πέρσας καὶ ἀπὸ πλειοτέρους ἄλλους τοξότας.

17. Μεγάλα προστούτοις εἶναι καὶ τὰ Περσικὰ τόξα· ὥστε ἐχρησίμευον εἰς τοὺς Κρῆτας τὰ βέλη τῶν πολεμίων, ὅσα ἐσύναζαν, καὶ τὰ μετεχειρίζοντο, καὶ ἐγυμνάζοντο νὰ τοξεύωσι μακρὰν, ῥίπτοντες ὑψηλά. Εὑρίσκοντο δὲ καὶ νεῦρα πολλὰ εἰς τὰ χωρία καὶ μολύβιον, χρήσιμα διὰ τὰς σφενδόνας.

18. Καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν, ἀφοῦ ἐστρατοπέδευσαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὰ χωρία, τὰ ὁποῖα εὗρον, ἀνεχώρησαν οἱ βάρβαροι

βάρβαροι, μεῖον ἔχοντες ἐν τῇ τότε ἀκροβολίσει· τὴν δ' ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἔμειναν οἱ Ἕλληνες καὶ ἐπεσιτίσαντο· ἦν γὰρ πολὺς σῖτος ἐν ταῖς κώμαις. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο διὰ τοῦ πεδίου, καὶ Τισσαφέρνης εἵπετο ἀκροβολιζόμενος.

19. Ἔνθα δὴ οἱ Ἕλληνες ἔγνωσαν ὅτι πλαίσιον ἰσόπλευρον πονηρὰ τάξις εἴη πολεμίων ἑπομένων. Ἀνάγκη γάρ ἐστιν, ἢν μὲν συγκύπτῃ τὰ κέρατα τοῦ πλαισίου, ἢ ὁδοῦ στενωτέρας οὔσης, ἢ ὀρέων ἀναγκαζόντων ἢ γεφύρας, ἐκθλίβεσθαι τοὺς ὁπλίτας, καὶ πορεύεσθαι πονήρως ἅμα μὲν πιεζομένους ἅμα δὲ καὶ ταραττομένους· ὥστε δυσχρήστους εἶναι ἀνάγκη, ἀτάκτους ὄντας.

20. Ὅταν δ' αὖ διάσχῃ τὰ κέρατα, ἀνάγκη διασπᾶσθαι τοὺς τότε ἐκθλιβομένους καὶ κενὸν γίνεσθαι τὸ μέσον τῶν κεράτων, καὶ ἀθυμεῖν τοὺς ταῦτα πάσχοντας τῶν πολεμίων ἑπομένων. Καὶ ὁπότε δέοι γέφυραν διαβαίνειν ἢ ἄλλην τινὰ διάβασιν, ἔσπευδεν ἕκαστος βουλόμενος φθάσαι πρῶτος· καὶ εὐεπίθετον ἦν ἐνταῦθα τοῖς πολεμίοις.

21. Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἔγνωσαν οἱ στρατηγοί, ἐποιήσαν ἓξ λόχους ἀνὰ ἑκατὸν ἄνδρας, καὶ λοχαγοὺς ἐπέστησαν, καὶ ἄλλους πεντηκοντῆρας, καὶ ἄλλους ἐνωμοτάρχους. Οὗτοι δὲ πορευόμενοι οἱ λοχαγοί, ὁπότε μὲν συγκύπτοι τὰ κέρατα, ὑπέμενον ὕστεροι, ὥστε μὴ ἐνοχλεῖν τοῖς κέρασι· τότε δὲ παρῆγον ἔξωθεν τῶν κεράτων.

22. Ὁπότε δὲ διάσχοιεν αἱ πλευραὶ τοῦ πλαισίου, τὸ μέσον ἀνεξεπίμπλασαν, εἰ μὲν στενότερον εἴη τὸ διέχον, κατὰ λόχους· εἰ δὲ πλατύτερον, κατὰ πεντηκοστῦς· εἰ δὲ πάνυ πλατύ, κατ' ἐνωμοτίας· ὥστε ἀεὶ ἔκπλεων εἶναι τὸ μέσον.

νικημένοι εἰς τὸν τότε γενόμενον ἀκροβολισμόν· τὴν δὲ ἐπιοῦσαν ἡμέραν, ἔμειναν οἱ Ἕλληνες, καὶ ἔλαβον τροφάς· διότι πολὺς σῖτος εὑρίσκετο εἰς τὰ χωρία. Τὴν δὲ ἀκόλουθον, ἐπορεύοντο διὰ τῆς πεδιάδος, καὶ ὁ Τισσαφέρνης ἠκολούθει κτυπῶν μακρόθεν.

19. Τότε λοιπὸν ἐγνώρισαν οἱ Ἕλληνες, ὅτι τετράγωνον ἰσόπλευρον εἶναι κακὴ θέσις τοῦ στρατεύματος, ὅταν ἀκολουθῶσιν οἱ πολέμιοι· διότι ἀνάγκη εἶναι, ἂν πλησιάζωσιν αἱ πλευραὶ τοῦ τετραγώνου, ἐξ αἰτίας στενοῦ δρόμου, ἢ ἐπειδὴ τοὺς ἀναγκάζουν ὄρη ἢ γέφυραι, νὰ στενοχωρῶνται οἱ ὁπλῖται, καὶ νὰ περιπατῶσι κακῶς, καὶ μὲ στενοχωρίαν καὶ μὲ ἀταξίαν· ὥστε ἀναγκαίως ἦσαν δυσκολομεταχείριστοι, ἄτακτοι ὄντες.

20. Ὅτε πάλιν μακρυνθῶσιν αἱ πλευραὶ, ἀνάγκη νὰ κατακόπτωνται, ὅσοι πρότερον ἐστενοχωροῦντο, καὶ νὰ μένῃ κενὸν τὸ μέσον τῶν πλευρῶν, καὶ νὰ φοβῶνται ὅσοι εὑρίσκονται εἰς ταύτην τὴν κατάστασιν, ὅταν ἀκολουθῶσιν οἱ πολέμιοι. Καὶ ὁπότε ἦτο χρεία νὰ διαβαίνωσι γέφυραν ἢ κανὲν ἄλλο πέρασμα, ἔσπευδε καθεὶς θέλων νὰ φθάσῃ πρῶτος, καὶ τότε εὐκόλως ἐπέπιπτον κατ' αὐτῶν οἱ πολέμιοι.

21. Ἀφοῦ δ' ἐνόησαν ταῦτα οἱ στρατηγοὶ, ἔκαμον ἓξ λόχους ἀπὸ ἑκατὸν ἄνδρας, κ' διώρισαν λοχαγοὺς, καὶ ἄλλους πεντηκοντάρχους, καὶ ἄλλους ἐνωμοτάρχους. Οὗτοι δὲ οἱ λοχαγοὶ πορευόμενοι, ὁπότε μὲν ἐπλησίαζον αἱ πλευραὶ, ἔμενον ὀλίγον ὀπίσω, διὰ νὰ μὴ στενοχωρῶσι τὰς πλευράς· ἔπειτα δὲ παρῆγον τοὺς λόχους ἔξωθεν τῶν πλευρῶν.

22. Ὁπότε δὲ ἀπεχωρίζοντο αἱ πλευραὶ τοῦ τετραγώνου, ἐὰν μὲν ἦτο στενότερον τὸ μεταξὺ διάστημα συνεπλήρονον τὸ μέσον μὲ λόχους· ἐὰν δὲ πλατύτερον, μὲ τάξεις πεντήκοντα ἀνδρῶν· εἰ δὲ ἦτο παρὰ πολὺ πλατὺ, μὲ ἐνωμοτίας, ὥστε νὰ ᾖναι πάντοτε πλῆρες τὸ μέσον.

23. Εἰ δὲ καὶ διαβαίνειν τινὰ δέοι διάβασιν ἣ γέφυραν, οὐκ ἐταράττοντο, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει οἱ λοχαγοὶ διέβαινον· καὶ εἴ που δέοι τι τῆς φάλαγγος, ἐπιπαρῆσαν οὗτοι. Τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τέσσαρας.

24. Ἡνίκα δὲ τὸν πέμπτον ἐπορεύοντο εἶδον βασίλειόν τι, καὶ περὶ αὐτὸ κώμας πολλάς· τὴν δὲ ὁδὸν πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο διὰ γηλόφων ὑψηλῶν γιγνομένην, οἷ καθῆκον ἀπὸ τοῦ ὄρους ὑφ' ᾧ ἦν κώμη. Καὶ εἶδον μὲν τοὺς γηλόφους ἄσμενοι οἱ Ἕλληνες, ὡς εἰκός, τῶν πολεμίων ὄντων ἱππέων.

25. Ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἐκ τοῦ πεδίου ἀνέβησαν ἐπὶ τὸν πρῶτον γήλοφον, καὶ κατέβαινον ὡς ἐπὶ τὸν ἕτερον ἀναβαίνειν, ἐνταῦθα ἐπιγίγνονται οἱ βάρβαροι, καὶ ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ ἐς τὸ πρανὲς ἔβαλλον, ἐσφενδόνων, ἐτόξευον ὑπὸ μαστίγων.

26. Καὶ πολλοὺς κατετίτρωσκον καὶ ἐκράτησαν τῶν Ἑλλήνων γυμνήτων, καὶ κατέκλεισαν αὐτοὺς εἴσω τῶν ὅπλων· ὥστε παντάπασι ταύτην τὴν ἡμέραν ἄχρηστοι ἦσαν ἐν τῷ ὄχλῳ ὄντες καὶ οἱ σφενδονῆται καὶ οἱ τοξόται.

27. Ἐπεὶ δὲ πιεζόμενοι οἱ Ἕλληνες ἐπεχείρησαν διώκειν σχολῇ μὲν ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀφικνοῦνται ὁπλῖται ὄντες· οἱ δὲ πολέμιοι ταχὺ ἀπεπήδων.

28. Πάλιν δέ, ὁπότε ἀπίοιεν πρὸς τὸ ἄλλο στράτευμα, ταὐτὰ ἔπασχον· καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου γηλόφου ταὐτὰ ἐγίγνετο· ὥστε ἀπὸ τοῦ τρίτου γηλόφου ἔδοξεν αὐτοῖς μὴ κινεῖν τοὺς στρατιώτας πρὶν ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ πλαισίου ἀνήγαγον πελταστὰς πρὸς τὸ ὄρος.

23. Καὶ ἂν ἦτο χρεία νὰ διαβῶσι κανὲν πέρασμα ἢ γέφυραν, δὲν ἐπορεύοντο ἀτάκτως, ἀλλὰ διέβαιναν οἱ λοχαγοὶ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου, καὶ ἂν εἰς καμμίαν περίστασιν ἐχρειάζετό τι ἡ φάλαγξ, ἦσαν οὗτοι παρόντες. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τέσσαρας.

24. Ὅτε δὲ ἐπορεύοντο τὸν πέμπτον σταθμὸν, εἶδον ἓν παλάτιον, καὶ πέριξ αὐτοῦ χωρία πολλά· τὴν δὲ ὁδὸν πρὸς τοῦτον τὸν τόπον διαπερῶσαν λόφους ὑψηλοὺς, οἱ ὁποῖοι ἔφθανον ἀπὸ τὸ ὄρος, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἦτο χωρίον. Καὶ εἶδον μὲν τοὺς λόφους μετὰ χαρᾶς οἱ Ἕλληνες, ὡς ἦτο ἀκόλουθον, διότι οἱ πολέμιοι ἦσαν ἱππεῖς.

25. Ὅτε δὲ πορευόμενοι ἀνέβησαν ἀπὸ τὴν πεδιάδα εἰς τὸν πρῶτον λόφον, καὶ κατέβαινον διὰ ν' ἀναβῶσιν εἰς τὸν ἄλλον, ἐκεῖ ἔφθασαν οἱ βάρβαροι, καὶ ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ προσέβαλλον εἰς τὸν κατήφορον, ἐσφενδόνιζον, ἐτόξευον, βιασμένοι ἀπὸ τὰς μάστιγας νὰ πολεμῶσι.

26. Καὶ πολλοὺς κατεπλήγωσαν, καὶ ἐνίκησαν τοὺς γυμνήτας Ἕλληνας, καὶ τοὺς κατέκλεισαν ἐντὸς τοῦ παρατεταγμένου στρατοῦ· ὥστε ἦσαν παντάπασιν ἄχρηστοι ταύτην τὴν ἡμέραν, ὄντες χωσμένοι εἰς τὸ πλῆθος καὶ οἱ σφενδονῆται καὶ οἱ τοξόται.

27. Ἐπειδὴ δὲ στενοχωρούμενοι οἱ Ἕλληνες ἐπεχείρησαν νὰ διώκωσιν, ἀργὰ ἔφθασαν εἰς τὴν κορυφὴν, ὄντες ὁπλῖται· οἱ ἐχθροὶ ὅμως ταχέως ἐπῄδων ἐπάνω.

28. Πάλιν δὲ, ὁπότε ἐπορεύοντο πρὸς τὸ ὅλον σῶμα τοῦ στρατεύματος, τὰ αὐτὰ ἔπασχον· καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου λόφου τὰ αὐτὰ ἐγίνοντο· ὥστε ἀπεφάσισαν νὰ μὴ σηκώσωσι τοὺς στρατιώτας ἀπὸ τὸν τρίτον λόφον, ἀλλ' ἀπὸ τὴν δεξιὰν πλευρὰν τοῦ τετραγώνου ἀνεβίβασαν πελταστὰς εἰς τὸ ὄρος.

29. Ἐπεὶ δ' οὗτοι ἐγένοντο ὑπὲρ τῶν ἑπομένων πολεμίων, οὐκέτι ἐπετίθεντο οἱ πολέμιοι τοῖς καταβαίνουσι, δεδοικότες μὴ ἀποτμηθείησαν καὶ ἀμφοτέρωθεν αὐτῶν γένοιντο οἱ πολέμιοι.

30. Οὕτω τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας πορευόμενοι οἱ μὲν τῇ ὁδῷ κατὰ τοὺς γηλόφους, οἱ δὲ κατὰ τὸ ὄρος ἐπιπαριόντες, ἀφίκοντο εἰς τὰς κώμας καὶ ἰατροὺς κατέστησαν ὀκτώ· πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ τετρωμένοι.

31. Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ τῶν τετρωμένων ἕνεκα καὶ ἅμα ἐπιτήδεια πολλὰ εἶχον, ἄλευρα, οἶνον, κριθὰς ἵπποις συμβεβλημένας πολλάς. Ταῦτα δὲ συνενηνεγμένα ἦν τῷ σατραπεύοντι τῆς χώρας. Τετάρτῃ δὲ ἡμέρᾳ καταβαίνουσιν εἰς τὸ πεδίον.

32. Ἐπεὶ δὲ κατέλαβεν αὐτοὺς Τισσαφέρνης σὺν τῇ δυνάμει ἐδίδαξεν αὐτοὺς ἡ ἀνάγκη κατασκηνῆσαι οὗ πρῶτον εἶδον κώμην, καὶ μὴ πορεύεσθαι ἔτι μαχομένους· πολλοὶ γὰρ ἦσαν ἀπόμαχοι οἱ τετρωμένοι καὶ οἱ ἐκείνους φέροντες καὶ οἱ τῶν φερόντων τὰ ὅπλα δεξάμενοι.

33. Ἐπεὶ δὲ κατεσκήνησαν, καὶ ἐπεχείρησαν αὐτοῖς ἀκροβολίζεσθαι οἱ βάρβαροι πρὸς τὴν κώμην προσιόντες, πολὺ περιῆσαν οἱ Ἕλληνες· πολὺ γὰρ διέφερεν ἐκ τῆς χώρας ὁρμῶντας ἀλέξασθαι ἢ πορευόμενους ἐπιοῦσι τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι.

34. Ἡνίκα δ' ἦν ἤδη δείλη, ὥρα ἦν ἀπιέναι τοῖς πολεμίοις· οὔ ποτε γὰρ μεῖον ἀπεστρατοπεδεύοντο οἱ βάρβαροι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἑξήκοντα σταδίων, φοβούμενοι μὴ τῆς νυκτὸς οἱ Ἕλληνες ἐπίθωνται αὐτοῖς.

35. Πονηρὸν γὰρ νυκτός ἐστι στράτευμα Περσικόν. Οἵ τε γὰρ ἵπποι αὐτοῖς δέδενται, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πεποδισμένοι εἰσί, τοῦ μὴ φεύγειν ἕνεκα εἰ λυθείησαν· ἐάν τέ τις θόρυβος γίγνηται, δεῖ ἐπισάξαι τὸν ἵππον

29. Καὶ ἐπειδὴ οὗτοι ἀνέβησαν ὑψηλότερα ἀπὸ τοὺς ἀκολουθοῦντας πολεμίους, πλέον δὲν ἐπέπιπτον οἱ πολέμιοι εἰς τοὺς καταβαίνοντας, φοβούμενοι μήπως ἀποκοπῶσι, καὶ ἀπὸ τὰ δύο αὐτῶν μέρη ἔλθωσιν οἱ Ἕλληνες.

30. Μὲ τοιοῦτον τρόπον πορευόμενοι τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας, ἄλλοι μὲν εἰς τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ μέρος τῶν λόφων, ἄλλοι δὲ κατὰ τὸ ὄρος προφθάνοντες αὐτοὺς, ἦλθον εἰς τὰ χωρία, καὶ διώρισαν ὀκτὼ ἰατρούς· ἐπειδὴ πολλοὶ ἦσαν οἱ πληγωμένοι.

31. Ἐκεῖ ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς, καὶ ἐξ αἰτίας τῶν πληγωμένων, καὶ προστούτοις ἐπειδὴ εὕρισκον πολλὰς τροφὰς, ἀλεύρια, οἶνον, πολὺ κριθάριον ἐπισωρευμένον διὰ τοὺς ἵππους. Ὅλα δὲ ταῦτα ἦσαν συνηγμένα διὰ τὸν σατράπην τῆς ἐπαρχίας. Τὴν τετάρτην δὲ ἡμέραν κατέβησαν εἰς τὴν πεδιάδα.

32. Ἐπειδὴ δὲ τοὺς ἔφθασεν ὁ Τισσαφέρνης μὲ τὸ στράτευμα, ἡ ἀνάγκη τοὺς ἐδίδαξε νὰ στρατοπεδεύσωσιν εἰς τὸ πρῶτον χωρίον, καὶ νὰ μὴ πολεμῶσι πλέον ὅσον καιρὸν εὑρίσκονται εἰς δρόμον· διότι πολλοὶ ἦσαν ἀπόμαχοι, ἤγουν οἱ πληγωμένοι, καὶ ὅσοι τοὺς ἐσήκονον, καὶ ὅσοι ἔφερον τὰ ὅπλα ἐκείνων, οἵτινες ἐσήκονον τοὺς πληγωμένους.

33. Ἀφοῦ δὲ ἐστρατοπέδευσαν καὶ ἤρχισαν κατ' αὐτῶν οἱ βάρβαροι ἀκροβολισμὸν πλησιάζοντες εἰς τὸ χωρίον, οἱ Ἕλληνες εἶχον πολλὴν βοήθειαν· διότι μεγάλη διαφορὰ ἦτο ὁρμῶντες ἀπὸ τὸν τόπον νὰ ἀπωθῶσι τὸν ἐχθρὸν, ἢ πορευόμενοι νὰ πολεμῶσι μὲ τοὺς ἐχθροὺς, οἱ ὁποῖοι ἔπιπτον ἐπάνω των.

34. Ἦτο δὲ πλέον δειλινὸν, καὶ καιρὸς ν' ἀναχωρήσωσιν οἱ ἐχθροί· διότι ποτὲ δὲν ἐστρατοπέδευον οἱ βάρβαροι μακρὰν ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν στρατόπεδον ὀλιγώτερον ἑξήκοντα σταδίων, φοβούμενοι, μήπως τὴν νύκτα ἐπιπέσωσι κατ' αὐτῶν οἱ Ἕλληνες.

35. Διότι τὴν νύκτα εἶναι δυσκίνητον πολὺ τὸ Περσικὸν στράτευμα, ἐπειδὴ οἱ ἵπποι των εἶναι δεμένοι, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πεδικλωμένοι, διὰ νὰ μὴ φεύγωσιν, ἂν λυθοῦν· καὶ ἐὰν ἀκολουθήσῃ θόρυβός τις, εἶναι ἀνάγκη νὰ στρώσῃ

Πέρση ἀνδρὶ καὶ χαλινῶσαι δεῖ, καὶ θωρακισθέντα ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν ἵππον. Ταῦτα δὲ πάντα χαλεπὰ νύκτωρ τε καὶ θορύβου ὄντος ποιεῖν. Τούτου ἕνεκα πόῤῥω ἀπεσκήνουν τῶν Ἑλλήνων.

36. Ἐπεὶ δὲ ἐγίγνωσκον αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες βουλομένους ἀπιέναι καὶ διαγγελλομένους, ἐκήρυξε τοῖς Ἕλλησι συσκευάσασθαι, ἀκουόντων τῶν πολεμίων. Καὶ χρόνον μέν τινα ἐπέσχον τῆς πορείας οἱ βάρβαροι· ἐπειδὴ δὲ ὀψὲ ἐγίγνετο ἀπῄεσαν· οὐ γὰρ ἐδόκει λύειν αὐτοὺς νυκτὸς πορεύεσθαι καὶ κατάγεσθαι ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.

37. Ἐπειδὴ δὲ σαφῶς ἀπιόντας ἤδη ἑώρων οἱ Ἕλληνες, ἐπορεύοντο καὶ αὐτοὶ ἀναζεύξαντες, καὶ διῆλθον ὅσον ἑξήκοντα σταδίους· καὶ γίγνεται τοσοῦτον μεταξὺ τῶν στρατευμάτων ὥστε τῇ ὑστεραίᾳ οὐκ ἐφάνησαν οἱ πολέμιοι, οὐδὲ τῇ τρίτῃ· τῇ δὲ τετάρτῃ, νυκτὸς προελθόντες καταλαμβάνουσι χωρίον ὑπερδέξιον οἱ βάρβαροι, ᾗ ἔμελλον οἱ Ἕλληνες παριέναι, ἀκρωνυχίαν ὄρους, ὑφ' ἣν ἡ κατάβασις ἦν εἰς τὸ πεδίον.

38. Ἐπειδὴ δὲ ἑώρα ὁ Χειρίσοφος προκατειλημμένην τὴν ἀκρωνυχίαν, καλεῖ Ξενοφῶντα ἀπὸ τῆς οὐρᾶς· καὶ κελεύει λαβόντα τοὺς πελταστὰς παραγενέσθαι εἰς τὸ πρόσθεν.

39. Ὁ δὲ Ξενοφῶν τοὺς μὲν πελταστὰς οὐκ ἦγεν· ἐπιφαινόμενον γὰρ ἑώρα Τισσαφέρνην καὶ ἅπαν τὸ στράτευμα· αὐτὸς δὲ προσελάσας ἠρώτα· Τί καλεῖς; Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· Ἔξεστιν ὁρᾶν· προκατείληπται γὰρ ἡμῖν ὁ ὑπὲρ τῆς καταβάσεως λόφος, καὶ οὐκ ἔστι παρελθεῖν, εἰ μὴ τούτους ἀποκόψομεν. Ἀλλὰ τί οὐκ ἦγες τοὺς πελταστάς;

τότε τὸν ἵππον ὁ Πέρσης, καὶ νὰ τὸν χαλινώσῃ, καὶ ἐνδυθεὶς τὸν θώρακα ν' ἀναβῇ ἐπὶ τοῦ ἵππου. Ὅλα δὲ ταῦτα εἶναι δύσκολον νὰ κάμῃ τις τὴν νύκτα, καὶ μάλιστα ἐνῷ εἶναι θόρυβος. Διὰ τοῦτο ἐστρατοπέδευον οἱ βάρβαροι μακρὰν τῶν Ἑλλήνων.

36. Ὅτε δὲ ἔμαθον οἱ Ἕλληνες, ὅτι εἶχον σκοπὸν οἱ βάρβαροι ν' ἀναχωρήσωσι, καὶ ὅτι ἔδιδον τὴν εἴδησιν ὁ εἷς πρὸς τὸν ἄλλον περὶ τῆς ἀναχωρήσεώς των, ἐξεφώνησεν ὁ κήρυξ πρὸς τὸν στρατὸν νὰ ἑτοιμασθῇ· ἀκούοντες τοῦτο οἱ ἐχθροὶ ἠργοπόρησαν ὀλίγον τὴν πορείαν των· ἐπειδὴ ὅμως ἐπέρασεν ἡ ὥρα, ἀνεχώρησαν· διότι δὲν τοὺς ἐφάνη καλὸν νὰ περιπατῶσι νύκτα διὰ νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον.

37. Ἐπειδὴ δὲ τοὺς ἔβλεπον ἤδη οἱ Ἕλληνες ἀληθῶς ἀναχωροῦντας, σηκώσαντες καὶ αὐτοὶ τὸ στρατόπεδόν των ἐπορεύοντο, καὶ προεχώρησαν ἕως ἑξήκοντα στάδια· καὶ τόσον διάστημα ἔμεινε μεταξὺ τῶν δύο στρατευμάτων, ὥστε τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν δὲν ἐφάνησαν οἱ πολέμιοι, οὐδὲ τὴν τρίτην· τὴν δὲ τετάρτην, ἐξελθόντες νύκτα οἱ βάρβαροι, προλαμβάνουσιν ἐπιδέξιον τόπον, δι' οὗ ἔμελλον νὰ περάσωσιν οἱ Ἕλληνες, ἤγουν, κορυφὴν ὄρους ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἦτο ἡ κατάβασις εἰς τὴν πεδιάδα.

38. Ἐπειδὴ δὲ ἔβλεπεν ὁ Χειρίσοφος προκατειλημμένην τὴν κορυφὴν, προσκαλεῖ τὸν Ξενοφῶντα ἀπὸ τὴν οὐρὰν τοῦ στρατεύματος· καὶ τὸν προστάσσει νὰ λάβῃ τοὺς πελταστὰς καὶ νὰ προφθάσῃ ἐμπρός.

39. Ὁ δὲ Ξενοφῶν δὲν ἔφερε τοὺς πελταστὰς, διότι ἔβλεπεν, ὅτι ἤρχισε νὰ φαίνηται ὁ Τισσαφέρνης μὲ ὅλον τὸ στράτευμα, ἀλλ' αὐτὸς τρέξας ἠρώτησε· Διατὶ μὲ προσκαλεῖς; Καὶ ὁ Χειρίσοφος τὸν λέγει· "Εἰμπορεῖς νὰ ἴδῃς· εἶναι προκατειλημμένος ἔμπροσθεν ἡμῶν ὁ λόφος, ὑπὸ τὸν ὁποῖον εἶναι ὁ δρόμος τῆς καταβάσεως, καὶ ἀδύνατον νὰ περάσωμεν, ἂν τούτους δὲν διώξωμεν ἀπ' ἐκεῖ. Ἀλλὰ διατὶ δὲν ἔφερες τοὺς πελταστάς;"

40. Ὁ δὲ λέγει ὅτι οὐκ ἐδόκει αὐτῷ ἔρημα καταλιπεῖν τὰ ὄπισθεν τῶν πολεμίων ἐπιφαινομένων. Ἀλλὰ μὴν ὥρα γ', ἔφη, βουλεύεσθαι πῶς τις τοὺς ἄνδρας ἀπελᾷ ἀπὸ τοῦ λόφου.

41. Ἐνταῦθα Ξενοφῶν ὁρᾷ τοῦ ὄρους τὴν κορυφὴν ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ἑαυτῶν στρατεύματος οὖσαν, καὶ ἀπὸ ταύτης ἔφοδον ἐπὶ τὸν λόφον ἔνθα ἦσαν οἱ πολέμιοι· καὶ λέγει· Κράτιστον, ὦ Χειρίσοφε, ἡμῖν ἴεσθαι ὡς τάχιστα ἐπὶ τὸ ἄκρον· ἢν γὰρ τοῦτο λάβωμεν, οὐ δυνήσονται μένειν οἱ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ. Ἀλλά, εἰ βούλει, μένε ἐπὶ τῷ στρατεύματι· ἐγὼ δ' ἐθέλω πορεύεσθαι· εἰ δὲ χρήσεις, πορεύου ἐπὶ τὸ ὄρος, ἐγὼ δὲ μενῶ αὐτοῦ.

42. Ἀλλὰ δίδωμί σοι, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, ὁπότερον βούλει ἑλέσθαι. Εἰπὼν ὁ Ξενοφῶν ὅτι νεώτερός ἐστιν, αἱρεῖται πορεύεσθαι· κελεύει δέ οἱ συμπέμψαι ἀπὸ τοῦ στόματος ἄνδρας· μακρὸν γὰρ ἦν ἀπὸ τῆς οὐρᾶς λαβεῖν.

43. Καὶ ὁ Χειρίσοφος συμπέμπει τοὺς ἀπὸ τοῦ στόματος πελταστάς· ἔλαβε δὲ τοὺς κατὰ μέσον τοῦ πλαισίου. Συνέπεσθαι δ' ἐκέλευσεν αὐτῷ καὶ τοὺς τριακοσίους οὓς αὐτὸς εἶχε τῶν ἐπιλέκτων ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ πλαισίου.

44. Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο ὡς ἠδύναντο τάχιστα. Οἱ δ' ἐπὶ τοῦ λόφου πολέμιοι ὡς ἐνόησαν αὐτῶν τὴν πορείαν ἐπὶ τὸ ἄκρον, εὐθὺς καὶ αὐτοὶ ὥρμησαν ἁμιλλᾶσθαι ἐπὶ τὸ ἄκρον.

45. Καὶ ἐνταῦθα πολλὴ μὲν κραυγὴ ἦν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος, διακελευομένων τοῖς ἑαυτῶν· πολλὴ δὲ κραυγὴ τῶν ἀμφὶ Τισσαφέρνην τοῖς ἑαυτῶν διακελευομένων.

40. Ὁ δὲ Ξενοφῶν εἶπεν, ὅτι δὲν τὸ ἔκρινεν εὔλογον ν' ἀφήσῃ ἔρημα τὰ ὄπισθεν μέρη, διότι φαίνονται οἱ ἐχθροί. "Τώρα ὅμως, εἶπεν ὁ Χειρίσοφος, πρέπει νὰ σκεφθῶμεν πῶς εἰμπορεῖ τις νὰ διώξῃ τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ τὸν λόφον."

41. Ἐκεῖ εἶδεν ὁ Ξενοφῶν δρόμον ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, ὁ ὁποῖος ἦτον ἐπάνω ἀπὸ τὸ ἰδικόν του στράτευμα, καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐδύνατό τις ν' ἀναβῇ εἰς τὸν λόφον, ὅπου ἦσαν οἱ πολέμιοι, καὶ εἶπε· "Κάλλιστον εἶναι δι' ἡμᾶς, ὦ Χειρίσοφε, ν' ἀναβῶμεν ὅσον τάχιστα εἰς τὴν κορυφήν· διότι, ἂν ταύτην λάβωμεν, δὲν θέλουν εἰμπορέσει νὰ μείνωσιν οἱ ἐχθροὶ, οἱ εὑρισκόμενοι ὑπεράνω τῆς ὁδοῦ. Ἀλλ' ἂν θέλῃς, μεῖνε εἰς τὸ στράτευμα, κ' ἐγὼ ὑπάγω· ἂν ὅμως θέλῃς, ὕπαγε σὺ εἰς τὸ ὄρος, κ' ἐγὼ μένω ἐδῶ."

42. "Σοὶ δίδω τὴν ἄδειαν, εἶπεν ὁ Χειρίσοφος, νὰ ἐκλέξῃς ὅ, τι θέλεις." Καὶ ὁ Ξενοφῶν εἶπεν, ὅτι εἶναι νεώτερος, καὶ εὐχαριστεῖται νὰ ὑπάγῃ αὐτός· τὸν εἶπε δὲ νὰ πέμψῃ μὲ αὐτὸν στρατιώτας ἀπὸ τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ στρατεύματος, διότι ἦτο μακρὰν ἀπὸ τὴν οὐρὰν, καὶ δὲν ἐδύνατο νὰ λάβῃ ἀπ' ἐκεῖ.

43. Καὶ ὁ Χειρίσοφος πέμπει ὁμοῦ μὲ αὐτὸν τοὺς εἰς τὸ μέτωπον πελταστὰς καὶ τοὺς εἰς τὸ μέσον τοῦ τετραγώνου. Προσέταξε δὲ νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν οἱ τριακόσιοι τῶν ἐπιλέκτων, τοὺς ὁποίους αὐτὸς εἶχεν εἰς τὸ μέτωπον τοῦ τετραγώνου.

44. Ἀπ' ἐκεῖ ἐπορεύοντο ὅσον ἠδύναντο τάχιστα. Οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ λόφου ἐχθροὶ, ὡς ἐνόησαν, ὅτι ὁ δρόμος τῶν Ἑλλήνων ἦτο διὰ τὴν κορυφὴν, εὐθὺς καὶ αὐτοὶ ὥρμησαν ν' ἀντιταχθῶσι διὰ νὰ φυλάξωσι τὴν κορυφήν.

45. Καὶ τότε πολλὴ κραυγὴ ἐγίνετο εἰς τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα, ὅτε οἱ Ἕλληνες ἐθάῤῥυνον τοὺς ἰδικούς των· ὁμοίως καὶ πολλὴ κραυγὴ εἰς τὸ στράτευμα τοῦ Τισσαφέρνους, ὅτε οἱ βάρβαροι ἐπίσης ἐθάῤῥυνον τοὺς ἰδικούς των.

46. Ξενοφῶν δὲ παρελαύνων ἀπὸ τοῦ ἵππου παρεκελεύετο· Ἄνδρες, νῦν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα νομίζετε ἁμιλλᾶσθαι, νῦν πρὸς τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας, [νῦν] ὀλίγον πονήσαντες [χρόνον] ἀμαχεὶ τὴν λοιπὴν πορευσόμεθα. Σωτηρίδας δὲ ὁ Σικυώνιος εἶπεν·

47. Οὐκ ἐξ ἴσου, ὦ Ξενοφῶν, ἐσμεν· σὺ μὲν γὰρ ἐφ' ἵππου ὀχῇ, ἐγὼ δὲ χαλεπῶς κάμνω τὴν ἀσπίδα φέρων.

48. Καὶ ὃς ἀκούσας ταῦτα, καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου, ὠθεῖται αὐτὸν ἐκ τῆς τάξεως, καὶ τὴν ἀσπίδα ἀφελόμενος ὡς ἐδύνατο τάχιστα ἔχων ἐπορεύετο. Ἐτύγχανε δὲ καὶ θώρακα ἔχων τὸν ἱππικόν· ὥστε ἐπιέζετο. Καὶ τοῖς μὲν ἔμπροσθεν ὑπάγειν παρεκελεύετο, τοῖς δὲ ὄπισθεν παριέναι μόλις ἑπομένοις.

49. Οἱ δ' ἄλλοι στρατιῶται παίουσι καὶ βάλλουσι καὶ λοιδοροῦσι τὸν Σωτηρίδαν, ἔστε ἠνάγκασαν λαβόντα τὴν ἀσπίδα πορεύεσθαι. Ὁ δὲ ἀναβάς, ἕως μὲν βάσιμα ἦν, ἐπὶ τοῦ ἵππου ἦγεν· ἐπεὶ δὲ ἄβατα ἦν, καταλιπὼν τὸν ἵππον ἔσπευδε πεζῇ. Καὶ φθάνουσιν ἐπὶ τῷ ἄκρῳ γενόμενοι τοὺς πολεμίους.

ΚΕΦ. Ε'.

1. Ἔνθα δὴ οἱ μὲν βάρβαροι στραφέντες ἔφευγον ᾗ ἕκαστος ἐδύνατο· οἱ δὲ Ἕλληνες εἶχον τὸ ἄκρον. Οἱ δὲ ἀμφὶ Τισσαφέρνην καὶ Ἀριαῖον ἀποτραπόμενοι ἄλλην ὁδὸν ᾤχοντο· οἱ δὲ ἀμφὶ Χειρίσοφον καταβάντες [εἰς τὸ πεδίον] ἐστρατοπεδεύοντο ἐν κώμῃ μεστῇ πολ-

46. Ὁ Ξενοφῶν δὲ περιερχόμενος ἔφιππος πλησίον αὐτῶν τοὺς ἐθάῤῥυνε λέγων· "Ἄνδρες, στοχασθῆτε, ὅτι τώρα δια τὴν Ἑλλάδα ἀγωνιζόμεθα, τώρα διὰ τὰ παιδία καὶ γυναῖκας μας ὀλίγον καιρὸν ἂν κοπιάσωμεν, χωρὶς μάχην θέλομεν τοῦ λοιποῦ πορευθῆ." Σωτηρίδας δὲ ὁ Σικυώνιος εἶπε·

47. "Δὲν εἴμεθα ἐξ ἴσου, ὦ Ξενοφῶν, διότι σὺ τρέχεις ἔφιππος, ἐγὼ δὲ πολὺ βάρος καὶ κόπον δοκιμάζω φορτώμενος τὴν ἀσπίδα."

48. Καὶ ὁ Ξενοφῶν ἀκούσας ταῦτα, πηδήσας κάτω ἀπὸ τὸν ἵππον, τὸν ὤθησεν ἀπὸ τὴν τάξιν του, καὶ ἀφοῦ τοῦ ἐπῆρε τὴν ἀσπίδα, ἐπορεύετο ὅσον ἐδύνατο τάχιστα· ἔτυχε δὲ νὰ φορῇ καὶ τὸν ἱππικὸν θώρακα, ὥστε ἐστενοχωρεῖτο. Καὶ τοὺς μὲν ἔμπροσθεν προσέταξε νὰ προχωρῶσι, τοὺς δὲ ὄπισθεν νὰ τὸν φθάνωσι μόλις ἀκολουθοῦντας.

49. Οἱ δὲ ἄλλοι στρατιῶται ἐκτύπουν, ἐλιθοβόλουν, καὶ ὕβριζον τὸν Σωτηρίδαν, ἕως τὸν ἠνάγκασαν νὰ λάβῃ τὴν ἀσπίδα καὶ νὰ περιπατῇ. Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἀναβὰς εἰς τὸν ἵππον, καθ' ὅσον μὲν ἦτο πορεύσιμον τὸ διάστημα, ἐπορεύετο ἔφιππος· ὅτε δὲ ἦσαν μέρη ἀδιάβατα, ἀφίνων τὸν ἵππον, ἔτρεχε πεζός. Καὶ προλαβόντες τοὺς ἐχθροὺς φθάνουσιν εἰς τὴν κορυφήν.

ΚΕΦ. Ε'.

1. Τότε λοιπὸν οἱ μὲν βάρβαροι στραφέντες ἔφευγον, ἕκαστος ὅπως ἐδύνατο· οἱ δὲ Ἕλληνες εἶχον τὸν λόφον. Τὸ δὲ στράτευμα τοῦ Τισσαφέρνους καὶ τοῦ Ἀριαίου δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησε· καὶ οἱ στρατιῶται τοῦ Χειρισόφου καταβάντες εἰς τὴν πεδιάδα ἐστρατοπέδευσαν εἰς χωρίον, ὅπου εὑρίσκοντο

λῶν ἀγαθῶν. Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλαι κῶμαι πολλαὶ πλήρεις πολλῶν ἀγαθῶν ἐν τούτῳ τῷ πεδίῳ παρὰ τὸν Τίγρητα ποταμόν.

2. Ἡνίκα δ' ἦν δείλη, ἐξαπίνης οἱ πολέμιοι ἐπιφαίνονται ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ τῶν Ἑλλήνων κατέκοψάν τινας τῶν ἐσκεδασμένων ἐν τῷ πεδίῳ καθ' ἁρπαγήν· καὶ γὰρ νομαὶ πολλαὶ βοσκημάτων διαβιβαζόμεναι εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ κατελήφθησαν.

3. Ἐνταῦθα Τισσαφέρνης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ καίειν ἐπεχείρησαν τὰς κώμας. Καὶ τῶν Ἑλλήνων μάλα ἠθύμησάν τινες, ἐννοούμενοι μὴ τὰ ἐπιτήδεια, εἰ καίοιεν, οὐκ ἔχοιεν ὁπόθεν λαμβάνοιεν.

4. Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ Χειρίσοφον ἀπῄεσαν ἐκ τῆς βοηθείας· ὁ δὲ Ξενοφῶν, ἐπεὶ κατέβη, παρελαύνων τὰς τάξεις, ἡνίκα ἀπὸ τῆς βοηθείας ἀπήντησαν οἱ Ἕλληνες, ἔλεγεν·

5. Ὁρᾶτε, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ὑφιέντας τὴν χώραν ἤδη ἡμετέραν εἶναι; ἃ γὰρ ὅτε ἐσπένδοντο διεπράττοντο, μὴ καίειν τὴν βασιλέως χώραν, νῦν αὐτοὶ καίουσιν ὡς ἀλλοτρίαν. Ἀλλὰ ἐάν που καταλίπωσί γε αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια, ὄψονται καὶ ἡμᾶς ἐνταῦθα πορευομένους.

6. Ἀλλ', ὦ Χειρίσοφε, ἔφη, δοκεῖ μοι βοηθεῖν ἐπὶ τοὺς κάοντας ὡς ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας. Ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπεν· Οὐκ οὖν ἔμοιγε δοκεῖ· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, ἔφη, καίωμεν, καὶ οὕτω θᾶττον παύσονται.

7. Ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἀπῆλθον, οἱ μὲν ἄλλοι περὶ τὰ ἐπιτήδεια ἦσαν, στρατηγοὶ δὲ καὶ λοχαγοὶ συνῆλθον. Καὶ ἐνταῦθα πολλὴ ἀπορία ἦν. Ἔνθεν μὲν γὰρ ὄρη ἦν ὑπερύψηλα, ἔνθεν δὲ ὁ ποταμὸς τοσοῦτος τὸ

πολλαὶ τροφαί. Ἦσαν προστούτοις καὶ ἄλλα χωρία εἰς ταύτην τὴν πεδιάδα πλησίον εἰς τὸν Τίγρητα ποταμὸν, πλήρη ἀπὸ πολλὰς τροφάς.

2. Τὸ δειλινὸν δὲ αἰφνιδίως φαίνονται οἱ ἐχθροὶ εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ κατέκοψάν τινας ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ἐκ τῶν διεσκορπισμένων εἰς τὴν πεδιάδα δι' ἁρπαγήν· καὶ πολλὰς ἀγέλας ζώων εἶχον συλλάβει, ὅτε τὰς μεταβίβαζον οἱ βοσκοὶ εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ.

3. Τότε ὁ Τισσαφέρνης καὶ οἱ στρατιῶται του ἤρχισαν νὰ καίωσι τὰ χωρία. Καὶ μερικοὶ Ἕλληνες πολὺ ἐλυπήθησαν, φοβούμενοι, μήπως δὲν ἔχουν πόθεν νὰ λαμβάνωσι τὰ χρειαζόμενα, ἐὰν τὰ καύσωσιν ὅλα.

4. Καὶ ὁ μὲν Χειρίσοφος καὶ οἱ στρατιῶται του ἐπέστρεφον ἀπὸ τὴν πρὸς τοὺς διεσκορπισμένους Ἕλληνας βοήθειαν· ὁ δὲ Ξενοφῶν, ἀφοῦ κατέβη, περιερχόμενος τὰς τάξεις, αἱ ὁποῖαι ἐπέστρεφον ἀπὸ τὴν βοήθειαν, ἔλεγε·

5. "Βλέπετε, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ὅτι ὑποχωροῦσιν οἱ ἐχθροὶ νὰ ἔχωμεν εἰς τὸ ἑξῆς ἰδικήν μας ταύτην τὴν χώραν· διότι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διεπραγματεύοντο ὅτε ἔκαμνον τὰς σπονδὰς, δηλαδὴ νὰ μὴ καίωμεν ἡμεῖς τοῦ βασιλέως τὸν τόπον, αὐτοὶ τώρα τὰ κάμνουσι καίοντες αὐτὸν ὡς ξένον. Ἀλλ' ἐὰν ἀφήσωσιν εἰς κανὲν μέρος τροφὰς διὰ τὸν ἑαυτόν των, θέλουσιν ἴδει, ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ πορευόμεθα.

6. Ἀλλ' ὦ Χειρίσοφε, εἶπε, μοὶ φαίνεται εὔλογον νὰ πέμψωμεν ἀνθρώπους ἐναντίον ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι καίουν, διὰ νὰ προφυλάξωσιν ἀπὸ τὸ καύσιμον τὸν τόπον ὡς ἰδικόν μας." Ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπεν· "Ἐγὼ δὲν τὸ κρίνω εὔλογον· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, εἶπεν, ἂς καίωμεν, καὶ οὕτω γρηγορότερα θέλουν παύσει."

7. Ὅτε δὲ ἐπανῆλθον εἰς τὰς σκηνὰς, οἱ μὲν ἄλλοι ὑπῆγον διὰ τροφὰς, οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ συνῆλθον. Καὶ τότε δὲν ἤξευρον τί νὰ κάμωσιν εἰς ταύτην τὴν περίστασιν διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν μέρους ἦσαν ὑψηλότατα ὄρη, ἀφ' ἑτέρου δὲ

βάθος ὡς μηδὲ τὰ δόρατα ὑπερέχειν πειρωμένοις τοῦ βάθους.

8. Ἀπορουμένοις δ' αὐτοῖς προσελθών τις ἀνὴρ Ῥόδιος εἶπεν· Ἐγὼ θέλω, ὦ ἄνδρες, διαβιβάσαι ὑμᾶς κατὰ τετρακισχιλίους ὁπλίτας, ἄν μοι ὧν δέομαι ὑπηρετήσητε καὶ τάλαντον μισθὸν πορίσητε.

9. Ἐρωτώμενος δὲ ὅτου δέοιτο· Ἀσκῶν, ἔφη, δισχιλίων δεήσομαι· πολλὰ δὲ ὁρῶ ταῦτα πρόβατα καὶ αἶγας καὶ βοῦς καὶ ὄνους, ἃ ἀποδαρέντα καὶ φυσηθέντα ῥᾳδίως ἂν παρέχοι τὴν διάβασιν.

10. Δεήσομαι δὲ καὶ τῶν δεσμῶν οἷς χρῆσθε περὶ τὰ ὑποζύγια. Τούτοις δ', ἔφη, ζεύξας τοὺς ἀσκοὺς πρὸς ἀλλήλους, ὁρμίσας ἕκαστον ἀσκὸν λίθους ἀρτήσας καὶ ἀφεὶς ὥσπερ ἀγκύρας εἰς τὸ ὕδωρ, διαγαγὼν καὶ ἀμφοτέρωθεν δήσας, ἐπιβαλῶ ὕλην καὶ γῆν ἐπιφορήσω.

11. Ὅτι μὲν οὖν οὐ καταδύσεσθε αὐτίκα μάλα εἴσεσθε· πᾶς γὰρ ἀσκὸς δύο ἄνδρας ἕξει τοῦ μὴ καταδῦναι· ὥστε δὲ μὴ ὀλισθάνειν ἡ ὕλη καὶ ἡ γῆ σχήσει.

12. Ἀκούσασι ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς τὸ μὲν ἐνθύμημα χαρίεν ἐδόκει εἶναι, τὸ δὲ ἔργον ἀδύνατον· ἦσαν γὰρ οἱ κωλύσοντες πέραν πολλοὶ ἱππεῖς, οἳ εὐθὺς τοῖς πρώτοις οὐδὲν ἂν ἐπέτρεπον τούτων ποιεῖν.

13. Ἐνταῦθα τὴν μὲν ὑστεραίαν ὑπανεχώρουν εἰς τοὔμπαλιν ἢ πρὸς Βαβυλῶνα, εἰς τὰς ἀκαύστους κώμας, κατακαύσαντες ἔνθεν ἐξήεσαν· ὥστε οἱ πολέμιοι οὐ προσήλαυνον, ἀλλὰ ἐθεῶντο καὶ ὅμοιοι ἦσαν θαυμάζοντες ὅποι ποτὲ τρέψονται οἱ Ἕλληνες, καὶ τί ἐν νῷ ἔχοιεν.

ὁ ποταμὸς τόσον βαθὺς, ὥστε οὔτε τὰ δόρατα αὐτῶν ἔφθανον εἰς τὸ βάθος, ὅτε τὸ ἐδοκίμασαν.

8. Ἐνῷ δὲ εὑρίσκοντο εἰς ἀπορίαν προσελθὼν εἰς αὐτοὺς ἀνήρ τις Ῥόδιος, εἶπεν· "Ἐγὼ θέλω σᾶς περάσει, ὦ ἄνδρες, ἀπὸ τετρακοσίους ὁπλίτας τὴν φορὰν, ἂν μοι δώσετε, ὅσα χρειάζομαι, κ' ἓν τάλαντον διὰ μισθόν."

9. Ἐρωτώμενος δὲ, ·τὶ χρειάζεται; "Ἀσκοὺς, εἶπε, δύο χιλιάδας. Βλέπω ἐδῶ πολλὰ πρόβατα, κ' αἶγας, καὶ βόας, καὶ ὄνους τὰ ὁποῖα ἐὰν ἐκδείρωμεν καὶ φουσκώσωμεν, εὐκόλως θέλομεν περάσει.

10. Θὰ χρειασθῶ προστούτοις καὶ τὰ δεσίματα, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζεσθε διὰ τὰ κτήνη. Μὲ αὐτὰ, εἶπε, θέλω δέσει τοὺς ἀσκοὺς πρὸς ἀλλήλους, καὶ εἰς ἕκαστον ἀσκὸν θέλω κρεμάσει πέτρας καὶ τὰς ἀπολύσει ὡς ἀγκύρας, καὶ θέλω φέρει τοὺς ἀσκοὺς εἰς τὸ νερὸν καὶ δέσει αὐτοὺς ἀπὸ τὰ δύο μέρη, ἔπειτα κλάδους δένδρων θέλω βάλει καὶ χόσει ἐπάνω χῶμα.

11. Καὶ ὅτι μὲν δὲν θέλετε καταβυθισθῆ, εὐθὺς τώρα θέλετε τὸ ἐννοήσει· εἰς ἕκαστον ἀσκίον πρέπει νὰ ἦναι δύο ἄνδρες, διὰ νὰ μὴ καταβυθισθῇ· διὰ νὰ μὴ γλιστρᾶτε δὲ, οἱ κλάδοι καὶ τὸ χῶμα θέλουν ἐμποδίζει."

12. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατηγοὶ ἐνέκριναν τὴν μὲν ἐφεύρεσιν νόστιμον, τὸ δὲ ἔργον ἀδύνατον· διότι πέραν τοῦ ποταμοῦ ἦσαν πολλοὶ, οἱ ὁποῖοι ἔμελλον νὰ τοὺς ἐμποδίσωσι, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ἤθελον ἀφήσει τοὺς πρώτους νὰ πατήσωσιν εἰς τὴν γῆν.

13. Ὅθεν τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἀνεχώρησαν ὀπίσω τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἢ πρὸς Βαβυλῶνα, εἰς τὰ ἄκαυστα χωρία, ἀφοῦ κατέκαυσαν ἐκεῖνα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀνεχώρησαν· ὥστε οἱ ἐχθροὶ δὲν ἔτρεχον καταπόδας των, ἀλλ' ἔβλεπον, καὶ ὡς νὰ ἐθαύμαζον, ποῦ ἄρα γε θέλουν ὑπάγει οἱ Ἕλληνες, καὶ τίνα σκοπὸν ἔχουσι.

14. Ἐνταῦθα οἱ μὲν ἄλλοι στρατιῶται ἀμφὶ τὰ ἐπιτήδεια ἦσαν· οἱ δὲ στρατηγοὶ [καὶ οἱ λοχαγοὶ] πάλιν συνῆλθον, καὶ συναγαγόντες τοὺς ἑαλωκότας ἤλεγχον τὴν κύκλῳ πᾶσαν χώραν τίς ἑκάστη εἴη.

15. Οἱ δὲ ἔλεγον ὅτι τὰ μὲν πρὸς μεσημβρίαν τῆς ἐπὶ Βαβυλῶνα εἴη καὶ Μηδίαν, δι' ἥσπερ ἥκοιεν· ἡ δὲ πρὸς ἕω ἐπὶ Σοῦσά τε καὶ Ἐκβάτανα φέροι, ἔνθα θερίζειν καὶ ἐαρίζειν λέγεται βασιλεύς· ἡ δὲ διαβάντι τὸν ποταμὸν πρὸς ἑσπέραν ἐπὶ Λυδίαν καὶ Ἰωνίαν φέροι· ἡ δὲ διὰ τῶν ὀρέων καὶ πρὸς ἄρκτον τετραμμένη ὅτι εἰς Καρδούχους ἄγοι.

16. Τούτους δὲ ἔφασαν οἰκεῖν ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ πολεμικοὺς εἶναι καὶ βασιλέως οὐκ ἀκούειν· ἀλλὰ καὶ ἐμβαλεῖν ποτε εἰς αὐτοὺς βασιλικὴν στρατιάν, δώδεκα μυριάδας· τούτων δ' οὐδένα ἀπονοστῆσαι διὰ τὴν δυσχωρίαν· ὁπότε μέντοι πρὸς τὸν σατράπην τὸν ἐν τῷ πεδίῳ σπείσαιντο, καὶ ἐπιμίγνυσθαι σφῶν τε πρὸς ἐκείνους καὶ ἐκείνων πρὸς αὐτούς.

17. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατηγοὶ ἐκάθισαν χωρὶς τοὺς ἑκασταχόσε φάσκοντας εἰδέναι, οὐδὲν δῆλον ποιήσαντες ὅποι πορεύεσθαι ἔμελλον. Ἐδόκει δὲ τοῖς στρατηγοῖς ἀναγκαῖον εἶναι διὰ τῶν ὀρέων εἰς Καρδούχους ἐμβαλεῖν· τούτους γὰρ διελθόντας ἔφασαν εἰς Ἀρμενίαν ἥξειν, ἧς Ὀρόντας ἦρχε πολλῆς καὶ εὐδαίμονος. Ἐντεῦθεν δ' εὔπορον ἔφασαν εἶναι ὅποι τις ἐθέλοι πορεύεσθαι.

18. Ἐπὶ τούτοις ἐθύσαντο, ὅπως, ὁπηνίκα καὶ δοκοίη τῆς ὥρας, τὴν πορείαν ποιοῖντο· τὴν γὰρ ὑπερβολὴν τῶν ὀρέων ἐδεδοίκεσαν μὴ προκαταληφθείη· καὶ παρήγγειλαν ἐπειδὴ δειπνήσειαν συνεσκευασμένους πάντας ἀναπαύεσθαι, καὶ ἕπεσθαι ἡνίκ' ἄν τις παραγγείλῃ.

14. Τότε οἱ μὲν στρατιῶται ὑπῆγον διὰ τροφάς· οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ πάλιν συνῆλθον, καὶ συνάξαντες τοὺς αἰχμαλώτους ἐζήταζαν νὰ μάθωσιν ὁποῖοι τόποι εἶναι ἐκεῖ ὀλόγυρα;

15. Ἐκεῖνοι δὲ ἔλεγον, ὅτι πρὸς μὲν μεσημβρίαν εἶναι ἡ ὁδὸς, ἡ ὁποία φέρει εἰς τὴν Βαβυλῶνα καὶ τὴν Μηδίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἦλθον· πρὸς δὲ ἀνατολὰς ἡ ὁδὸς φέρει εἰς τὰ Σοῦσα καὶ Ἐκβάτανα, ὅπου διαμένει ὁ βασιλεὺς, ὡς λέγουσι, τὸ θέρος καὶ τὴν ἄνοιξιν· ἀφοῦ δὲ διαβῇ τις τὸν ποταμὸν πρὸς δυσμὰς ἡ ὁδὸς φέρει πρὸς τὴν Λυδίαν καὶ Ἰωνίαν· ἡ δὲ ἀπὸ τὰ ὄρη καὶ πρὸς ἄρκτον φέρει εἰς τοὺς Καρδούχους.

16. Οὗτοι δὲ, εἶπον, ὅτι κατοικοῦσιν εἰς τὰ ὄρη καὶ εἶναι πολεμικοὶ, καὶ εἰς τὸν βασιλέα δὲν ὑποτάσσονται, ἀλλὰ μάλιστα ἦλθον μίαν φορὰν κατ' αὐτῶν ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδες βασιλικὸν στράτευμα, καὶ οὐδεὶς ὀπίσω ἐπέστρεψεν ἐξ αἰτίας τῆς κακοτοπίας· ὁπόταν ὅμως ἔχωσιν εἰρήνην μὲ τὸν σατράπην τὸν διοικητὴν τῆς πεδιάδος, ἔρχονται οὗτοι πρὸς ἐκείνους, καὶ ἐκεῖνοι ὑπάγουν πρὸς αὐτούς.

17. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατηγοὶ, ἔβαλον χωριστὰ τοὺς ὅσοι ἔλεγον, ὅτι ἠξεύρουν ὅλα τὰ κατατόπια, χωρὶς νὰ φανερώσουν, ποῦ ἔμελλον νὰ ὑπάγωσιν. Οἱ δὲ στρατηγοὶ ἐνόμισαν ὅτι ἦτο ἀναγκαῖον νὰ ὑπάγωσιν ἀπὸ τὰ ὄρη εἰς τοὺς Καρδούχους· διότι, ἀφοῦ αὐτοὺς περάσουν, θέλουν ἐλθεῖ εἰς τὴν Ἀρμενίαν, ὡς ἔλεγον, τὴν ὁποίαν ἐξουσίαζεν ὁ Ὀρόντας, ἐπαρχίαν μεγάλην καὶ πλουσίαν. Ἀπ' ἐκεῖ, εἶπον, ὁ δρόμος εἶναι ἀνοικτὸς, νὰ ὑπάγῃ ὅπου τις θέλει.

18. Μετὰ ταῦτα ἔκαμον θυσίαν διὰ ν' ἀρχίσωσι τὴν πορείαν των, καθ' ἣν ὥραν ἤθελον νομίσει ἁρμοδίαν διότι ἐφοβοῦντο μὴ προκαταληφθῇ ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς ἡ κορυφὴ τῶν βουνῶν· καὶ παρήγγειλαν τοὺς στρατιώτας, ἀφοῦ δειπνήσωσι, καὶ ἑτοιμασθῶσιν ὅλοι, ν' ἀναπαυθῶσι, καὶ ὅταν τοὺς δοθῇ προσταγὴ, ν' ἀκολουθήσωσιν.

Cambridge:
PRINTED BY C. J. CLAY, M.A.
AT THE UNIVERSITY PRESS.

WORKS PUBLISHED BY

MR. MACLEHOSE,

Publisher to the University of Glasgow.

SAINT VINCENT STREET, GLASGOW.

PUBLISHED BY

JAMES MACLEHOSE, GLASGOW.

MACMILLAN AND CO., LONDON.

London, ... *Hamilton, Adams and Co*
Cambridge, . . . *Macmillan and Co.*
Edinburgh, . . . *Douglas and Foulis.*

MDCCCLXXIX.

PUBLISHER TO THE
UNIVERSITY OF GLASGOW.

MR. MACLEHOSE'S

Catalogue of Books.

ARGYLL, Duke of—WHAT THE TURKS ARE; AND HOW WE HAVE BEEN HELPING THEM. Speech delivered in the City Hall, Glasgow, September 19, 1876. By His Grace the DUKE OF ARGYLL, K.T. With a Preface. Second Edition. 8vo. 1s.

ARGYLL, Duke of—SPEECH ON THE CONDUCT OF THE FOREIGN OFFICE DURING THE INSURRECTION IN CRETE IN 1867. 8vo. 6d.

ANDERSON—CLINICAL LECTURES ON THE CURABILITY OF ATTACKS OF TUBERCULAR PERITONITIS AND ACUTE PHTHISIS (GALLOPING CONSUMPTION). By T. M'CALL ANDERSON, M.D., Professor of Clinical Medicine in the University of Glasgow. Crown 8vo, Illustrated with Wood Engravings. 2s. 6d.

ANDREWS—THE PSYCHOLOGY OF SCEPTICISM AND PHENOMENALISM. By JAMES ANDREWS. Crown 8vo. 2s. 6d.

BANNATYNE—GUIDE TO THE REGIMENTAL EXAMINATION FOR PROMOTION OF OFFICERS IN THE INFANTRY. Part I. —Containing what is required by Her Majesty's Regulations to qualify for promotion to the Rank of LIEUTENANT. By LIEUTENANT COLONEL BANNATYNE. Fifteenth Edition, carefully revised. 1879. Small 8vo. 7s.

BANNATYNE—GUIDE TO THE REGIMENTAL EXAMINATION FOR PROMOTION OF OFFICERS IN THE INFANTRY. Part II. Containing what is required by Her Majesty's Regulations, in addition to the subjects comprised in Part I., to qualify for Promotion to the Rank of CAPTAIN. Twelfth Edition, carefully revised. 1877. Small 8vo. 7s.

BANNATYNE—INSTRUCTIONS FOR THE PAYMENT OF TROOPS AND COMPANIES IN THE CAVALRY AND INFANTRY, founded on the Queen's and War Office Regulations. Small 8vo. New and greatly enlarged Edition. 6s.

BANNATYNE—BRIGADE DRILL, in the form of Question and Answer, founded on the Field Exercise and Evolutions of Infantry. Small 8vo. 1s.

BATHGATE—COLONIAL EXPERIENCES; OR SKETCHES OF PEOPLE AND PLACES IN THE PROVINCE OF OTAGO, NEW ZEALAND. By ALEXANDER BATHGATE, Dunedin. Crown 8vo. 7s. 6d.

"Anybody who may be desirous of getting an idea of the real state of matters in New Zealand, cannot do better than read Mr. Bathgate's pleasant, chatty, unpretending colonial experiences."—*Leeds Mercury*.

BATHGATE—THE DEEP THINGS OF GOD. By the REV. WM. BATHGATE, Kilmarnock. Crown 8vo. 5s.

BELL—THE POTATOE DISEASE. By ROBERT BELL, M.D. 8vo. 1s.

BERRY—LAW OF LIFE ASSURANCE. By ROBERT BERRY, M.A., Professor of Law in the University of Glasgow. Demy 8vo. 1s.

BLACKBURN—BIRDS DRAWN FROM NATURE. By J. B. (MRS. HUGH BLACKBURN.) Forty-five Plates of Birds, with Descriptive Letterpress. Imperial 4to. £1, 11s. 6d.

BLACKBURN—THE PIPITS. By the Author of "Caw, Caw," with Sixteen page Illustrations by J. B. (MRS. HUGH BLACKBURN). 4to. 3s.

"This is a charming fable in verse, illustrated by the well-known J. B., whose power in delineating animals, especially birds, is scarcely inferior to Landseer or Rosa Bonheur."—*Courant.*

BORLAND HALL, by the Author of "OLRIG GRANGE." *See* SMITH.

BROWN—THE LIFE OF A SCOTTISH PROBATIONER. Being the Memoir of THOMAS DAVIDSON, with his POEMS and LETTERS. By the REV. JAMES BROWN, D.D., Minister of St. James' Church, Paisley. Second Edition. With Portrait. Crown 8vo. 7s. 6d.

"A charming little biography. His was one of those rare natures which fascinates all who come in contact with it. A picture of a man of high purpose, quaint humour, strong but reticent affections, and profound Christian faith."—*Spectator.*

"It is an unspeakable pleasure to a reviewer weary of wading through piles of commonplace to come unexpectedly on a prize such as this."—*Nonconformist.*

"A very fresh and interesting little book."—*Saturday Review.*

BUCHANAN—CAMP LIFE AS SEEN BY A CIVILIAN. A Personal Narrative by GEORGE BUCHANAN, M.A., M.D., Professor of Clinical Surgery in the University of Glasgow. Crown 8vo. 7s. 6d.

CAIRD, Principal—UNIVERSITY SERMONS AND LECTURES. By the VERY REVEREND JOHN CAIRD, D.D., Principal of the University of Glasgow, and one of Her Majesty's Chaplains for Scotland. 8vo. Price 1s. each.

WHAT IS RELIGION? A Sermon preached before the University of Glasgow, at the Opening of the University Chapel.

CHRISTIAN MANLINESS. A Sermon preached before the University of Glasgow, at the Opening of the University Session, 1871-72.

CAIRD, Principal—IN MEMORIAM. A Sermon preached before the University of Glasgow, on occasion of the Death of the Very REV. THOMAS BARCLAY, D.D., Principal of the University.

THE UNIVERSAL RELIGION. A Lecture delivered in Westminster Abbey, on the day of Intercession for Missions.

THE UNITY OF THE SCIENCES. A Lecture delivered at the Opening of the Winter Session of the University of Glasgow. 1874.

THE PROGRESSIVENESS OF THE SCIENCES. A Lecture delivered at the Opening of the Winter Session. 1875.

CAIRD, Professor E.—A CRITICAL ACCOUNT OF THE PHILOSOPHY OF KANT: with an Historical Introduction. By EDWARD CAIRD, M.A., LL.D., Professor of Moral Philosophy in the University of Glasgow, and late Fellow and Tutor of Merton College, Oxford. 8vo. 18s.

"This book contains the most exhaustive and most valuable exposition of Kant's metaphysical system which has appeared in this country. The critical analysis is incisive and searching, and the exposition plain and unambiguous. The running commentary is the work of a man who both knows what he has to say, and knows how to say it forcibly and well. The style is attractive as well as clear. Without being ornate or rhetorical, it has about it a kind of quiet eloquence which comes of conscious strength and of genuine conviction.

"Whatever be the opinions with which a reader may return from the study of this book, he cannot fail to derive intellectual benefit from so luminous an exposition of, and so valuable a commentary upon the most powerful work of the greatest philosopher of his age."—*The Times*, Dec. 27, 1878.

"Mr. Caird's statement of the Kantian doctrine is singularly felicitous. The simplification is at once full, accurate, and unbiased."—MR. T. H. GREEN in the *Academy*.

"No account of Kant's Philosophy has ever appeared in England so full, so intelligible, and so interesting to read as this work by Professor Caird. It is *the* English Book on Kant."—*Contemporary Review*.

CAMERON—LIGHT, SHADE, AND TOIL: POEMS. By WILLIAM C. CAMERON, Shoemaker. With Introductory Note by the REV. WALTER C. SMITH, D.D. Extra fcap. 8vo. 6s.

"We have not for long read anything finer for pure domestic sentiment and sweet simplicity of music than 'Little Mary,' 'Eveline,' 'Alaney,' and 'Little Jessie.'"—*British Quarterly Review*.

DAVIDSON—LIFE OF—*See* BROWN'S LIFE OF DAVIDSON.

DEAS—HISTORY OF THE CLYDE TO THE PRESENT TIME. With Maps and Diagrams. New Edition Enlarged. By JAMES DEAS, M. Inst. C.E., Engineer of the Clyde Navigation. 8vo. 10s. 6d.

"Mr. Deas tells his story in a very clear and concise way."—*Saturday Review.*

DERBY, Earl of—INAUGURAL ADDRESS, delivered to the University of Glasgow, on his Installation as Lord Recto of the University. By the Right Honourable The EARL OF DERBY. 8vo. 1s.

DICKSON—PLEADING IN THE COURTS OF LAW OF SCOTLAND. An Address delivered before the Glasgow Juridical Society. By W. GILLESPIE DICKSON, LL.D., Advocate, late Sheriff of Lanarkshire. 8vo. 1s.

DICKSON—INTRODUCTORY LECTURE. Delivered at the Opening of the Divinity Hall, in the University of Glasgow, Session 1873-74. By WILLIAM PURDIE DICKSON, D.D., Professor of Divinity. 8vo. 1s.

EGGS 4D. A DOZEN, AND CHICKENS 4D. A POUND ALL THE YEAR ROUND. Containing full and complete information for successful and profitable keeping of Poultry. Small 8vo. 2s., Cloth. Cheap Edition in Paper Covers. Eleventh Thousand. 1s.

"Since the publication of 'The Henwife' by Mrs. Ferguson Blair, no book has appeared that discusses the subject so explicitly and exhaustively; and the present volume has the merits of being much more concise and better fitted for common use."—*Daily Review.*

"The most complete little treatise on the rearing of poultry of all kinds, and the production of eggs that has ever come under our notice."—*Ayr Advertiser.*

EWING—MEMOIR OF JAMES EWING, ESQ., of Strathleven. Formerly Lord Provost of Glasgow, and M.P. for that City. By the late REV. MACINTOSH MACKAY, LL.D. Fcap. 4to. With Portrait. 21s.

GAIRDNER—FLUCTUATIONS IN TRADE. A Lecture delivered to the Institute of Accountants. By CHARLES GAIRDNER, Manager of the Union Bank of Scotland. Third Edition. Demy 8vo. 1s.

GAIRDNER, Professor—TWO LECTURES ON BOOKS AND PRACTICAL TEACHING, AND ON CLINICAL INSTRUCTION. Being Introductory Addresses delivered in the University of Glasgow, and in the Western Infirmary. By W. T. GAIRDNER, M.D., Professor of Practice of Medicine in the University of Glasgow, Physician in Ordinary to Her Majesty the Queen in Scotland. 8vo. 1s.

GLASGOW—MEMORABILIA OF THE CITY OF GLASGOW. Selected from the Minute Books of the Burgh, 1568 to 1750. Fcap. 4to. Half Morocco, Gilt Top. 63s.

GLASGOW UNIVERSITY ALBUM FOR THE NEW COLLEGE. With a Photograph of the New College. Edited by Students of the University. Crown 8vo. 7s. 6d.

GLASGOW UNIVERSITY CALENDAR FOR THE YEAR 1879-80. Published annually. Contains official information as to the University, the Classes, Graduation in all the Faculties, Examination Papers, University Fees, Bursaries, Scholarships and Fellowships, and the list of Members of the General Council of the University. Crown 8vo. 2s.

GOVETT—CHRIST'S RESURRECTION AND OURS; OR I. CORINTHIANS XV. EXPOUNDED. By the REV. R. GOVETT, Norwich. Crown 8vo. 3s. 6d.

GRANT—CHRISTIAN BAPTISM EXPLAINED. By the late REV. WILLIAM GRANT, Ayr. 16mo. 1s. 6d.

GRANT—THE LORD'S SUPPER EXPLAINED. By the late REV. WILLIAM GRANT, Ayr. Seventh Edition. 16mo. 4d.

GRAY, David—THE POETICAL WORKS OF DAVID GRAY. Edited by HENRY GLASSFORD BELL, late Sheriff of Lanarkshire. New and enlarged Edition, extra fcap. 8vo. 6s.

"This volume possesses a peculiarity, independent of the gems which it embodies, in that the editing of it was the last literary labour of the late lamented Sheriff of Lanarkshire. The reverential vigour which pervades the equable verse of David Gray is, however, unique; there is a more forcible beauty in his pieces than in those of the Westmoreland poet, and the awe he manifests 'for things unseen and eternal' is quite as conspicuous as the deep and steady devotions of the poet of the 'Seasons.'—*Edinburgh Courant.*

HONEYMAN—TRADES UNIONISM, THE BLIGHT ON BRITISH INDUSTRIES AND COMMERCE. By JOHN HONEYMAN, Architect. 8vo. 6d.

JEBB—INAUGURAL ADDRESS. Delivered in the University of Glasgow, November 4th, 1875. By R. C. JEBB, M.A., Professor of Greek in the University of Glasgow. 8vo. 1s.

LEISHMAN—A SYSTEM OF MIDWIFERY, INCLUDING THE DISEASES OF PREGNANCY AND THE PUERPERAL STATE. By WILLIAM LEISHMAN, M.D., Regius Professor of Midwifery in the University of Glasgow. In one Thick Volume. Demy 8vo. Nearly 900 pp., with 183 Wood Engravings. A new and cheaper Edition, enlarged and thoroughly revised. 21s.

"We can strongly recommend the work as unquestionably the best modern book on midwifery in our language."—*British and Foreign Medico-Chirurgical Review.*

"We have no hesitation in saying that we recommend this work to the student desirous of mastering the difficult subject of obstetrics, in preference to any other English work in existence."—*Medical Press and Circular.*

"We have little hesitation in saying that it is, in our judgment, the best English work on the subject."—*Lancet.*

"We should counsel the student by all means to procure Dr. Leishman's work."—*Medical Record.*

"In many respects not only the best treatise on midwifery that we have seen, but one of the best treatises on any medical subject that has been published of late years."—*Practitioner.*

LEITCH—PRACTICAL EDUCATIONISTS AND THEIR SYSTEMS OF TEACHING. By JAMES LEITCH, late Principal of the Church of Scotland Normal School, Glasgow. Crown 8vo. 6s.

"Mr. Leitch, in this capital book, presents us, in a compact and well-digested form, with all that is of most value in the really practical methods of the greatest men who have formulated and left on record their views on this subject."—*School Board Chronicle.*

MACELLAR—MEMORIALS OF A MINISTRY ON THE CLYDE. Being Sermons preached in Gourock Free Church. By the late REV. ROBERT MACELLAR. With a Biographical Notice by the REV. A. B. BRUCE, D.D., Professor of Theology, Free Church, Glasgow. With Portrait. Crown 8vo. 7s.

MACEWEN—SERMONS. By the late ALEXANDER MACEWEN, M.A., D.D., Minister of Claremont Church, Glasgow. Edited by his SON. With a Memoir. Crown 8vo. 6s.

"The introductory memoir is ably and modestly written."—*Daily Mail.*

MACGEORGE—PAPERS ON THE PRINCIPLES AND REAL POSITION OF THE FREE CHURCH. By ANDREW MACGEORGE. 8vo. 6s.

M'KENDRICK—OUTLINES OF PHYSIOLOGY, IN ITS RELATIONS TO MAN. By J. GRAY M'KENDRICK, M.D., F.R.S.E., Professor of Physiology in the University of Glasgow. Crown 8vo. 750 pages, and 250 Engravings. 12s. 6d.

"An admirable book on physiology, well adapted to the wants of the student, and of practitioners in medicine. Such books as this ought to be read, not alone by medical and biological students, but by all men of any pretensions to general culture."—*British Quarterly Review.*

"The author has put together quite a wonderful amount of information, while his manner of writing is that of one who well knows how to teach. The style is clear, and the illustrations numerous."—*Practitioner.*

M'KENDRICK—LECTURES ON THE GRAPHIC METHOD OF PHYSIOLOGICAL RESEARCH. By PROF. M'KENDRICK. Illustrated with numerous Engravings. Crown 8vo. [*Shortly.*

M'KINLAY, J. Murray—Poems. Extra fcap. 8vo. 3s. 6d.

MACLEOD, NORMAN, D.D.—Sermons on the occasion of his Death, preached in the Barony Parish Church, and the Barony Chapel, by the REV. DR. WATSON, Dundee; REV. DR. TAYLOR, Crathie; REV. MR. GRANT, St. Mary's, Partick; and REV. MR. MORRISON, Dunblane. 8vo. 1s.

MACMILLAN—OUR LORD'S THREE RAISINGS FROM THE DEAD. By the REV. HUGH MACMILLAN, LL.D., F.R.S.E., Author of "Bible Teachings in Nature." Crown 8vo. 6s.

"He has written a book on one of the most trying themes, which is at once edifying and instructive, full of devotional fervour as of fine thought." *Nonconformist.*

"A spirit of earnest piety pervades the book; its language is simple and unaffected, and it abounds in apt and felicitous illustrations."—*Scotsman.*

MARTYNE—POEMS. By HERBERT MARTYNE. Extra fcap. 8vo. 6s.

MAXWELL—ADDRESS TO THE SENATUS AND GENERAL COUNCIL OF THE UNIVESITY OF GLASGOW. Delivered at his Installation as Chancellor of the University, on the 27th April, 1876. By the late SIR WILLIAM STIRLING MAXWELL, K.T., Bart., M.P. 8vo. 1s.

MORTON—THE TREATMENT OF SPINA BIFIDA BY A NEW METHOD. By JAMES MORTON, M.D., Professor of Materia Medica, Anderson's University, and Surgeon and Clinical Lecturer of Surgery in the Glasgow Royal Infirmary. Crown 8vo. With Six Illustrations. 5s.

MUIR—THE EXPRESSION OF A QUADRATIC SURD AS A CONTINUED FRACTION. By THOMAS MUIR, M.A., F.R.S.E., formerly Assistant to the Professor of Mathematics in the University of Glasgow. 8vo. 1s. 6d.

NAPIER—A MANUAL OF NAVIGATION. By ROBERT ASSHETON NAPIER, Lieut. R.N.R. Royal 8vo. With Engravings. 5s.

NEWTON—SIR ISAAC NEWTON'S PRINCIPIA. Reprinted for SIR WILLIAM THOMSON, D.C.L., LL.D., F.R.S., Fellow of St. Peter's College, Cambridge; and HUGH BLACKBURN, M.A., late Fellow of Trinity College, Cambridge; Professors of Natural Philosophy and Mathematics in the University of Glasgow. Crown 4to. 31s. 6d.

"So far as we have compared it with other copies, this edition seems to be better than any of its predecessors. The printing and paper are excellent, and the cuts especially are greatly improved."—*Nature.*

"The 'Principia' ought to show in every library of pretension a handsome presence, somewhat in keeping with the place of honour which it holds in the literary history of science; and thanks are due to the two Glasgow professors, to whose enterprise we owe this very handsome volume."—*Spectator.*

NICHOL—TABLES OF EUROPEAN LITERATURE AND HISTORY, FROM A.D. 200 TO 1876. By JOHN NICHOL, M.A., Balliol Oxon., LL.D., Regius Professor of English Language and Literature, University of Glasgow. 4to, Cloth. 6s. 6d.

"The tables are clear, and form an admirable companion to the student of history, or indeed to any one who desires to revise his recollection of facts."—*Times.*

"The inspection of these tables reveals more vividly than whole chapters of eloquent disquisition could the epochs of European history which were most barren and most productive of great men and stirring events."—*Scotsman.*

"To the devotees of literature and history Professor Nichol's tables will be simply invaluable."—*Leeds Mercury.*

NICHOL—TABLES OF ANCIENT LITERATURE AND HISTORY, FROM B.C. 1500 TO A.D. 200. By PROFESSOR NICHOL. 4to, Cloth. 4s. 6d.

"They constitute a most successful attempt to give interest to the chronology of literature, by setting before the eye the relation between the literature and the practical life of mankind."—*Observer.*

NICHOL—OUTLINES OF ENGLISH LITERATURE: A CLASS BOOK FOR UNIVERSITY STUDENTS. By PROFESSOR NICHOL. [*In Preparation.*

NICHOL—A NEW VOLUME OF POEMS. By PROFESSOR NICHOL. [*In Preparation.*

OLRIG GRANGE. *See* SMITH.

PORTER—CHRISTIAN PROPHECY: OR POPULAR EXPOSITORY LECTURES ON THE REVELATION TO THE APOSTLE JOHN. By S. T. PORTER. Post 8vo. 7s. 6d.

PORTER—THE LAST SERMONS in a 41 Years' Ministry, and in the 24th Year of Pastorate in the Independent Church, in West Bath Street, Glasgow. By S. T. PORTER. Crown 8vo. 1s. 6d.

PULSFORD—SERMONS PREACHED IN TRINITY CHURCH, GLASGOW. By WILLIAM PULSFORD, D.D. Crown 8vo. Cloth, Red Edges. Cheap Edition. 4s. 6d.

"The sermons have much of the brilliancy of thought and style by which Robertson fascinated his Brighton hearers."—*Daily Review.*

"The preacher we are made to feel, speaks to us out of the fulness of his own spiritual and intellectual life. He is a preacher, because he has been first a thinker."—*Spectator.*

RANKINE—SONGS AND FABLES. By WILLIAM J. MACQUORN RANKINE, late Professor of Engineering in the University of Glasgow. With Portrait, and with Ten Illustrations by J. B. (MRS. HUGH BLACKBURN). Second Edition. Extra fcap. 8vo. 6s.

"These songs are exceedingly bright, strong, and clever: quite the best we have seen for long. They are, in our judgment, far superior to those of Mr. Outram and Lord Neaves, and these are no contemptible singers. An admirable photograph is prefixed to the volume."—*Aberdeen Journal.*

SMITH, Walter C.—BORLAND HALL: a Poem in Six Books. By the Author of "Olrig Grange." Second Edition. Extra fcap. 8vo. 7s.

"Songs of exquisite beauty stud the poem like gems in some massy work of beaten gold. Original and vigorous thought, rare dramatic instinct, and profound knowledge of human nature are embodied in poetry of a very high class. The poem is not only notable in itself, but full of splendid promise."—*Scotsman.*

"Lyell's mother, stern and unrepentant, even in death, is a terrible portrait, in which we recognize the genius of the author of 'Olrig Grange.' Such a poem as this will surely have a distinct influence over social thought and custom, for the lessons inculcated have the added weight and enforcement of a style singularly brilliant and passionately fervent, a verse melodious and various in measure, a command of language, unusually extensive and apt, and an exquisite sensibility to all natural loveliness."—*English Independent.*

SMITH, Walter C.—OLRIG GRANGE: a Poem in Six Books. Edited by HERMANN KUNST, Philol. Professor. Third Edition. Extra fcap. 8vo. 6s. 6d.

"This remarkable poem will at once give its anonymous author a high place among contemporary English poets, and it ought to exercise a potent and beneficial influence on the political opinions of the cultivated classes." —*Examiner.*

"'Olrig Grange,' whether the work of a raw or of a ripe versifier, is plainly the work of a ripe and not a raw student of life and nature. The most sickening phase of our civilization has scarcely been exposed with a surer and quieter point, even by Thackeray himself, than in this advice of a fashionable and religious mother to her daughter."—*Pall Mall Gazette.*

"The pious self-pity of the worldly mother, and the despair of the worldly daughter are really brilliantly put. The story is worked out with quite uncommon power."—*Academy.*

"There is music in portions of the verse which is all but perfect; while for vigorous outline of description, raciness and pungency of phrase, and condensation of thought, we know no modern volume of poems that is its equal."—*English Independent.*

"The story itself is very simple, but it is told in powerful and suggestive verse. The author exhibits a fine and firm discrimination of character, a glowing and abundant fancy, a subtle eye to read the symbolism of nature, and great wealth and mastery of language, and he has employed it for worthy purposes."—*Spectator.*

SMITH, Walter C.—HILDA; AMONG THE BROKEN GODS: a Poem. Second Edition. Extra fcap. 8vo. 7s. 6d.

"That it is characterized by vigorous thinking, delicate fancy, and happy terms of expression, is admitted on all hands."—*Times.*

"We gladly welcome it as an attempt in the direction of a novel in verse." —*Westminster Review.*

"A poem of remarkable power. It contains much fine thought, and shows throughout the deepest penetration into present-day tendencies in belief or no-belief."—*British Quarterly Review.*

STANLEY, Dean—THE BURNING BUSH. A Sermon preached before the Glasgow Society of the Sons of Ministers of the Church of Scotland. By the Very Reverend ARTHUR PENRHYN STANLEY, D.D., Dean of Westminster. 8vo. 1s.

STEWART—THE PLAN OF ST. LUKE'S GOSPEL; A Critical Examination. By the REV. WILLIAM STEWART, D.D., M.A., Regius Professor of Biblical Criticism in Glasgow University. 8vo. 3s. 6d.

STORY—CREED AND CONDUCT: Sermons preached in Roseneath Church. By the REV. ROBERT HERBERT STORY, D.D., Minister of the Parish. Crown 8vo. 7s. 6d.

"Characterized throughout by profound earnestness and spirituality, and written in a style at once graceful, clear, and nervous. Dr. Story has made a well-timed attempt to widen the theology, and at the same time to deepen and intensify the religious feeling of his countrymen."—*Scotsman.*

STORY—ON FAST DAYS; With reference to more Frequent Communion, and to Good Friday. By the REV. ROBERT HERBERT STORY, D.D., Minister of Roseneath. 8vo. 1s.

"A thoughtful and earnest discussion of a most important question."—*Edinburgh Courant.*

"A very able pamphlet."—*Glasgow Herald.*

THOMSON, Sir William, LL.D., D.C.L. *See* SIR ISAAC NEWTON'S PRINCIPIA.

VEITCH—THE HISTORY AND POETRY OF THE SCOTTISH BORDER, THEIR MAIN FEATURES AND RELATIONS. By JOHN VEITCH, LL.D., Professor of Logic and Rhetoric in the University of Glasgow. Crown 8vo. 10s. 6d.

"This is a genuine book. We can heartily recommend it to three classes of readers—to all who have felt the power of Scott's 'Border Minstrelsy' (and who with a heart has not?), to all who care to visit and really to know that delightsome land, for no other book except the 'Border Minstrelsy' itself will so open their eyes to see it; to all dwellers in the Borderland who wish to know, as they ought to know, what constitutes the grace and glory of their Borderland."—Prof. SHAIRP, in the *Contemporary Review.*

"We feel as if we were hearing the stories, or listening to the snatches of song among the breezes of the mountains or the moorland, under the sun-broken mists of the wild glens, or the wooded banks of the Yarrow or the Tweed."—*Times.*

"After all the labours of such distinguished men as Scott, Leyden, Chambers, Aytoun, and others, this volume must assert its right to being the fullest, most thorough, and most deeply critical work on Border history and poetry that we have."—*British Quarterly Review.*

VEITCH—LUCRETIUS AND THE ATOMIC THEORY. By PROFESSOR VEITCH. Crown 8vo. 3s. 6d.

"We have read this little volume with no ordinary delight. Not only does Professor Veitch bring out prominently the drift of the philosophy of Lucretius, but he never fails to carry with him that rare and refined poetic sympathy, without which commentary on such a theme becomes hackneyed and lifeless. We warmly recommend the book."—*Nonconformist.*

VEITCH—HILLSIDE RHYMES :

"Among the rocks he went,
And still looked up to sun and cloud;
And listened to the wind."

By JOHN VEITCH, LL.D., Professor of Logic and Rhetoric in the University of Glasgow. Extra fcap. 8vo. 5s.

"Let any one who cares for fine reflective poetry read for himself and judge. Next to an autumn day among the hills themselves, commend us to poems like these, in which so much of the finer breath and spirit of those pathetic hills is distilled into melody."—*Scotsman.*

VEITCH—THE TWEED, AND OTHER POEMS. By PROFESSOR VEITCH. Extra fcap. 8vo. 6s. 6d.

"Every page bears witness to a highly cultivated mind: every page is also marked by originality and a deep love for nature."—*Westminster Review.*

WADDELL—OSSIAN AND THE CLYDE, FINGAL IN IRELAND, OSCAR IN ICELAND; or, Ossian Historical and Authentic. By P. HATELY WADDELL, LL.D. 4to. 12s. 6d.

YOUNG—GEOLOGY OF THE CLYDE VALLEY. With Plates. By JOHN YOUNG, M.D., Professor of Natural History and Geology, Glasgow University. 8vo. 1s.